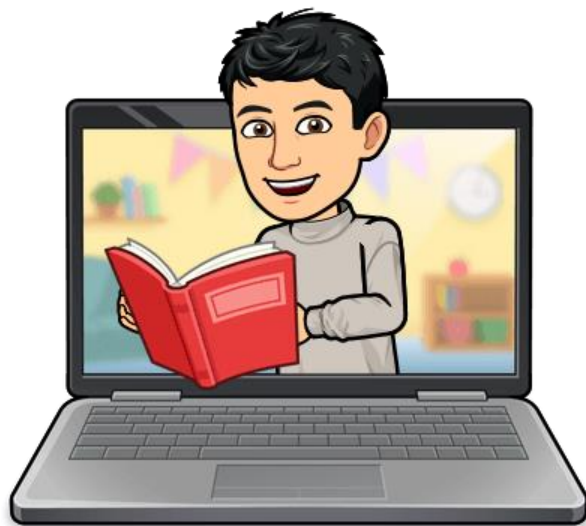

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

Danes Franček, jutri Fran!
**Razširjenost in raba (sodobnih) jezikovnih priročnikov
in portalov med teorijo in prakso**

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtor:

Žan Luka Umičević, 2. letnik

Mentorica:

Ana Lavbič, prof.

Celje, marec 2022

Kajuhova 2, 3000 Celje

RAZISKOVALNA NALOGA

Tematsko področje: SLOVENISTIKA

Avtor:

Žan Luka Umičevič, 2. letnik

Mentorica:

Ana Lavbič, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2022

KAZALO

1 POVZETEK	8
2 UVOD	10
2. 1 NAMEN RAZISKOVALNEGA DELA.....	10
2. 2 HIPOTEZE	10
2. 3 METODOLOGIJA DELA	11
3 TEORETIČNI DEL.....	12
3. 1 Opredelitve osnovnih raziskovalnih pojmov	12
3. 1. 1 Na kratko o razvoju jezikovnih priročnikov	12
3. 1. 2 Tipologija in uvrstitev (sodobnih) jezikovnih priročnikov.....	13
3. 2 Jezikovni priročniki Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša	17
3. 2. 1 Jezikovni portal Fran.....	17
3. 2. 2 Slovar slovenskega knjižnega jezika in eSSKJ.....	18
3. 2. 3 Slovenski pravopis in ePravopis.....	19
3. 2. 4 Sinonimni slovar slovenskega jezika	19
3. 2. 5 Slovar slovenskih frazemov	19
3. 2. 6 Slovenski etimološki slovar	19
3. 2. 7 Slovenska slovnica	19
3. 2. 8 Izbrani primeri statističnih primerjav	20
3. 2. 9 Jezikovna svetovalnica.....	22
3. 2. 10 Terminološka svetovalnica	23
3. 2. 11 Pasti portala Fran.....	23
3. 3 Jezikovni portal Franček	24
3. 3. 1 Uvodna predstavitev projekta	24
3. 3. 2 Zasnova projekta	24
3. 3. 3 Osrednji slovarski del (poizvedba gesla – primer uporabe)	27
3. 3. 4 Slovnico-didaktični del – Kje je kaj v slovnici?	29
3. 3. 5 Svetovalni del – Jezikovna svetovalnica za učitelje	30
3. 3. 6 Besedoboj	30
3. 3. 7 Črkozmed	31
3. 4 Jezikovni priročniki v pedagoški praksi.....	32
3. 4. 1 Učni načrt za osnovne šole	32
3. 4. 2 Učni načrt za gimnazije.....	33
3. 5 Kako naprej? Komentarji dr. Ahačiča o promociji jezikovnih portalov in vključitvi v pouk.....	34
4 REZULTATI EMPIRIČNEGA DELA	36
4. 1 INTERVJUJI	36

4. 1. 1 Intervju z dr. Natašo Jakop	36
4. 1. 2 Intervju s profesoriciami – jezikovni priročniki v razredu	39
4. 2 OPREDELITEV ANKETNEGA VZORCA.....	43
4. 3 PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA UČENCEV IN DIJAKOV.....	45
4. 3. 1 Splošna raba in poznavanje	45
4. 3. 2 Jezikovne situacije	70
4. 4 PRIMERJALNA ANALIZA VSEH ANKETNIH SKUPIN: učenci-dijaki-profesorji.....	79
4. 4. 1 Splošna raba in poznavanje	79
4. 4. 2 Jezikovne situacije	92
5 RAZPRAVA	101
6 SKLEPI IN ZAKLJUČEK	104
7 VIRI IN LITERATURA	107
8 PRILOGE	109
8. 1 Anketni vprašalnik – vse anketne skupine	109

KAZALO TABEL

Tabela 1: Slovarji na portalu Fran.....	17
Tabela 2: Anketne skupine	43
Tabela 3: Anketirani učenci glede na razred	43
Tabela 4: Anketirani dijaki glede na letnik	43
Tabela 5: Anketirani profesorji glede na starost	44
Tabela 6: Anketirani profesorji glede na predmet, ki ga poučujejo.....	44
Tabela 7: Razlogi za izbiro formata (učenci in dijaki)	47
Tabela 8: Razlogi za (ne)rabo jezikovnih priročnikov (učenci in dijaki)	50
Tabela 9: Kje najdeš Jezikovno svetovalnico? – poznavanje (učenci in dijaki).....	52
Tabela 10: Kje najdeš Terminološko svetovalnico? – poznavanje (učenci in dijaki)	54
Tabela 11: Mnenja učencev in dijakov o jezikovnih priročnikih.....	56
Tabela 12: Mnenja učencev in dijakov o jezikovnih priročnikih 2.....	57
Tabela 13: Pomembne lastnosti jezikovnega priročnika – učenci	60
Tabela 14: Pomembne lastnosti jezikovnega priročnika – dijaki	60
Tabela 15: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov, razporejena glede na padajoče vrednosti	63
Tabela 16: Razlogi za izbiro portala – Fran ali Franček.....	64
Tabela 17: Mnenja dijakov o Besedoboju	69
Tabela 18: Razlogi za izbiro formata – vse anketne skupine.....	81
Tabela 19: Mnenja profesorjev slovenščine o posvečanju časa jezikovnim priročnikom pri pouku slovenskega jezika	82
Tabela 20: Razlogi za (ne)rabo jezikovnih priročnikov (vse anketne skupine).....	83
Tabela 21: Uporaba in namen rabe Jezikovne in Terminološke svetovalnice (vse anketne skupine) ..	84
Tabela 22: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov	88

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Primerjava poizvedb med izbranimi slovarji	20
Grafikon 2: Poizvedbe na Franu 2014–2021	21
Grafikon 3: Poizvedbe na dan 2014–2021	22
Grafikon 4: Raba jezikovnih priročnikov (učenci in dijaki)	45
Grafikon 5: Raba spletnih jezikovnih portalov (učenci in dijaki)	46
Grafikon 6: Format jezikovnega priročnika (učenci in dijaki)	46
Grafikon 7: Seznanitev z jezikovnimi priročniki oziroma portali (učenci in dijaki)	48
Grafikon 8: Jezikovni priročniki pri pouku slovenščine – mnenje (učenci in dijaki)	49
Grafikon 9: Jezikovni priročniki pri pouku ostalih predmetov – mnenje (učenci in dijaki)	49
Grafikon 10: Mnenje o uporabljanju priročnikov v povezavi s seznanjenostjo (učenci in dijaki)	50
Grafikon 11: Poznavanje Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)	52
Grafikon 12: Raba Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)	53
Grafikon 13: Namen uporabe Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)	53
Grafikon 14: Poznavanje Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)	54
Grafikon 15: Raba Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)	55
Grafikon 16: Namen uporabe Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)	55
Grafikon 17: Pomembne lastnosti pri jezikovnih priročnikih glede na povprečno vrednost (učenci in dijaki)	59
Grafikon 18: Poznavanje jezikovnih priročnikov	61
Grafikon 19: Katere jezikovne priročnike uporabljaš?	62
Grafikon 20: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov	63
Grafikon 21: Raba jezikovnih portalov – preference (učenci in dijaki)	64
Grafikon 22: Uporaba jezikovnih priročnikov – namen	66
Grafikon 23: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku slovenščine	66
Grafikon 24: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku družboslovnih predmetov	67
Grafikon 25: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku naravoslovnih predmetov	68
Grafikon 26: Poznavanje aplikacije Besedoboj	68
Grafikon 27: Jezikovna situacija 1 – primerjava učenci-dijaki	70
Grafikon 28: Jezikovna situacija 2 – primerjava učenci-dijaki	71
Grafikon 29: Jezikovna situacija 3 – primerjava učenci-dijaki	72
Grafikon 30: Jezikovna situacija 4 – primerjava učenci-dijaki	73
Grafikon 31: Jezikovna situacija 5 – primerjava učenci-dijaki	74
Grafikon 32: Jezikovna situacija 6 – primerjava učenci-dijaki	75
Grafikon 33: Jezikovna situacija 7 – primerjava učenci-dijaki	76
Grafikon 34: Jezikovna situacija 8 – primerjava učenci-dijaki	77
Grafikon 35: Jezikovna situacija 9 – primerjava učenci-dijaki	78
Grafikon 36: Raba jezikovnih priročnikov (vse anketne skupine)	79
Grafikon 37: Raba spletnih jezikovnih portalov (vse anketne skupine)	80
Grafikon 38: Format jezikovnega priročnika (vse anketne skupine)	80
Grafikon 39: Jezikovni priročniki pri pouku slovenščine – mnenje profesorjev slovenščine (k = 13) ..	81
Grafikon 40: Mnenje o uporabljanju priročnikov v povezavi s seznanjenostjo (vse anketne skupine) ..	82
Grafikon 41: Poznavanje Jezikovne svetovalnice – vse anketne skupine	83
Grafikon 42: Poznavanje Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki) – vse anketne skupine	84

Grafikon 43: Pomembne lastnosti pri jezikovnih priročnikih glede na povprečno vrednost – vse anketne skupine	85
Grafikon 44: Poznavanje jezikovnih priročnikov	86
Grafikon 45: Katere jezikovne priročnike uporabljaš?	87
Grafikon 46: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov	88
Grafikon 47: Raba jezikovnih portalov – preference (učenci in dijaki)	89
Grafikon 48: Uporaba jezikovnih priročnikov – časovno.....	90
Grafikon 49: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku	90
Grafikon 50: Poznavanje aplikacije Besedoboj.....	91
Grafikon 51: Jezikovna situacija 1 – primerjava vseh anketnih skupin	92
Grafikon 52: Jezikovna situacija 2 – primerjava vseh anketnih skupin	93
Grafikon 53: Jezikovna situacija 3 – primerjava vseh anketnih skupin	94
Grafikon 54: Jezikovna situacija 4 – primerjava vseh anketnih skupin	95
Grafikon 55: Jezikovna situacija 5 – primerjava vseh anketnih skupin	96
Grafikon 56: Jezikovna situacija 6 – primerjava vseh anketnih skupin	97
Grafikon 57: Jezikovna situacija 7 – primerjava vseh anketnih skupin	98
Grafikon 58: Jezikovna situacija 8 – primerjava vseh anketnih skupin	99
Grafikon 59: Jezikovna situacija 9 – primerjava vseh anketnih skupin	100

KAZALO SLIK

Slika 1: Poizvedbene ikone na Jezikovni svetovalnici	23
Slika 2: Zasnova portala Franček (skupek slik)	26
Slika 3: Poizvedba besede kralj na ravni 1.–5. razred.....	27
Slika 4: Poizvedba besede kralj na ravni 6.–9. razred.....	28
Slika 5: Poizvedba besede kralj na ravni srednje šole	28
Slika 6: Prikaz <i>Kje je kaj v slovnici?</i>	29
Slika 7: Prikaz kategorije glasoslovje	29
Slika 8: Prikaz jezikovne svetovalnice za učitelje.....	30
Slika 9: Besedoboj.....	30
Slika 10: Prikaz Besedoboja na telefonu.....	31
Slika 11: Črkozmed	31
Slika 12: Promocija Frančka na Instagramu.....	35

ZAHVALA

Malum consilium quod mutari non potest.

(latinski rek)

Rad bi se zahvalil svoji mentorici, prof. Ani Lavbič, za ves čas, trud, pogovore, usmeritve ter podporo in razumevanje v času nastajanja naloge. Hvala, ker ste s pristnimi nasveti odgovorili na marsikatera vprašanja.

Iskrena hvala gre tudi dr. Nataši Jakop in dr. Kozmi Ahačiču ter Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša za pomoč pri izvedbi intervjujev in pridobivanju (statističnih) podatkov. Hvala tudi prof. Lavri Kuserbanj, prof. Anamariji Lah Šuster in prof. Klari Pavšer Stropnik za odgovore o vključitvi jezikovnih priročnikov v pouk slovenskega jezika v osnovnih oziroma srednjih šolah.

Hvala ge. Lari Wolf za prevod povzetka v angleščino.

Hvala vsem dijakom in profesorjem I. gimnazije v Celju ter učencem in profesorjem III. osnovne šole v Celju ter Osnovne šole Lava, ki ste sodelovali v raziskavi.

1 POVZETEK

V teoretičnem delu sem se posvetil opredelitvi osnovnih pojmov in tipologiji jezikovnih priročnikov. Teorijo sem posvetil predvsem jezikovnim priročnikom, ki jih lahko najdemo v okviru Inštituta Frana Ramovša za slovenski jezik ZRC SAZU in so dostopni na spletnem portalu Fran. Poudarek sem naredil tudi na čisto novem portalu Franček in se osredotočil na rabo in razširjenost jezikovnih priročnikov v pedagoški praksi.

V empiričnem delu sem s pomočjo metode anketiranja primerjalno ugotavljal razlike v razširjenosti, rabi in poznavanju jezikovnih priročnikov med učenci, dijaki in profesorji. Rezultati raziskave so pokazali, da šolajoči se v večini ne uporabljajo jezikovnih priročnikov, medtem ko jih večina profesorjev uporablja. Kljub temu večina anketiranih uporablja spletne jezikovne portale. Razlogi za takšno rabo so različni. Večina anketiranih ne pozna in ne uporablja Jezikovne in Terminološke svetovalnice. Raziskava je tudi pokazala, da so anketiranim prav vse v nalogi navedene lastnosti jezikovnih priročnikov pomembne, vendar pomembnost glede na starost anketiranih variira. Vprašani so v največji meri izpostavili poznavanje in uporabo SSKJ. Ugotovil sem, da večinoma učenci poznajo (le) osnovne, medtem ko dijaki in profesorji tudi bolj specifične jezikovne priročnike. V jezikovnih dilemah se anketirani dobro znajdejo, a večkrat uporabijo že poznano, lažjo in časovno ekonomično pot.

Ključne besede: jezikovni priročnik, spletni jezikovni portal, raba, poznavanje, razširjenost, Fran, Franček, jezikovne novosti

ABSTRACT

In the theoretical part of this paper, I have focused on the definition of basic concepts and the typology of language handbooks. I have focused my theory mainly on the language handbooks that can be found in the framework of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language at the Slovenian Academy of Sciences and Arts and are available on the platform Fran. I also focused on the brand new Franček web portal, with emphasis on the use and prevalence of language handbooks in pedagogical practice.

In the empirical part, I used the survey method to comparatively identify differences in the prevalence, use and knowledge of language handbooks among primary school and highschool students, and teachers. The results of the survey showed that the majority of learners do not use language handbooks, while the majority of teachers do. However, most of the respondents use online language portals. The reasons for such use vary. Most of the respondents are not familiar with and do not use the General Language and Terminological Counselling Service. The survey also shows that all the features of the language handbooks mentioned in the paper are important to the respondents, but the importance varies according to the age of the respondents. The respondents mostly emphasised the knowledge and use of the SSKJ (Dictionary of the Slovenian Standard Language). I found that mostly primary school students are familiar with (only) the basic language handbooks, while highschool students and teachers are also familiar with the more specific language handbooks. In linguistic dilemmas, the respondents are well versed, but more often than not they use the familiar, easier and time-saving strategies.

Keywords: language handbook, online language portal, use, familiarity, prevalence, Fran, Franček, language innovations

2 UVOD

»Zagotovo danes uporablja slovarske priročnike, ker so lažje dostopni, neverjetno večji delež ljudi, kot jih je uporabljal nekdanj. Tu gre resnično za neverjeten porast. Nekdanj je bilo treba zato vzeti v roke knjigo, kar pomeni, da če ni bil to del tvojega poklica ali nisi imel nekega posebnega odnosa do slovenskega jezika, da si uporabljal priročnike res ob izrednih primerih ali pa si imel slovar morda samo doma na polici za svoj občutek. Danes pa doživljamo to, da narašča tudi med tistimi, ki se ne ukvarjajo profesionalno z jezikom, da mnogi brskajo po portalu Fran tudi že samo za zabavo ali pa ko igrajo kakšne besedne igrice in da je ta komunikacija med slovaropisci in uporabniki neke spletne strani vedno intenzivnejša.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

2. 1 NAMEN RAZISKOVALNEGA DELA

Tematika jezikovnih priročnikov je široka in zahteva tehtno obravnavo z več stališč. Ob samem začetku raziskovanja so se mi porajala mnoga vprašanja, na katera so se ponujali precej raznoliki odgovori. Z raziskovalnim delom želim prikazati resnično stanje poznavanja in razširjenosti ter uporabe jezikovnih priročnikov v slovenskem izobraževalnem prostoru in problematiko razširiti na sodobne metode promocije (slovaropisnega) jezikoslovja in uporabe jezikovnih priročnikov.

2. 2 HIPOTEZE

Hipoteza 1: Učenci, dijaki in profesorji bolj uporabljajo spletne jezikovne portale (npr. Fran, Franček) kakor posamezne jezikovne priročnike.

Hipoteza 2: Jezikovni portal Franček je učencem bližje, dijaki pa raje uporabljajo jezikovni portal Fran.

Hipoteza 3: Anketirani bodo v največji meri poznali in uporabljali le SSKJ in Slovenski pravopis, ostale priročnike pa slabše ali sploh ne.

Hipoteza 4: Profesorji bolj poznajo Jezikovno in Terminološko svetovalnico kot učenci in dijaki.

Hipoteza 5: Učencem, dijakom in profesorjem so pomembni grafična podoba, sistematičnost in urejenost, dostopnost, format in jezik priročnikov ter portalov.

Hipoteza 6: Večina anketiranih ve, v kateri jezikovni priročnik pogledati, ko so v jezikovni dilemi, a pogosto uporabijo kar spletni brskalnik (npr. Google).

2. 3 METODOLOGIJA DELA

V raziskovalnem procesu sem posegel po več metodah, s katerimi sem pridobival in preverjal želene podatke. Uporabil sem metodo študija literature (pridobivanje teoretičnih podatkov), metodo intervjuvanja in metodo (primerjalnega) anketiranja oziroma analiziranja. Ustvaril sem anketne vprašalnike (priloga k raziskovalni nalogi), ki so bili večinoma enaki, razlikovali so se le v določenih vprašanjih glede na anketno skupino. Anketni vprašalnik je vseboval 44 (šolajoči se) oziroma 45 vprašanj (profesorji) – od tega je bila večina vprašanj zaprtega tipa, nekaj pa odprtega. Vprašanja so se navezovala, zato je bilo število le-teh odvisno od odgovorov respondenta ankete. Vprašalnik je bil anonimen. Anketirani so anketo izpolnjevali februarja 2022 preko spletnega portala 1ka. Anketni vprašalnik je reševalo 85 učencev, 421 dijakov in 38 profesorjev, kar skupaj tvori celoten vzorec 544 respondentov anket(e). Z rezultati ankete sem preveril zastavljene hipoteze.

Prav tako sem februarja 2022 opravil intervju z dr. Natašo Jakop, marca 2022 pa z dr. Kozmo Ahačičem, raziskovalcema na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, in profesorici Lavro Kuserbanj, Anamarijo Lah Šuster in Klaro Pavšer Stropnik. Z intervjuji sem pridobil širši pogled in pregled nad raziskovanim.

3 TEORETIČNI DEL

Uvodna pojasnila

V teoretičnem delu raziskovalne naloge bom opredelil osnovne pojme, ki se navezujejo na raziskavo in so potrebni za širše razumevanje tematike, s katero se v raziskovalnem delu ukvarjam. Ob začetku pisanja sem se spopadel s težavami, za katere ne morem trditi, da so bile pomanjkanje literature, temveč nedefiniranost in morda (ne)utemeljenost le-te. Osnovne določitve, ki naj bi postavljale teoretično ogrodje raziskovanega področja, niso povsem opredeljene, saj slovaropisno-jezikovna tematika v pedagoški praksi in šolskem prostoru še ni bila tako podrobno raziskana. Ob tem so se seveda porodila mnoga vprašanja, na katera sem moral odgovore pridobiti na drugačen način – z delom literature, svetovalnicami in strokovnjaki. Treba je bilo postaviti jasne meje med osnovnimi pojmi. Osnovni izraz, ki bo uporabljen v raziskovalni nalogi, bo jezikovni priročnik, v kar vključujem tudi jezikovne portale, ne glede na to, da se malo razlikujejo, na kar sem nakazal tudi v anketnih vprašanjih, kjer sem navajal oba pojma. Vmes boste lahko zasledili tudi izraz jezikovni vir kot primaren vir pridobivanja (jezikoslovnih) podatkov. To, da pojmi niso povsem definirani, sicer ne ovira razsežnosti širokega področja raziskovanja. Število jezikovnih virov, ki jih naš jezik premore, je vsekakor veliko in obsega marsikaj – od osnovnih splošnih slovarjev, kot je SSKJ, do spletnih jezikovnih portalov, laičnih slovarjev (npr. Razvezani jezik), jezikovnih svetovalnic, aplikacij (igric), pedagoških učil, korpusov, orodij in še mnogo drugih. Iz teh razlogov sem se v nalogi sklenil osredotočiti predvsem na osnovne jezikovne priročnike, ki jih sestavljajo široko poznani slovarji Inštituta Frana Ramovša za slovenski jezik. Te priročnike najdemo na spletišču Fran. Ker sta dve anketni skupini šolajočih se in ena anketna skupina profesorjev, je jasno, da se ukvarjam s priročniki v šolskem prostoru. Tu izpostavljam dva jezikovna portala, na katerima bosta grajena tako teoretični kot tudi empirični del, in sicer Fran in Franček. Portala sta do neke mere, predvsem Franček, bila zasnovana (med drugim) tudi s pedagoško-izobraževalnim namenom.

3. 1 Opredelitve osnovnih raziskovalnih pojmov

3. 1. 1 Na kratko o razvoju jezikovnih priročnikov

Tematika (rabe) jezikovnih priročnikov je izredno aktualna, saj jo je moč umestiti v sodobno okolje. Dandanes bi si svet brez sodobnih tehnologij, mobilnih naprav, računalnikov in podobnega verjetno težko predstavljali, a tudi to se veže na slovaropisje in moj raziskovalni problem. Ravno izum sodobnih tehnologij je namreč bil nadvse pomemben mejnik v razvoju vseh vrst jezikovnih priročnikov, pravzaprav pa tudi medij, s katerim se je vzpostavila in uveljavila nova vrsta – jezikovni portali. Pomembnost le-tega je v monografiji Michelizze (2015) dobro nakazal Bejoint (2010) z zanimivo primerjavo, ki nam da jasno sliko in pokaže pomembnost mejnika – izum računalnika je namreč primerjal z izumom pisave. Odkritje novega, ki (vzročno-posledično) povzroča novo. Začetki uzaveščanja jezika na spletu sicer segajo že v leto 1978, ko se je pojavil prvi slovar v elektronski obliki – *Longman Dictionary of Contemporary English*. Vseboval je le izvirno besedilo slovarja in iskalnik, edina prednost, ki jo

je imel pred slovarji v tiskani obliki, pa je bila ta, da je bilo brskanje po podatkih hitreje kot v navadnem slovarju (Michelizza, 2015). Sledila so leta razvoja in elektronsko slovaropisje, ki utemeljuje tudi elektronske (spletne) jezikovne priročnike, je pridobilo svoj ugled. Svensén (1993) omenja prednosti elektronskega slovaropisja v primerjavi s fizičnim: *slovaropisno delo se je pospešilo – tako dostop do vsebin kot tudi obdelava podatkov, delo računalnika je konsistentno in natančno opravi kompleksne operacije na kompleksnem gradivu /.../ ogromne količine podatkov se lahko shrani na fizično majhnem prostoru /.../* (Svensén, 1993, v Michelizza, 2015). Zaradi razmaha svetovnih tehnologij je v zadnjih štiridesetih letih prišlo do korenitih in pomembnih sprememb. V skladu s tem lahko rabi spletnih slovarjev pripišemo dobre lastnosti. Eden izmed ključnih faktorjev, ki so pozitivno vplivali na razvoj slovaropisja v luči sodobnih tehnologij, je časovna ekonomičnost. Za razliko od jezikovnega priročnika v fizični obliki lahko na spletu z enim ali dvema klikoma dosežemo želeno iskanje veliko hitreje (Michelizza, 2015). Ob širjenju tovrstnih priročnikov pa se lahko porodi vprašanje pristnosti rabe spletnih jezikovnih priročnikov – slovar, v bistvenem pomenu kot knjiga, nam namreč ponuja določeno mero sistematičnosti in samodiscipline v iskanju gesel in urjenju na prvi pogled enostavne, a pravzaprav bolj zapletene uporabe jezikovnega priročnika. Slovaropisem in jezikoslovcem je z razvojem spletnih slovarjev bilo omogočeno natančnejše opredeljevanje in boljša organiziranost jezikovnega priročnika, saj so lahko dodali več iztočnic, predvsem pa več ponazarjalnih zgledov (konkretnih primerov), za katere je morda kdaj prej v (tiskani) knjigi zmanjkalo prostora. Ustvarjalcem tovrstnih priročnikov je splet omogočil tudi zelo pomembno funkcijo samopromocije in približevanja jezikoslovja mladim in širši skupnosti. Naenkrat je slovar pridobil možnost nazornejšega prikazovanja gesel, iztočnic – mogoče je bilo dodajati slike, vstavljati povezave do drugih spletišč, kjer si lahko posameznik prebere več o določenem, se o tem pouči in pridobi več znanja, kar vodi k boljšemu in lažjemu razumevanju. V prihodnosti naj bi tudi bilo pričakovati personalizirano rabo slovarja, ki bi se prilagodil posameznikovim potrebam in željam, ki jih od slovarja pričakuje (Michelizza, 2015).

3. 1. 2 Tipologija in uvrstitev (sodobnih) jezikovnih priročnikov

Glede na to, da jezikovni priročniki (še) niso popolnoma uvrščeni in definirani v slovenski literaturi, sem za mnenje povprašal dr. Kozmo Ahačiča in dr. Natašo Jakop z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Sklenil sem, da bom jezikovne priročnike v sistem uvrščal na podlagi dveh zanesljivih virov, in sicer slovenske avtorice Mateje Gomboc, ki je napisala jezikovni priročnik Mala slovnica slovenskega jezika (2020), in spletišča Clarin.si (dostop februar 2022). Pomembno je podati jezikovno-situacijski oris. Kar je zapisano in opredeljeno tukaj, je le delček jezikovnega mozaika, ki gradi celoto. Naloga bo sicer bolj osredotočena in bo poudarjala slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, predvsem pa spletna portala Fran in Franček.

»V resnici je to (uvrstitev jezikovnih priročnikov v sistem, op. a.) v sodobnem času vedno težje, ker ne govorimo več samo o jezikovnih priročnikih, ampak tudi o jezikovnih orodjih. Hkrati pa glede na to, da je dostopnega zelo veliko, moramo že na ravni priročnikov ločevati med tistimi priročniki, ki prinašajo neko preverjeno informacijo, in tudi jezikovnimi priročniki, ki so manj zanesljivi, ker so bili narejeni z drugim namenom. Npr. če želimo poiskati informacije o realni

rabi neke besede v zadnjih 20 letih, potem gremo to gledat na korpus, ki tudi je do neke mere jezikovni priročnik, vendar je popolnoma nekomentiran. To pomeni, da zanj potrebujemo, če ga želimo res koristno uporabiti, veliko znanja. Potem je tu še razlika med priročniki, ki so povezani z normo slovenskega knjižnega jezika, in priročniki, ki gredo mimo tega. Zato je tu zelo pomembna vloga šolskega sistema, ki izobražuje, kaj uporabiti, če smo v zadregi. Mi smo namreč pred samo pojavitvijo internetne dobe, ki je zelo spremenila naše življenje, mislili, da več informacij pomeni manjšo zahtevo po znanju. Vendar pa danes spoznavamo, da več informacij hkrati pomeni tudi zelo veliko potrebo po znanju, ker če imaš neskončno informacij, moraš znati izbrati zanesljivo informacijo. Ker je poleg zanesljivih informacij, vedno tu še vrsta nezanesljivih informacij.»

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

»V jezikoslovni literaturi se pojavljajo različne definicije teh pojmov, včasih se posamezni pojmi tudi prekrivajo. Jezikovni viri so širši pojem, ker vključujejo tako slovarje kot tudi jezikovne korpusne in druge vire. Jezikovnih portalov je tudi več, vsak ima svoje specifične, prednosti in slabosti. Tudi pojem slovarja se spreminja. Včasih smo za slovar rekli, da je knjiga, urejena po abecedi, zdaj pa na spletu poznamo tudi rastoče slovarje, ki se nadgrajujejo, niso v obliki knjige in ne nastajajo po abecedi iztočnic. Jezikovni priročniki pa tudi ne vključujejo le slovarjev, ampak tudi slovnice, pravopise ipd.»

(dr. Nataša Jakop, izjava; intervju, februar 2022)

Opredelitev Mateje Gomboc (2020)

Mateja Gomboc (2020) v priročniku Mala slovnica slovenskega jezika v osnovi deli jezikovne priročnike na tiste v knjižni obliki (npr. slovnica, pravopis, slovarji) in na tiste v elektronski obliki (na spletu). Razločuje tri vrste jezikovnih priročnikov:

- a) **Vsebinski jezikovni priročniki:** v njih so predstavljene osnovne lastnosti posameznih jezikovnih ravnin, npr. fonetike, morfologije, sintakse ipd. Ti jezikovni priročniki vsebujejo smernice in pravila. Primer sta Slovenska slovnica in del Slovenskega pravopisa, ki vsebuje pravila (Gomboc, 2020).
- b) **Abecedni jezikovni priročniki:** v njih so predstavljene besede po abecednem vrstnem redu. Lahko so enojezični ali dvojezični. Primeri so Slovar slovenskega knjižnega jezika, Slovenski pravopis, v večjezičnem smislu tudi npr. slovensko-nemški slovar (Gomboc, 2020).
- c) **Zbirke besedil v e-obliki ali korpusi:** so digitalne zbirke besedil, v katerih lahko preverimo zapis ali rabo besed, besednih zvez ali delov besedila. Primeri so Gigafida, Nova Beseda, Kres idr. (Gomboc, 2020).

Opredelitev Clarin.si

Tipologijo slovenskih jezikovnih priročnikov bom utemeljeval tudi z opredelitvami spletnega portala Clarin.si (dostop februar 2022) – slovenska raziskovalna infrastruktura za jezikovne vire in tehnologije (v okviru evropske raziskovalne infrastrukture). Portal Clarin ponuja našete glavne slovarske portale, ki so uporabljani v slovenskem okolju. Opisal jih bom le na kratko.

a) Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (ZRC SAZU) na spletišču Fran (Fran.si) omogoča enoten dostop do slovarjev slovenskega jezika, ki so razdeljeni in umeščeni na portal glede na njihovo funkcijo (sinonimni, etimološki, terminološki ipd.). Prav tako je v okviru ISJFR razvit čisto nov jezikovni portal Franček (Franček.si), na katerem je dostopen tudi Šolski slovar slovenskega jezika (Clarin.si, dostop februar 2022).

b) CJVT portali

Na portalu CJVT – Centra za jezikovne vire in tehnologije Univerze v Ljubljani lahko najdemo mnoge jezikovne novosti, vire in orodja. Portal je obsežen in med drugim vključuje tudi Slovar sopomenk sodobne slovenščine, Kolokacijski slovar, Slovar tviterščine in Slovensko-madžarski slovar (Clarin.si, dostop februar 2022).

c) Kontekst.io

Kontekst.io spletišče Clarin.si (dostop februar 2022) opredeljuje kot leksikon semantično povezanih besed za slovenščino, hrvaščino in srbsščino. Narejen je bil avtomatsko na osnovi vložitev besed iz drugih (večjih) korpusov.

d) Termania

Je spletna stran, prosto dostopni spletni slovarski portal za različne jezike in področja. Omogoča ga podjetje, ki se ukvarja z jezikovnimi viri in tehnologijami – Amebis. Podjetje Amebis je tudi tisto, ki omogoča priljubljeno jezikovno orodje avtomatsko lektorico Amebis Besana in Amebis pregibanje (Clarin.si, dostop februar 2022).

e) Sloleks, SSSJ in LBS

Sloleks – Slovenski oblikoslovni leksikon, SSSJ – (testni) Spletni slovar slovenskega jezika in LBS – (prototipna) Leksikalna baza za slovenščino so del večjega projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku. Portal projekta je tudi na spletni strani infrastrukture Clarin.si (Clarin.si, dostop februar 2022).

f) SloWNet

Je jezikoslovni semantični leksikon slovenskega jezika, ki ga upravlja Inštitut Jožefa Stefana v Ljubljani (Clarin.si, dostop februar 2022).

g) Razvezani jezik

Je laični slovar, slovar t. i. žive slovenščine, ki se sproti dopolnjuje. Trenutno je neaktiven in dostopen v arhivski spletni obliki (ni več mogoče dodajati novih besed). Ponuja ga Društvo za domače raziskave (Clarin.si, dostop februar 2022).

h) Islovar

Je rastoči terminološki slovar informatike, ki ga ponuja Slovensko društvo Informatika (Clarin.si, dostop februar 2022).

i) Wikislovar

Je splošni slovar, ki je slovenski del prostodostopnega in prostourejevalnega slovarja (Clarin.si, dostop februar 2022).

3. 2 Jezikovni priročniki Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša

3. 2. 1 Jezikovni portal Fran

Leta 2014 je Inštitut Frana Ramovša za slovenski jezik stopil na novo pot digitalizacije slovenskega jezika. Predhodni portal BOS – slovarske in besedilne zbirke je nadomestilo novo spletno jezikovno središče, ki je korenito zaznamovalo slovensko slovaropisje in jezikoslovje – tega leta je bil ustanovljen spletni portal *Fran*.

Na začetku svoje poti (oktobra 2014) je Fran obsegal 21 slovarjev in jezikovnih atlasov, dve jezikovni svetovalnici in povezave do korpusov oz. drugih jezikovnih zbirk, dandanes, ob pisanju te naloge, pa obsega že kar 40 slovarjev (oz. jezikovnih atlasov), dve jezikovni svetovalnici in 14 zbirk, glede na statistiko pa skupno kar 707 782 slovarskih sestavkov. Na podlagi sestave portala in njegovih privzetih nastavitvev se sklepa, da ima ob uporabi prednost laični uporabnik, ki ga zanima jezik, vendar je Fran kljub temu namenjen široki skupnosti uporabnikov, tako laikom kot tudi strokovnjakom. Na uvodni strani so ponujeni najprej splošni slovarji, nato tudi zahtevnejši terminološki, etimološki in ostali, razdeljeni po kategorijah (Kosem, 2014). Osrednji cilj projekta, ki je zasnoval jezikoslovni portal Fran, je bil oblikovanje preprostega sistema navigacije po spletišču ter pregledne in intuitivne grafične podobe podatkov. Vse skupaj je bilo potrebno objaviti na minimalistični grafični osnovi, ki bi uporabnikom s čim manj obremenitve s podatki prikazala čim več.

Tabela 1: Slovarji na portalu Fran

SPLOŠNI (11)	ETIMOLOŠKI (2)	ZGODOVINSKI (6)	TERMINOLOŠKI (15)	NAREČNI (6)
SSKJ ² – Slovar slovenskega knjižnega jezika ²	Slovenski etimološki slovar	Maks Pleteršnik: Slovensko-nemški slovar	Terminološki slovar betonskih konstrukcij	Slovenski lingvistični atlas
eSSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika	NESSJ – Novi etimološki slovar slovenskega jezika	Slovar stare knjižne prekmurščine	Farmacevtski terminološki slovar	Črnovrški dialekt
Sinonimni slovar slovenskega jezika		Slovar Pohlinovega jezika	Pravni terminološki slovar	Slovar govorov Zadrebke doline
Slovenski pravopis		Matija Kastelec in Gregor Vorenc: Slovensko-latinski slovar	Terminološki slovar avtomatike	Slovar Bovškega govora
ePravopis – Slovenski pravopis		Slovar jezika Janeza Svetokriškega	Urbanistični terminološki slovar	Kostelski slovar
Sprotni slovar slovenskega jezika		Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja	Terminološki slovar uporabne umetnosti	Slovar oblačilnega izrazja ziljskega govora v Kanalski dolini
Slovar slovenskih frazemov			Tolkalni terminološki slovar	

Slovar pregovorov in sorodnih paremioloških izrazov			Botanični terminološki slovar	
Slovenska vezljivost			Slovenski smučarski slovar	
Slovar slovenskega knjižnega jezika (1. izdaja)			Gledališki terminološki slovar	
Slovar novejšega besedja slovenskega jezika			Čebelarski terminološki slovar	
			Geološki terminološki slovar	
			Gemološki terminološki slovar	
			Geografski terminološki slovar	
			Planinski terminološki slovar	

V tabeli 1 so prikazani vsi slovarji, do katerih je možno v času pisanja naloge, februarja 2022, dostopati na spletnem portalu Fran. Fran obsega 11 splošnih, 2 etimološka, 6 zgodovinskih, 15 terminoloških in 6 narečnih slovarjev (skupaj 40).

»Dejstvo je, da bo nekdo, ki se ne zaveda obstoja jezikovnih portalov, zagotovo najprej tisto, kar išče, vtipkal v Google. To je dejstvo in tudi zato si Google že prizadeva vkomponirati določene slovarje v lastno rabo. Pri slovenščini še tega nismo dosegli. Hkrati pa na srečo že uvršča sestavke iz portala Fran kar visoko na iskalniku. Tako da v resnici tudi z Googlom dobro sodelujemo.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

V nadaljevanju (poglavjih 3. 2. 2–3. 2. 7) bom predstavil osnovne podatke nekaj glavnih jezikovnih priročnikov v okviru jezikovnega portala Fran, za katere sem presodil, da so najbolj poznani, razširjeni in uporabljeni v slovenskem (šolskem) prostoru.

3. 2. 2 Slovar slovenskega knjižnega jezika in eSSKJ

Slovar slovenskega knjižnega jezika je enojezični informativno-normativni slovar (Leemeta, dostop februar 2022) in je delo Leksikološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Izhajati je začel leta 1970 in sprva izhajal v petih knjigah, čez leta so bile še nove izdaje, sodobni slovar pa se je preselil kar na splet. V njem je zbrano besedišče, ki je prisotno v besedilih od 2. polovice 19. stoletja pa vse do danes (v SSKJ2 do leta 2013) in obsega vse pomembne oblikovne in pomenske podatke vsake besede slovenskega besedišča. Obsega skoraj 100 000 gesel, v njem je zajetih preko 110 000 besed. Vsak geselski sestavek Slovarja slovenskega knjižnega jezika sestoji iz osnovnih sestavin – glave z zaglavjem ter pomenskega dela (razlaga,

ponazarjalni zgled/gradivo, frazeološko gnezdo, terminološko gnezdo) (Gomboc, 2020). V slovarju lahko v osnovi izvemo zapis besede, izgovor, naglas in podatke o pregibanju. Kot dopolnitev SSKJ je leta 2013 izšel Slovar novejšega besedja slovenskega jezika, ki je tudi omenjen v raziskavi (Hameršak, 2017).

3. 2. 3 Slovenski pravopis in ePravopis

Slovenski pravopis je normativni priročnik, ki je sprva izšel leta 2001 – v njem je zajeta norma slovenskega knjižnega jezika. Najprej je bil objavljen na spletnem portalu Elektronske in besedilne zbirke Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (Hameršak, 2017). Grajen je iz teoretičnega in slovarskega dela ter pojasnjuje pravilen zapis besed in izgovor. Pravopisna sekcija Inštituta Frana Ramovša za slovenski jezik že pripravlja nov, posodobljen slovenski pravopis, ki ga je zasnovala leta 2016 in se imenuje ePravopis. Dostopen je na spletnem jezikovnem portalu Fran. Novi pravopis, ki nastaja, bo vključeval posodobljena in tudi nekoliko spremenjena pravopisna pravila slovenskega knjižnega jezika (Gomboc, 2020).

3. 2. 4 Sinonimni slovar slovenskega jezika

Sinonimni slovar slovenskega jezika omogoča pregled nad sinonimi – besedami in besednimi zvezami, ki so medsebojno v razmerju pomenske podobnosti in variantno ubesedujejo določen pomen. Na 1292 straneh v 33 077 sinonimnih nizih prikazuje več kot 250 000 sinonimnih razmerij. Jezikovni priročnik omogoča pomensko in zvrstno-stilno vrednotenje leksikalne izbire v slovenskem jeziku (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, dostop februar 2022).

3. 2. 5 Slovar slovenskih frazemov

Slovar slovenskih frazemov ali v nadaljevanju poimenovan tudi frazeološki slovar vsebuje pregled slovenskih frazemov z zelo različnih področij našega življenja. Sestavljen je iz uvodnega in slovarskega dela. Frazemi so v slovarju predstavljeni s ponazoritvami in so razloženi s stilnega, slovničnega, pomenskega in izvirnega vidika (Hameršak, 2017).

3. 2. 6 Slovenski etimološki slovar

Slovenski etimološki slovar pojasnjuje in obravnava izvor besed slovenskega knjižnega jezika in je poljudnoznanstveni slovar. V slovarskih sestavkih je predstavljen izvor besede v smislu, od kod je beseda prišla v slovenski jezik in kaj je prvotno pomenila (Gomboc, 2020). Prvič je izšel leta 1997, nato 2003, kasneje pa so ga še ponatisnili. Od leta 2015 je na Franu dostopna različica etimološkega slovarja (pod okriljem Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU).

3. 2. 7 Slovenska slovnica

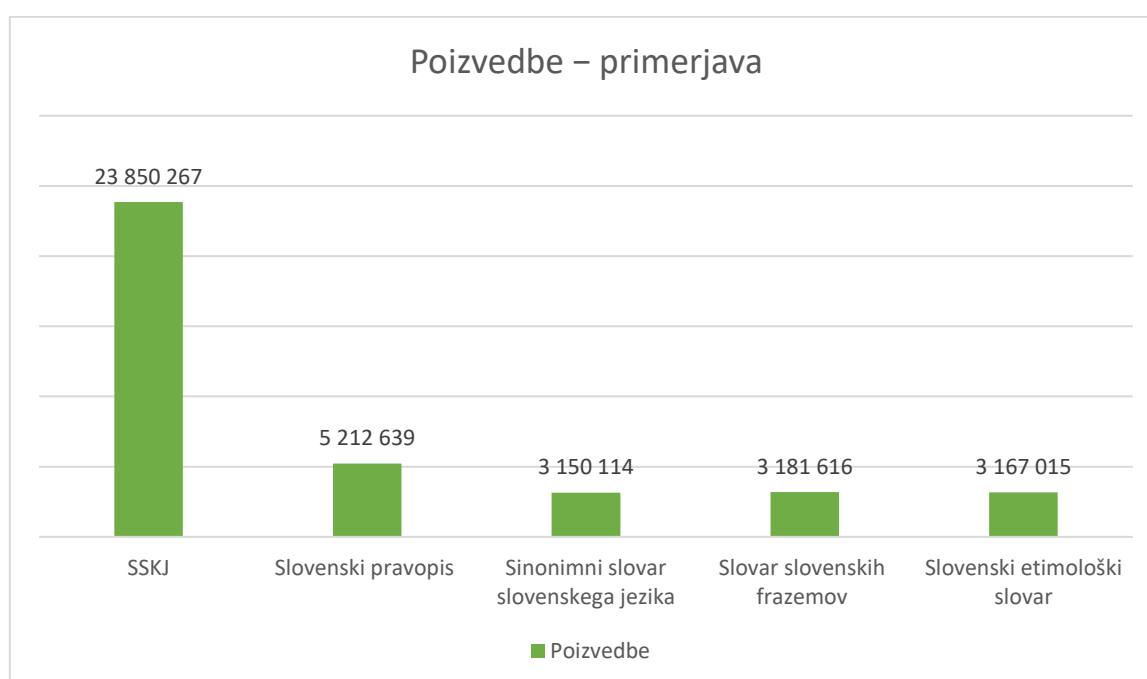
Slovenska slovnica se ukvarja z jezikovnimi temami in vprašanji po jezikovnih ravninah (fonetika, morfologija, sintaksa, sporočanje, slovenski jezik v času ...). V osnovi delimo slovnice med **znanstvene slovnice**, ki so namenjene strokovnjakom, ki se s tem področjem ukvarjajo (takšen primer je npr. slovnica Jožeta Toporišiča), in **šolske slovnice**, ki so uporabljane v šolski oziroma pedagoški rabi – primer tega sta npr. šolski slovnici dr. Kozme Ahačiča, katerima sem

nameni večji poudarek v raziskovalni nalogi¹, saj sta (razmeroma) novi in predstavljeni na privlačen način, prav tako pa sta že uporabljani med profesorji v osnovnih in srednjih šolah – to sta Kratko-slovnica in Slovnica na kvadrat (Gomboc, 2020). Avtor osnovne Slovenske slovnice je Jože Toporišič – ta je prvič izšla leta 1976, nakar je bila še večkrat ponovno natisnjena.

3. 2. 8 Izbrani primeri statističnih primerjav

Portal Fran ima precej zanimivo statistiko in jezikovno sled, ki jo pušča. Predstavil bom nekaj izbranih primerov. Število skupnih iskanj na portalu Fran se beleži od 14. oktobra 2014. V času od nastanka portala do februarja 2022 je Fran zabeležil 231 564 160 poizvedb (tj. skupno število iskanj).

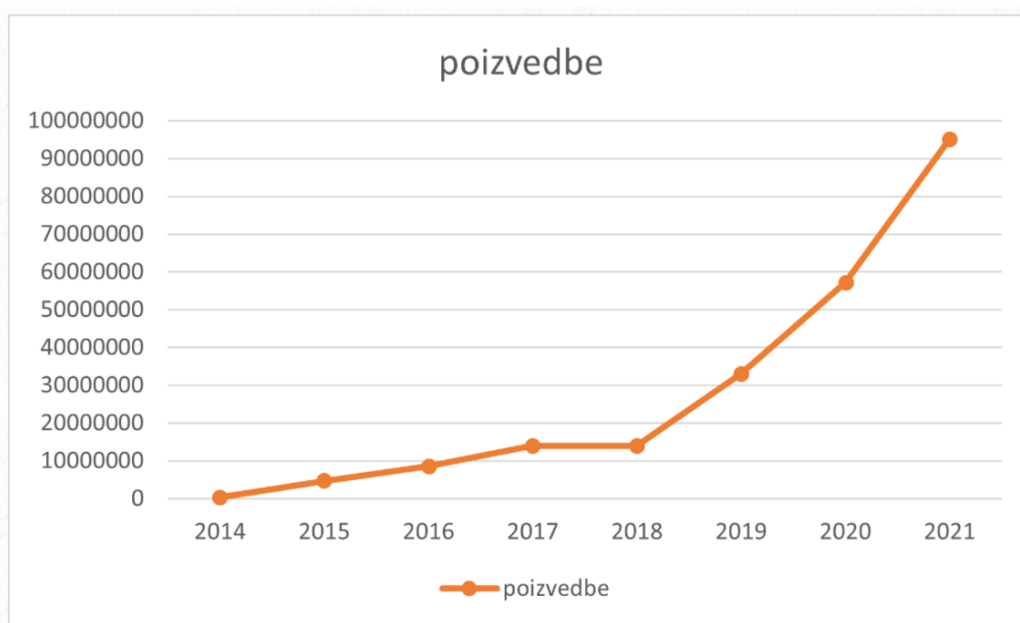
Grafikon 1: Primerjava poizvedb med izbranimi slovarji

Grafikon 1 prikazuje primerjave poizvedb med petimi razširjenimi slovarji. Kot je razvidno, se med temi jezikovnimi priročniki uporabniki portala Fran najpogosteje odločajo za Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). V poizvedbeni vzorec pri SSKJ je vključeno skupno število uporabnikov 2. izdaje SSKJ in uporabnikov izdaje eSSKJ. To se sešteje v 23 860 267 poizvedb. Na 2. mestu je Slovenski pravopis s 5 212 639 poizvedbami, temu sledi Slovar slovenskih frazemov (3 181 616) in Slovenski etimološki slovar (3 167 015), na zadnjem mestu pa je Sinonimni slovar slovenskega jezika s 3 150 114 poizvedbami.

¹ Omenjeni sta tudi v raziskavi (med ponujenimi možnostmi za izbiro odgovora).

Grafikon 2: Poizvedbe na Franu 2014–2021

(Vir: <https://fran.si/o-portalu?page=Statistics>)

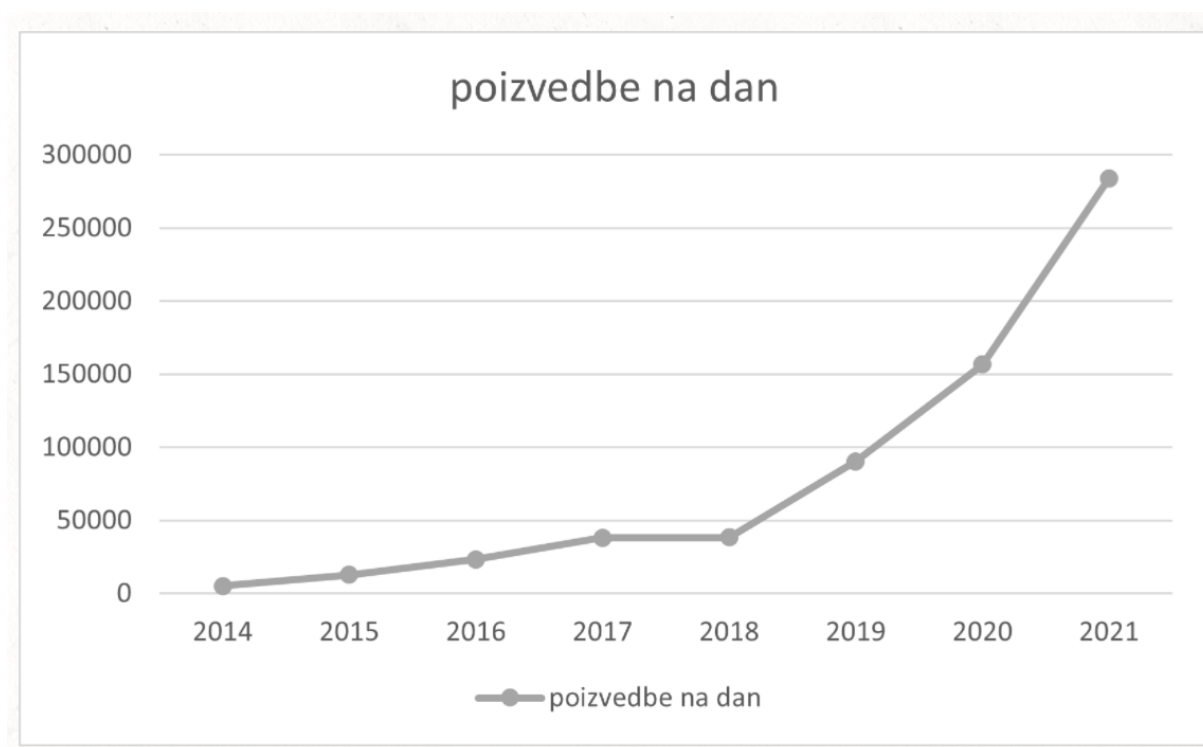
Grafikon 2 prikazuje skupno število poizvedb po letih od 2014 do 2021. Iz grafikona je razvidno, da je od objave portala leta 2014 pa do leta 2021 število poizvedb postopoma naraščalo, se v letih 2017–2018 nekoliko umirilo, nato pa (ponovno) začelo strmo naraščati. Število poizvedb še danes narašča.

»Obisk Frana je cca. 300 000 obiskovalcev na mesec, obisk Frančka je zaenkrat cca. 30 000 na mesec, vendar to ni slaba številka. Moramo vedeti, da se informacije o takšnih portalih sprva širijo zelo počasi. Tudi iz izkušenj s portalom Fran vemo, da je na začetku bil obisk v resnici bistveno manjši, kot je danes. Iz statistike (grafa) vidimo, kako smo začeli s Franom – skratka, prvi dve leti je ta vzpon zelo zelo počasen in dosega vedno več ljudi, potem pa kar naenkrat zdivja. Nekaj takega pričakujemo tudi pri portalu Franček. Zdaj je čas, ko bo treba to spropagirati – med učiteljicami in učitelji, učenci in dijaki. Nato se bo to zlagoma dvignilo. Če pogledamo poizvedbe na dan, vidimo, da so sprva naraščale zelo počasi, ko pa se neko število ljudi informira o tem, začnejo informacije o določenem portalu krožiti z veliko večjo hitrostjo – zaenkrat smo zelo zadovoljni. Že v prvem mesecu smo zabeležili veliko število prvih uporabnikov. To, da se stvar res prime in postane del pouka, pa zahteva leta in leta prizadevanja. Tako je z vsako novostjo.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

Najpogostejše poizvedbe na portalu Fran doslej so: a, naudariti, za, pokorščina, iz, opolnomočiti, kikboks, del in e-knjiga. V letu 2021 so bile najpogostejše poizvedbe: opolnomočiti (28 240), očit (26 381), indija koromandija (25 408), maturantje, družina, pokorščina, pomen, svet idr.

Grafikon 3: Poizvedbe na dan 2014–2021

(Vir: <https://fran.si/o-portalu?page=Statistics>)

Grafikon 3 prikazuje dnevne poizvedbe na portalu Fran. Razvidno je, da se je tudi dnevno število poizvedb na portalu najprej postopoma večalo, od leta 2018 pa bliskovito naraslo in še narašča.

3. 2. 9 Jezikovna svetovalnica

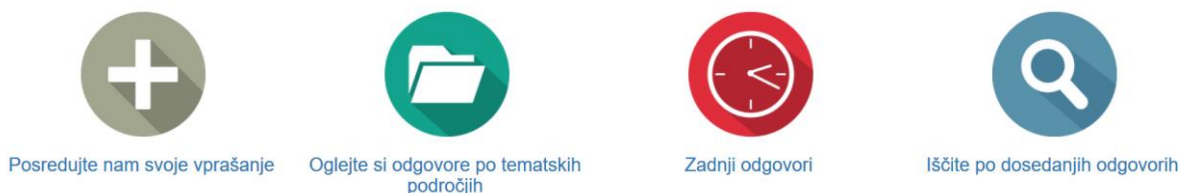
Jezikovna svetovalnica je spletišče, na katerem lahko posameznik poišče odgovore na jezikovna vprašanja, ki jih ne najde v slovarjih ali drugih jezikovnih priročnikih. Spada med spletno rastočo publikacijo, saj se nenehno širi in posodablja. Na zastavljena vprašanja odgovarjajo strokovnjaki (raziskovalci) z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Na spletišču navajajo, da se Jezikovno svetovalnico od leta ustanovitve 2012 do današnjega dne pravzaprav že lahko obravnava kot samostojen jezikovni priročnik, saj se je v teh letih nabralo ogromno vprašanj, ki segajo na marsikatero jezikovno ravnilo in se dotaknejo mnogih področij – po svetovalnici je možno tako brskati po že postavljenih vprašanjih kot tudi postavljati vprašanja. Namenjena je širši javnosti in vsakdo lahko postavi jezikovno vprašanje, ki ga bega in bi želel izvedeti odgovor nanj (<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>, dostop februar 2022).

Kozma Ahačič o Jezikovni in Terminološki svetovalnici

»Jezikovna svetovalnica je namenjena nekomu, ki že dobro uporablja same spletne portale, ki pozna priročnike in ki potem naleti na določeno vprašanje, na katerega v slovarjih ne najde odgovora. Zato je morda logično, da v srednji šoli svetovalnica ni tako prisotna in poznana, vendar pa opažamo, da je začela svetovalnica zelo opazno prodirati tudi že v srednješolske učbenike za slovenski jezik. Seveda, ko bo enkrat v večini učbenikov, potem jo bodo pa tudi dijaki dobro poznali. In ko bodo tudi učitelji, recimo, izzvali dijake, ko jih nekaj vprašajo, pa

morda učitelj ni 100-odstotno prepričan o odgovoru, da skušajo sami nekaj napisati v svetovalnico.»

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

Slika 1: Poizvedbene ikone na Jezikovni svetovalnici

3. 2. 10 Terminološka svetovalnica

Terminološka svetovalnica je spletišče, ki deluje v okviru spletne strani Terminologišče in je namenjena širši strokovni javnosti, ki se znajde v terminoloških zagatah. Deluje na podoben način kot Jezikovna svetovalnica, vendar si lahko uporabniki tukaj razjasnijo vprašanja in težave, ki so vezane na termine v določeni stroki – tu govorimo tako o terminih, ki so novi in potrebujejo poimenovanje, kot tudi o že znanih terminih, ki jih morda posameznik ne razume ali potrebuje širšo razlago od tiste, ki jo ponuja specifičen terminološki slovar. Po zastavljenem vprašanju je nato na spletni strani Terminološke svetovalnice objavljen opis terminološkega problema, ki ga posameznik poda, ter nato mnenje Terminološke sekcije (<https://isifr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje>, dostop februar 2022).

3. 2. 11 Pasti portala Fran

V intervjuju z dr. Ahačičem sem se pogovarjal tudi o pasteh portala Fran. Intervjuvani je izpostavil, da obstajajo določene lastnosti spletišča, ki sicer uporabniku koristijo, a so lahko obenem tudi pasti. Poudaril je, da portal ob poizvedbi gesla ponudi možnosti iz vseh slovarjev, ki so na spletišču dostopni. Posamezniku je ponujen odgovor na hiter in enostaven način iz različnih priročnikov. To lahko privede do manjšega (s)poznavanja priročnikov, saj uporabnikom načeloma ni potrebno vedeti, v kateri priročnik naj pogledajo, ko so v jezikovni zagati (Kozma Ahačič, ustni vir, marec 2022).

Ena od pasti, o kateri je spregovoril, pa je tudi prenasičenost spletnega jezikovnega portala z raznimi slovarji. Omenil je, da je več prikazanega na spletišču na videz za uporabnika bolje, vendar pa se med množino stvari hkrati lahko na spletni strani slabše znajde. Strokovnjaki so zato začeli z arhiviranjem določenih priročnikov, urejanjem po različnih tematikah in strukturiranjem informacij. Dr. Ahačič je izpostavil, da pri tem pomembno vlogo igrata Jezikovna svetovalnica in Terminologišče.

3. 3 Jezikovni portal Franček

»Smiselno je, da se nekdo, ki manj pozna slovaropisje nasploh (čeprav se to spozna v srednji šoli in se dobi dovolj informacij), sprva sreča s Frančkom, da vidi, kako različne so lahko informacije o določeni besedi in šele nato preide na portal Fran.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

3. 3. 1 Uvodna predstavitev projekta

Jeseni leta 2017 je Inštitut Frana Ramovša za slovenski jezik pod vodstvom dr. Kozme Ahačiča naznanil nov jezikovni portal, povezan z dosedanjim Franom – to je novi spletni jezikovni portal Franček (ZRC SAZU, dostop februar 2022). Zasnovan je z zelo privlačno grafično podobo in je namenjen predvsem mlajšim uporabnikom, ki se spoznavajo s svetom slovaropisja. Na Frančku so med drugim združeni mnogi slovarji – SSKJ, Slovenski pravopis, frazeološki, sinonimni, etimološki slovar ... Na portalu so zbrane vse jezikoslovne vsebine s področja jezikovne norme, svetovanja in poučevanja slovenskega jezika. Razdeli se na tri dele: osrednji slovarski del, slovnični del (Kje je kaj v slovnici?) in svetovalni del (Jezikovna svetovalnica za učitelje). Franček je v glavnini namenjen dvema ciljnim skupinama uporabnikov, in sicer osnovnošolcem (skupini 1.–5. razreda in skupini 6.–9. razreda) ter srednješolcem. Starostni skupini uporabnikov pa je prilagojen tudi (grafični) prikaz vsebine glede na različne vsebinske potrebe in (meta)jezikovne sposobnosti posamezne starostne skupine (Ahačič idr., 2021). Glavni namen portala je bil predvsem v tem, kako postopoma vzgajati učence od 1. razreda osnovne šole in do prehoda na uporabo portala Fran v srednji šoli – kako vzgajati pri mladih navado, da pogledajo v slovar vedno, ko jih nekaj zanima. Izpostavljati idejo, da je slovar nekaj, kar ti vzame le malo časa, razreši pa določen dvom o zapisu, pomenu, izgovorjavi itd. (Ahačič, ustni vir, februar 2022).

3. 3. 2 Zasnova projekta

Dr. Kozma Ahačič mi je v intervjuju zaupal več o portalu Franček in njegovi statistiki, predvsem pa o nastanku spletišča in prvih zasnovah. Že ob komentiranju statistike portala Fran je izpostavil tudi drobce o Frančku in povedal, da pričakujejo razmah v prepoznavnosti in uporabi portala. Začetki so prav takšni kot s portalom Fran, zato je prihodnost obetavna.

*/.../ obisk Frančka je zaenkrat približno **30 000 na mesec**, vendar to **ni** slaba številka. /.../*

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

Dr. Ahačič o zasnovi projekta Franček

»O samem projektu Franček smo začeli razmišljati v trenutku, ko smo izvedeli, da bo razpis, ki bi ta projekt lahko financiral – to je kak mesec, dva pred samim začetkom projekta. Res pa je, da bi bilo nemogoče, da bi se na tak razpis prijavili, če ne bi že leto, dve prej razmišljali, ali bi bilo možno za osnovnošolce in za srednješolce do neke mere prilagoditi portal Fran, in sicer na takšen način, da ne bi zahteval veliko znanja. Raba portala Fran je morda za nekoga, ki to dobro pozna (način, na katerega delujejo slovarji), zelo uporabna, zlasti za najmlajše pa lahko

popolnoma blokira odnos do slovarjev, ker ti da občutek, da je to nekaj neoprijemljivega. O tem smo torej razmišljali že morda pred kakšnima dvema letoma.»

Jezikovni portal je tudi precej dobro grafično zasnovan. Ker sem menil, da tudi to vpliva na uporabo in razumevanje slovarskih sestavkov portala, sem dr. Ahačiča povprašal tudi o tem. Izpostavil je, da je pri prvi zasnovi spletišča bilo mišljeno, da bi nekam na sredo zapisali geslo in bi se poizvedbe prikazale okoli gesla (Ahačič, ustni vir, februar 2022). Poleg besedila so na spodnjih slikah prikazane čisto prve zasnove Frančka.

»Že Fran je bil zasnovan na ta način. Grafična podoba je zelo pomembna, ker čisto podzavestno stran, ki nam je v užitek, uporabljamo večkrat. Zato smo se tudi zelo potrudili, da je grafična podoba prilagojena različnim starostnim stopnjam; da imamo tudi zvočne učinke, čeprav bi želeli še boljše, ampak da se jih da tudi izklopiti, da je stvar čim bolj obvladljiva in da deluje na vseh (zdaj že zelo različnih ekranih) – od največjih do najmanjših.»

(dr. Kozma Ahačič o grafični podobi portala Franček, izjava; intervju, marec 2022)

nadáljnji -a -e
pridevnik

Sklanja se kot **dobri**.

SSKJ ²	SSSJ	Pravopis	SPT
Zdaj	Nekdaj	Narečja	Znanost

smóter -tra
samostalnik moškega spola

Sklanja se kot **boter**.

SSKJ ²	SSSJ	Pravopis	SPT
Zdaj	Nekdaj	Narečja	Znanost

smatrati -am
nedovršni glagol

Sprega se kot **delati**.

SSKJ ²	SSSJ	Pravopis	SPT
Zdaj	Nekdaj	Narečja	Znanost

Možni pogledi:

FRANček

Preprosta verzija Frana s številnimi naprednimi funkcijami. Ker gre za aplikacijo, je osnovni nabor podatkov dostopen tudi brez povezave z internetom. Gumbi zato delujejo hitro in niso ovira pri nalaganju.

Delovanje:

Mikrofon: Uporabnik vtipka besedo ali jo narekuje, tako da jo črkuje, prepozna govora pa jo nato zapiše.

Oblaček: Sintetizator govora prebere besedo (morda celo vse pomene).

Uporabnik dobi razlago besede po naslednjem algoritmu:

Za **Pomen**:

SSKJ2 (če je prijavljen in ima kodo)

SSKJ

SNB

SSSJ

Za **Pravopis**:

Pravopis

SPT

Za **Pregibanje**:

kombinacija zaglavja ustreznega priročnika s podatki iz Sloleksa

Za **Frazeologijo**:

frazeološko gnezdo v

SSKJ2

SSKJ

SNB

SSSJ

Iskanje:

Možno je samo enostavno iskanje po iztočnicah ter iskanje z zvezdico ali vprašajem, kjer izbereš nato iztočnico.

POMEN, zaprti prikaz

stòl stòla
samostalnik moškega spola

Pomen	Pregibanje	Pravopis	Frazeologija
1. kos pohištva navadno z naslonjalom, namenjen za sedenje ene osebe > s priložkom temu podobna priprava za različne namene 2. narečno miza			TERMINOLOGIJA SSKJ ²

POMEN, odprti prikaz

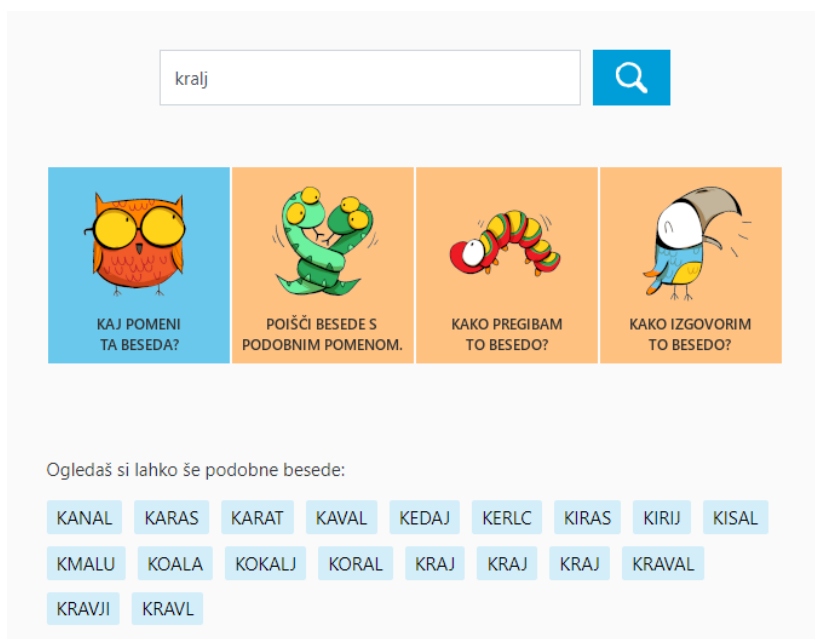
stòl stòla
samostalnik moškega spola

Pomen	Pregibanje	Pravopis	Frazeologija
1. kos pohištva navadno z naslonjalom, namenjen za sedenje ene osebe stól se je prevrnil; ponudil stól; primaknil stól k mizi; vstati s stola; usesi se na stól; sedeti na stolu; leseni, obloženi, pleteni stól; naslonjalo, noge stola; sedalo pri stolu pomenski odtenek: gugalni stól; kuhinjski, vrtni stól; ležalni stól "vsebovali spetli gostinci za odloge od kolen"; vrtni, zložljivi stól > "v priložkom temu podobna priprava za različne namene brivski, zobozdravniški stól; električni stól "zaprta ali odprta; stola; stolica za ustavljanje oblastnosti v zdravstveni službi; daš prašiča na mesarski stól; rezalni stól priprava za rezanje mesa"			TERMINOLOGIJA arhitektura lupinasti stól po tankosti, ukrivljenosti ploške, ploškev podoben (jačnji) lupini; gradbeništvo strešni stól osnovna nosilna strešna konstrukcija; obrt rezilni stól priprava iz stočoka in glave za vpenjanje lesa pri obdelavi; pravo stól sedmorice nekaj sodišče najvišje stopnje, ki odloča o sodbah nižjih sodišč, s sedežem v Zagrebu sskj ²

Slika 2: Zasnova portala Franček (skupek slik)

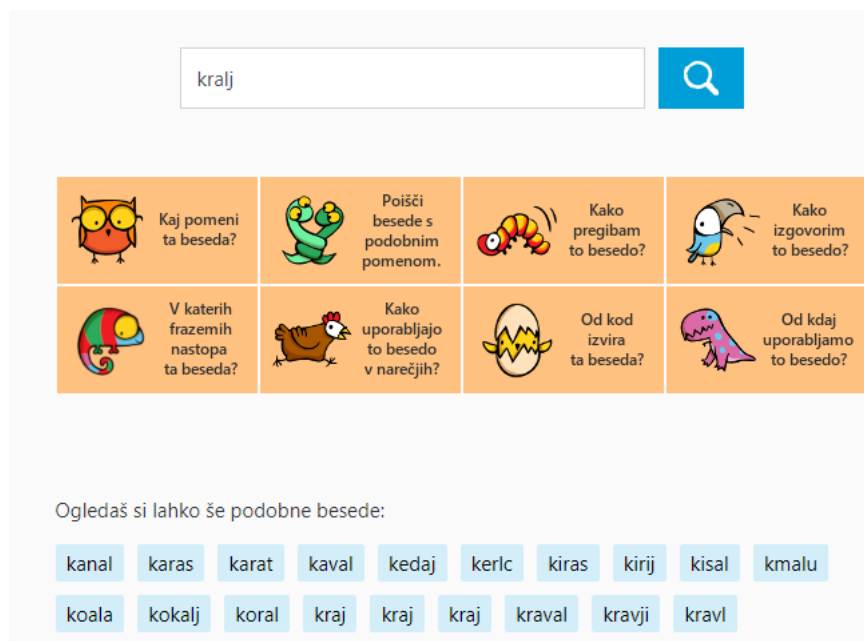
3. 3. 3 Osrednji slovarski del (poizvedba gesla – primer uporabe)

Ob poizvedbi besede se uporabnikom spletnega portala izriše jasen pogled na vse jezikoslovne lastnosti posameznega gesla. Na primer: ob poizvedbi besede *kralj* se izriše osem privlačnih ikon, ki naznanjujejo vsebinske razdelke, s katerimi lahko posameznik izve mnogo stvari. Preveri lahko pomen besede (funkcija SSKJ), poišče lahko besede s podobnim pomenom (funkcija sinonimnega slovarja), preveri, kako se beseda pregiba (jezikoslovni dodatek, ki je omogočen tudi na Franu) ali pa izgovor besede (dva robota, moški in ženski glas izgovorita besedo, dodajajo pa tudi naravne glasove, ki pripomorejo k temu, da uporabnik sliši besedo, izgovorjeno v naravnem okolju). Mladi uporabnik lahko prav tako izve, v katerih frazemih nastopa določena beseda (funkcija frazeološkega slovarja), kako se beseda uporablja v narečjih, pri čemer pripravljajo poleg pomenskih razlag v posameznem narečju tudi glasovno orodje, s katerim bo mogoče slišati iz prve roke, kako se beseda v določenem narečju izgovori. Sledi še funkcija etimološkega slovarja, s katero lahko uporabnik preveri izvor besede in od kdaj posamezno besedo uporabljamo. Rezultat poizvedbe je vsekakor odvisen od starostne skupine, v katero spadamo, saj se pri različnih starostih na portalu pojavljajo različno zahtevne grafično in besedno predstavljene ubeseditve slovarskih sestavkov.

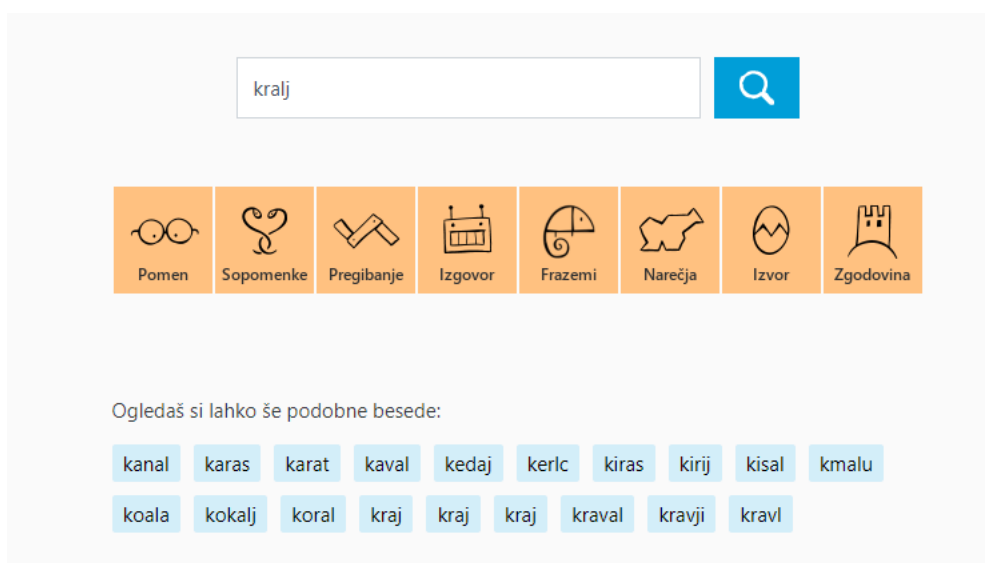
Slika 3: Poizvedba besede kralj na ravni 1.–5. razred

Na prvi stopnji zahtevnosti, ki je namenjena najmlajšim uporabnikom (razredni stopnji osnovne šole), so na portalu zasnovali štiri osnovne kategorije, poleg tega pa so spodaj prikazane podobne besede, zapisane z velikimi črkami, da bi jih najmlajši lahko prebrali in razumeli.

Slika 4: Poizvedba besede kralj na ravni 6.–9. razred

Na drugi stopnji zahtevnosti, ki je namenjena predmetni stopnji osnovne šole, je ob poizvedbi besede kralj prikazanih osem glavnih kategorij. Glavnim štirim kategorijam so dodane še štiri, ki razširijo jezikoslovno znanje mladega uporabnika. Prav tako so spodaj prikazane besede, ki so podobne poizvedbenemu geslu.

Slika 5: Poizvedba besede kralj na ravni srednje šole

Na tretji zahtevnostni stopnji, ki je namenjena srednješolcem, je ponovno prikazanih osem kategorij, ki pa se zahtevnostno vse bolj približujejo zahtevnejšim slovarskim oblikam iz Frana, ki se ga na tej razvojni stopnji že spodbuja uporabiti in vpeljati tudi v sam pouk.

3. 3. 4 Slovnico-didaktični del – Kje je kaj v slovnici?

Franček poleg osrednjega slovarskega dela ponuja tudi širše spoznavanje jezika. S tem se lahko uporabnik portala seznani predvsem v razdelku *Kje je kaj v slovnici?*, kjer se lahko pouči o jeziku na podlagi dveh (novih) jezikovnih priročnikov dr. Kozme Ahačiča, na katerih jezikoslovni razdelek spletne strani temelji. To sta *Kratko-slovnica*, namenjena učencem osnovne šole, in *Slovnica na kvadrat*. Prikaz gradiva je sistematičen in prikazan v obliki paragrafov in posameznih delov slovnice, ki jih lahko uporabnik odpira po vsebinah. Z didaktičnega vidika je v projektu Franček nastalo orodje Črkozmed, ki omogoča pomoč profesorjem pri sestavi učnih listov za posamezno snov, obenem so na voljo tudi jezikovne naloge za 1. in 2. triletje osnovne šole, ki so jih razvili strokovnjaki (Ahačič idr., 2021).

JEZIKOVNE ZVRSTI	GLAS	BESEDA	STAVEK	PRAVOPIS
Družbene zvrsti	Glasovi	Zlog	Besedna zveza	Velika in mala začetnica
Besedilne vrste	Naglas	Tvorba besed (besedotvorje)	Skladnja stavka	Ločila
		Odnosi med besedami (besedoslovje)	Skladnja povedi	Deljenje besed
		Oblikoslovje		Premi govor

Slika 6: Prikaz *Kje je kaj v slovnici?*

Glas → Glasovi	KRATKO-slovnica	Slovnica NA KVADRAT
➡ Glasove delimo na samoglasnike in soglasnike.	1	1 11 12
➡ Zapisujemo jih s črkami slovenske abecede (a b c č d e f g h i j k l m n o p r s š t u v z ž), v kateri vsak glas, ki vpliva na pomen, nima svoje črke.	2	2
➡ Vseh glasov ne zapisujemo, kakor jih izgovarjamo.	3	3 4 15

Slika 7: Prikaz kategorije glasoslovje

3. 3. 5 Svetovalni del – Jezikovna svetovalnica za učitelje

Ustvarjalci projekta so zasnovali tudi Jezikovno svetovalnico, namenjeno učiteljem, kjer lahko učitelji razrešijo morebitna jezikovna vprašanja in dileme, ki se jim porajajo. Jezikovna svetovalnica za učitelje se pridružuje že obstoječima Jezikovni in Terminološki svetovalnici, ki sta na voljo na portalu Fran (Ahačič idr., 2021).

Jezikovna svetovalnica za učitelje

Slika 8: Prikaz jezikovne svetovalnice za učitelje

3. 3. 6 Besedoboj

Besedoboj je aplikacija, ki jo je razvil Inštitut za slovenski jezik v okviru projekta Franček in je ena izmed metod igrifikacije jezika. Na privlačen način predstavlja jezikovno igro, ki nas v svet »besednega boja« popelje ob slovenskih književnikih. Besedoboj je zelo izviren način promocije jezikoslovja med mladimi.

Slika 9: Besedoboj

Dr. Nataša Jakop o igri Besedoboj

»Prvi odzivi na igrico Besedoboj so zelo pozitivni. Moj sin, ki je star 12 let, je prav navdušen in jo najraje igra v avtu. Otrokom je všeč zbiranje žetonov, ki jih lahko unovčijo za oblikovanje svojega lika v igrici. Verjetno je igrica bolj zanimiva za osnovnošolce kot srednješolce. Ali pa tudi ne. Tudi sama jo občasno zaigram.

Igrico je razvil Niki Bizjak v okviru projekta Spletni portal Franček, Jezikovna svetovalnica za učitelje in Šolski slovar slovenskega jezika. Prave analize o uporabi pa še nimamo.«

(dr. Nataša Jakop, izjava; intervju, februar 2022)

Slika 10: Prikaz Besedoboja na telefonu

3. 3. 7 Črkozmed

Črkozmed je spletišče, jezikovno orodje, ki učiteljem omogoča avtomatsko sestavo delovnih listov in je bilo razvito v okviru jezikovnega portala Franček.

Dr. Nataša Jakop o Črkozmedu

»Zamisel Črkozmeda je, da nam delovne liste z nalogami lahko sestavi računalnik, torej algoritem. Gre za inovativni pripomoček za učitelje, ki pomaga sestaviti različne jezikovne naloge. En tak primer je na primer: Besedam pripiši poimenovanja za ženski spol: kozmonavt, berač, soproog.«

Delovni listi z nalogami iz slovenskega jezika za vsakogar

V trenutku sestavite delovne liste z nalogami iz slovenskega jezika.

[Ustvari delovni list](#)

Slika 11: Črkozmed

3. 4 Jezikovni priročniki v pedagoški praksi

V tem poglavju bom obravnaval vključenost jezikovnih priročnikov v pouk slovenskega jezika v osnovnih šolah in gimnazijah, saj je večina anketiranih šolajočih se, obenem pa je raziskava vezana na šolski prostor. Preveril sem, v kolikšni meri je tematika jezikovnih priročnikov vključena v pouk slovenskega jezika v učnih načrtih.

3. 4. 1 Učni načrt za osnovne šole

Jezikovni priročniki se v učnih načrtih prvič omenjajo pri pouku slovenščine v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju² (4., 5., 6. razred). Obravnava se (z enako mero) nadaljuje tudi v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole (7., 8., 9. razred). Že pod splošnimi cilji učnega načrta (2018) je omenjeno:

- pod točko 4, da učenci in učenke ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju in vrednotenju ter tvorjenju besedil razvijajo svojo jezikovno (tj. poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno) in slogovno zmožnost, in sicer zato, da bi samozavestno uporabljali slovenski knjižni jezik za svoje osebne, učne, interesne ipd. potrebe. /.../ ***Samozavestna raba slovenskega knjižnega jezika je zanje potreba in vrednota, zato v dostopnih knjižnih in elektronskih priročnikih ter jezikovnih svetovalnicah tudi v prostem času iščejo informacije o jezikovnih vprašanjih, ki si jih postavljajo sami ali na katere jih opozori kdo drug, ter se zavedajo svojega deleža v soustvarjanju slovenskega knjižnega jezika. /.../***
- pod točko 5, da učenci in učenke ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju in vrednotenju neumetnostnih besedil razvijajo tudi svojo metajezikovno zmožnost – pridobivajo znanje o vlogah jezika ter o značilnostih slovenskega knjižnega jezika, to pa **dopolnjujejo z uporabo raznih priročnikov** ter osmišljajo z opazovanjem in prepoznavanjem vloge dane jezikovne prvine v neumetnostnih in umetnostnih besedilih.

V sklopu operativnih ciljev pri pouku slovenščine so jezikovni priročniki tako v 2. VIO kot v 3. VIO omenjeni v odseku *Razvijanje jezikovne in slogovne zmožnosti*:

- pri razvijanju poimenovalne zmožnosti: /.../ *v svojih besedilih in besedilih drugih prepoznajo poimenovalne napake in neustreznosti ter jih odpravijo; **pri tem si po potrebi pomagajo s slovarji v knjižni in elektronski obliki ter z raznimi jezikovnimi svetovalnicami***³ /.../ ***uporabljajo slovarje v knjižni in elektronski obliki /.../***
- pri razvijanju skladijske zmožnosti: /.../ *v svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznajo skladijske napake in neustreznosti ter jih odpravijo; **pri tem si po potrebi pomagajo s slovničnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki ter raznimi jezikovnimi svetovalnicami*** /.../ ***uporabljajo slovnične priročnike v knjižni in elektronski obliki. /.../***

² Vzgojno-izobraževalno obdobje je v nadaljevanju omenjeno tudi kot VIO.

³ Ravnal sem se po novejši in posodobljeni različici učnega načrta za osnovne šole, kjer so avtorji, kot je navedeno, namenili pozornost tudi jezikovnim svetovalnicam.

- pri razvijanju pravorečne zmožnosti: /.../ prepoznajo svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovorijo knjižno; **kadar so v zadregi, si pomagajo z ustreznimi jezikovnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki.** /.../
- pri razvijanju pravopisne zmožnosti: /.../ pri pisanju si po potrebi pomagajo s pravopisnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki /.../ prepoznajo pravopisne napake v svojih besedilih in v besedilih drugih, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke; **pri tem si po potrebi pomagajo s pravopisnimi priročniki in z raznimi jezikovnimi svetovalnicami.** /.../ Omenjeno je, naj učitelj pri razvijanju te zmožnosti upošteva, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju jezikovnih priročnikov v knjižni in elektronski obliki (namenjeno tudi odkrivanju pravopisnih napak).
- pri razvijanju slogovne zmožnosti: /.../ prepoznajo svoje in tuje slogovne neustreznosti, jih odpravijo in utemeljijo svoje izboljšave; **pri tem si po potrebi pomagajo s slogovnimi priročniki v knjižni in elektronski obliki ter z raznimi jezikovnimi svetovalnicami.** /.../

V sklopu B učnega načrta, ki govori o vsebinah, so jezikovni priročniki omenjeni pri vrstah besedil za razvijanje (in sprejemanje) zmožnosti enosmernega sporazumevanja v 2. VIO: v vsakem razredu (4., 5., 6. razred) se obravnavata najmanj dve izmed navedenih besedil: /.../ seznam (cenik/jedilni list/vozni red/TV-sporod/spletni telefonski imenik/seznam zadetkov na spletni strani **ali v spletnem slovarju** ipd.) /.../.

V 2. in 3. VIO so jezikovni priročniki omenjeni tudi pod standardi znanja, ki jih učenci morajo dosegati. V skladu z učnim načrtom so zapisani naslednji standardi:

- poimenovalno zmožnost pokaže tako, da /.../ se znajde v knjižnem in elektronskem slovarskem priročniku (5., 6. r.) /.../ zna uporabljati slovarske priročnike v knjižni in elektronski obliki (7., 8., 9. r.).
- pravopisno zmožnost pokaže tako, da /.../ zna uporabljati pravopisne priročnike v knjižni in elektronski obliki (5., 6., 8., 9. r.)

V poglavju 5. 5 učnega načrta (Informacijske tehnologije) je tudi omenjeno, naj učitelj v pouk vključuje delo s kakovostnimi e-vsebinami. Med drugim so tukaj omenjeni poleg e-gradiv (e-učbenikov, e-knjig ...) tudi spletni slovarji in drugi jezikovni priročniki, ki jih učni načrt omenja pri didaktičnih priporočilih za uresničevanje ciljev pouka jezika: /.../ Zelo dobra motivacija za delo v manjših skupinah ali dvojicah je lahko občasna smiselna uporaba tablic ali pametnih telefonov (za **iskanje po jezikovnih priročnikih**, za branje spletnih besedil ipd.). /.../ Učitelj oz. učiteljica naj učence in učenke spodbuja k iskanju odgovorov na pravopisna, oblikovna, tvorba in druga vprašanja v raznih jezikovnih priročnikih (v knjižni in elektronski obliki) in jezikovnih svetovalnicah. /.../.

3. 4. 2 Učni načrt za gimnazije

V učnem načrtu za pouk slovenskega jezika v gimnaziji so jezikovni priročniki omenjeni v poglavju 6. 1. 3 (uresničevanje v praksi) pri obravnavi neumetnostnih besedil: /.../ *Pri obravnavi neumetnostnih besedil namreč prevladuje pogovorna metoda, in to ne le kot pogovor dijaka z učiteljem, temveč predvsem kot pogovor med dijaki – če se le da, tudi ob*

dodatnih tiskanih in digitalnih jezikovnih ipd. priročnikih in drugih virih. /.../ (Učni načrt za pouk slovenskega jezika v gimnaziji, 2008).

3. 5 Kako naprej? Komentarji dr. Ahačiča o promociji jezikovnih portalov in vključitvi v pouk

Jezikovne priročnike in novosti je nadvse pomembno vključevati v pouk in promovirati med mladimi uporabniki in širšo skupnostjo, kar je poudaril tudi idejni vodja projektov Fran in Franček, dr. Kozma Ahačič. Predvsem je izpostavil, da si Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša in ostale organizacije, ki se strokovno ukvarjajo s slovenskim jezikom, že leta prizadevajo za promocijo jezika in da smo v Sloveniji na tem področju precej uspešni, med vodilnimi v Evropi. Portali, kot je Franček, so v Evropi unikum in mnogi iz tujine spremljajo delo naših jezikoslovcev z velikim zanimanjem ter si ga tudi prizadevajo posnemati. Največja promocija tovrstnih priročnikov je ravno šolstvo, ki pa deluje dolgoročno, zato je na kratek rok pomembna dejavnost vsakega izmed jezikoslovnih raziskovalcev na družbenih omrežjih.

Dr. Ahačič je poudaril tudi, da je treba upoštevati razlike v pristopu do obravnave tovrstne tematike. Meni, da je učiteljeva presoja, na kakšen način bo informacije o portalih vključeval v pouk. Nekateri to namreč zelo radi delajo in s tem znajo pouk tudi zelo popestriti, drugi pa se temu izognejo, kar pa ne pomeni, da bo zato njihov pouk nujno slabši. Ne zdi se mu nujno, da bi vsak učitelj moral prehitro ali na silo uvajati jezikovne portale in novosti v pouk, saj je v šolstvu na splošno tako, da ni dobra nobena stvar, ki se jo uvaja prehitro in na silo.

»Najboljše so tiste stvari, ki pridejo v šole zlagoma in nekako organsko. Je pa res, da si s samo promocijo zelo prizadevamo. Ravno zdaj smo začeli promocijo med osnovnošolci (Franček, op. a.), ki je dostopna na Instagramu.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

Slika 12: Promocija Frančka na Instagramu

Izrednega pomena je, da se raziskovalci in profesorji slovenskega jezika oglašajo v javnosti, v medijih in vzpodbujajo ljudi ter jih opozarjajo, da je jezik naše najdragocenejše orodje, v katerem živimo ves čas. Na tak način bi naj uporaba vseh priročnikov bolj zaživela. Intervjuvani je odgovoril tudi, da smo, gledano primerjalno s tujino, na tem področju pravzaprav v samem vrhu, zato je stanje v resnici dobro. Kot je dr. Ahačič zaključil: »Vedno bo namreč ostal del ljudi, ki jih jezik ne bo zanimal.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

Spreговорil je tudi o promociji jezikoslovnih portalov, predvsem novega Frančka, ki je bistvena, da bi se jezikovna novost med ljudi razširila in ustalila.

»S promocijo poskušamo na vse načine. Besedoboj je zagotovo ena izmed poti. Sodelujemo tudi s podjetji, ki se obrnejo na nas in ki potem omenjajo portal Fran ali Franček. Na tak način smo pred leti sodelovali z Abanko, zdaj je ravno začelo podjetje Špar z nekimi testeninami, s pomočjo katerih lahko delaš besede in ki hkrati propagirajo portal Franček. Poskušamo na vse možne načine. Imamo tudi idejo, da bi naredili kratek filmček, nekakšno reklamo za uporabo jezikovnih portalov, sodelujemo s Televizijo Slovenija, z Radiom Slovenija, s časopisi, z akcijami, kot je npr. Beseda leta – in vse to skupaj se potem na dolgi rok tudi pozna v samih številkah uporabe.«

(dr. Kozma Ahačič, izjava; intervju, marec 2022)

4 REZULTATI EMPIRIČNEGA DELA

4. 1 INTERVJUJI

4. 1. 1 Intervju z dr. Natašo Jakop

1. Kaj je (glavno) vodilo/sporočilo projekta Franček?

Namen izgradnje portala Franček je bil pripraviti sodobno, inovativno, privlačno in uporabno učno orodje v spletnem formatu, ki bi mlade motivirala za spoznavanje in raziskovanje sveta slovenskih besed in učiteljem pomagala uresničevati cilje učnega načrta pri pouku slovenščine v osnovnih in srednjih šolah. Glavno sporočilo projekta je torej, da imajo mladi v 21. stoletju zdaj na voljo brezplačen spletni dostop do slovarskih in jezikovnih vsebin, prilagojenih za šolsko rabo.

2. Od kod ideja za portal, ki mladim omogoča vstop v svet jezikoslovja? Se je ideja o Frančku porodila nenadno ali je spletni portal plod dolgotrajnega razmišljanja?

Idejni oče portala Franček je jezikoslovec dr. Kozma Ahačič, aktualni predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ki dobro pozna problematiko rabe slovnicih in slovarskih priročnikov pri pouku slovenščine v šolah, saj je tudi avtor priljubljenih šolskih slovnicih Kratkoslovnica in Slovnica na kvadrat.

S svojo idejo o izdelavi učnega e-orodja mu je uspelo navdušiti, predvsem pa povezati veliko skupino strokovnjakov jezikoslovcev, ne le z Inštituta za slovenski jezik. Ker je bila ideja dobra, je projekt dobil tudi finančno podporo Ministrstva za kulturo iz sredstev Evropskega socialnega sklada.

3. Koliko jezikoslovcev je ustvarjalo projekt Franček?

Pri projektu je sodelovalo 40 jezikoslovcev z različnih področij, kot so leksikologija, dialektologija, zgodovinsko jezikoslovje, frazeologija, didaktika, jezikovna tehnologija. Izčrpno so popisani tudi na portalu Franček na naslovu: <https://www.xn--franeck-l2a.si/files/kolofon-Fran%C4%8Dek2.pdf>.

4. Na kakšen način se projekt promovira, širi med mlade uporabnike?

Pri projektu so od samega začetka sodelovale tudi osnovne in srednje šole. V projekt je bilo vključenih 23 osnovnih oz. srednjih šol in več kot 80 učiteljic in učiteljev oz. profesorov in profesorjev, s katerimi smo bili ves čas v stiku in smo jih seznanjali s projektnimi dejavnostmi. Ena od njihovih projektnih nalog je bila seznanjati svoje učence in ostale učitelje slovenščine z nastajanjem portala Franček in njegovimi funkcionalnostmi. Enkrat letno smo se z učitelji tudi srečali. Zaradi epidemije smo nekaj srečanj izvedli prek Zooma. Za promocijo smo skrbeli in še vedno skrbimo tudi prek družbenih omrežij. Franček ima svojo Facebook stran, ki ima skoraj 2000 sledilcev.

Ena od promocijskih dejavnosti je tudi igrice Besedoboj, namenjena mladim. Ta igrice je povezana s Frančkom in igralec lahko preveri pomen in rabo kakšne besede, če želi.

5. Portal Franček uradno deluje že od septembra 2021. Kakšna so vaša dosedanja spoznanja? Ali vodite (dnevno, mesečno ali letno) statistiko obiska portalov Fran in Franček ter bi jo bili pripravljeni razkriti, saj me v raziskovalni nalogi med drugim zanima, kako pogosto učenci pa tudi odrasla populacija posegajo po jezikovnih priročnikih? Morda lahko razkrijete, kaj mladi največkrat iščejo na Frančku? Kako si lahko pomagajo s Frančkom? Kako pa je z najmlajšimi uporabniki? Katera starostna skupina najpogosteje obišče in uporablja portal Franček?

Doslej smo dobili v glavnem pozitivne odzive. Portal Franček so dobro sprejeli tako učitelji kot tudi učenci. Nekaj zadreg so imeli z registracijo na portal, sama uporaba portala pa je enostavna in so jo hitro osvojili tudi mlajši učenci. Mlajšim so še posebej všeč slikice, ki ponazarjajo posamezne besede. Mlajšim je potrebno v razredu predstaviti, kaj portal vsebuje in katere jezikovne podatke ponuja. Učitelji so jim nato pripravili nekaj zanimivih nalog, s katerimi so jih usmerjali pri uporabi portala, npr. kaj pomeni ta beseda, kako se izgovori, poiščite sopomenke ipd.

Podatki, ki jih imamo, so, da je portal Franček doslej od septembra 2021 obiskalo 215 904 iskalcev, povprečno 35 000 na mesec. Svetovalnica ima 120 obiskov mesečno, a je omejena samo na učitelje.

6. Je, glede na vaše opažanje, zanimanje mladih za jezik ob pojavu portala Fran, zdaj tudi Frančka, zraslo?

Za to oceno je še nekoliko prehitro, sicer pa že vaša naloga kaže na to, da se zanimanje povečuje. Ko smo začeli s projektom, smo res opazili, da so šole pokazale več zanimanja za naše slovarsko delo, saj smo več šol gostili na Inštitutu (pred epidemijo covida) in jih seznanili z našim delom, npr. kako nastane slovar, kako slovarje uporabljamo. Mnogi učitelji so se ob nastanku portala Fran želeli bolj informirati o tem, kaj je portal Fran, zato smo takrat pripravili kar nekaj izobraževanj na temo uporabe spletnih portalov. Takrat je bilo to res kar revolucionarno v našem jezikovnem prostoru. Zanimanje mladih za jezik je po moje kar veliko, saj ga uporabljajo v svoji vsakdanji komunikaciji v različnih okoliščinah, nenazadnje tudi pri pisanju na družbenih omrežjih, kjer seveda uporabljajo drugačno zvrst kot v šoli.

7. Kaj vse lahko najdemo na portalu Fran?

Portal Fran je slovarski portal, ki nenehno raste, zato na njem vsako leto najdemo nove in nove vsebine. Trenutno vsebuje 40 različnih slovarjev, jezikovni atlas, jezikovno in terminološko svetovalnico, 14 zbirk (tudi zbirko vseh slovenskih slovníc in pravopisov) pa tudi povezavo na portal Franček. Če prevedeva to v slovarski jezik, vsebuje portal Fran 707 084 slovarskih sestavkov. Na portalu Fran lahko spremljamo tudi prenovo pravopisnih pravil, ki poteka, tj. Pravopis 8.0.

8. Zakaj (vsaj tako se zdi) odrasla populacija (tudi učitelji) premalo posega po jezikovnih priročnikih?

Menim, da vedno več ljudi uporablja spletne jezikovne priročnike. Portal Fran je tako enostaven za uporabo, da je postal res vsakdanje orodje marsikaterega jezikovnega uporabnika (od novinarjev, učiteljev, pisateljev, prevajalcev do učencev). Se pa ta vzgoja začne pri otrocih, že v osnovni šoli jih je treba navajati na to, da najdemo veliko odgovorov na jezikovna vprašanja v jezikovnih priročnikih.

9. Najhitrejša pot do poizvedbe rezultatov je kar Google, pravimo, da »nekaj poguglamo«. Ali menite, da ljudje podatke najdejo prej na brskalniku ali si vzamejo čas in preverijo jezikovne portale? Ali menite, da mladi pogosto posegajo po jezikovnih virih/priročnikih? Ali mladi res uberejo najlažjo, morda najhitrejšo, tudi najbolj časovno ekonomično pot pri iskanju (jezikoslovnih) podatkov?

Za iskanje besed in njihovih pomenov je iskanje po Googlu prezamudno, določenih podatkov pa nam Google ne da, npr. sklanjanja besede, izvora, narečne razplastenosti ipd. Tudi podatki, ki jih dobimo v spletnih iskalnikih, niso jezikovno strukturirani in je kar zamudno, da se prebijemo do podatka, ki smo ga iskali. Problem je tudi v tem, da vsi podatki na spletu niso ustrezni in zanesljivi. Zato tisti, ki res iščejo jezikovne podatke, raje iščejo po specializiranih portalih, npr. Franu. V časopisih so ob izidu Frana napisali, da je Fran Google slovenskih slovarjev. S tem se kar strinjam. Mislim, da tudi mladi vedno pogosteje jezikovne podatke iščejo na jezikovnih portalih, saj tam najhitreje dobijo ustrezne in zanesljive jezikovne podatke. Sicer pa smo vsi nagnjeni k temu, da iščemo najlažjo in najhitrejšo pot do podatka, zato je zelo pomembno, da v šolah učitelji učence naučijo in jim pokažejo hitre poti do jezikovnih podatkov.

10. Kdo in kako bi po vašem mnenju lahko poskrbel za večjo prepoznavnost jezikovnih portalov in pogostejšo uporabo jezikovnih priročnikov?

Dobro je, če mediji, medijsko prepoznavne osebe, zlasti tiste, ki so všeč mladim, podpirajo uporabo jezikovnih priročnikov in gojijo dober odnos do slovenščine. Tudi šole igrajo pri tem zelo pomembno vlogo.

11. Kako ljudi (širšo skupnost, ne le učence) spodbuditi k rabi slovarjev in jezikovnih priročnikov? Kakšen nasvet? Opažanja?

Prisila ne bi dala nobenih dobrih rezultatov. Gre bolj za vzgojo in ozaveščanje, da te spretna uporaba jezikovnih priročnikov lahko reši marsikatero jezikovno zadrege in da smo jezikovno suvereni takrat, kadar znamo sami reševati jezikovne težave.

12. Kakšna je prihodnost jezikovnih portalov (na splošno), predvsem Frana in Frančka? Ali opazate, da ljudje bolj posegajo po spletnih priročnikih?

Čas šolanja na daljavo je pokazal, da je prihodnost učnih pripomočkov izjemno naklonjena takim portalom, kot sta Fran in Franček. Statistika uporabe Frana od leta 2014 kaže

konstantno naraščanje uporabe, doslej že 41 milijonov iskanj. Največ ljudi brskajo po Slovarju slovenskega knjižnega jezika in Slovenskem pravopisu.

13. Menite, da bodo ljudje v prihodnosti bolj/manj uporabljali jezikovne priročnike?

Dokler bo človek uporabljal jezik, torej govoril, pisal, bral, bo potreba po pripravi in uporabi jezikovnih priročnikov živa. Dejstvo je, da se jezik z vsako generacijo spreminja, zato je tudi za ohranjanje jezikovnega standarda večgeneracijske jezikovne družbe potrebno ves čas posodabljanje in uporabljanje jezikovne priročnike, zlasti slovarje, ki hitro zastarevajo. Danes npr. vaša generacija sploh ne potrebuje več besede disketa, v moji mladosti pa je bila del našega vsakdana.

14. Ali jezikovna portala (Fran in Franček) stopata v korak s časom? Kako?

Kolikor se le da. S tem, da se ves čas nadgrajujeta z novimi vsebinami, s tem, da omogočata interakcijo z jezikovnimi uporabniki, ki lahko slovarju predlagajo nove besede, popravek, dopolnilo (npr. Fran), s tem, da imata na voljo izgovor in pregibanje besed. In s tem, da sta na spletu.

15. Ali bi želeli še kaj povedati? Še kaj sporočiti bralcem naloge?

Želim vam veliko uspešno rešenih jezikovnih izzivov.

4. 1. 2 Intervju s profesoriciami – jezikovni priročniki v razredu

Intervju z Lavro Kuserbanj, prof. razrednega pouka (III. osnovna šola Celje)

1. Ali v nižjih razredih osnovne šole učencem predstavite jezikovne priročnike ali portale? V katerem razredu, katere jezikovne priročnike (ali portale, npr. Franček ...) in zakaj ravno te? Kako (na kakšen način) jim predstavite jezikovne priročnike?

Ko sem poučevala v 1. razredu, sem jim pokazala Fran v smislu reševanja problemov – ko učenec neko besedo pove, ugotovimo, ali je ta beseda sploh prava ali ima sploh kak pomen. Vtipkala sem besedo v Fran in smo potem skupaj pogledali. Velikokrat smo se namreč igrali kakšne igrice, ko so morali povedati besedo na prvo črko – takrat smo začeli preverjati besede, ker so si seveda najmlajši marsikaj izmislili. Ko imamo v 4. razredu kakšne razlage besed, npr. pri slovenščini, družbi, naravoslovju – pravzaprav povsod, učencem velikokrat naročim, naj besede preverijo, pogledajo kakšne opredelitve. Zdaj smo v 4. razredu pri pouku slovenščine ravno imeli to temo (slovar). Tudi v delovnem zvezku je bilo posebno poglavje namenjeno temu, v razred pa sem prav tako prinesla starejše knjižne izdaje, da so si učenci pogledali, kako to sploh izgleda (geslo, več pomenov ipd.). Prvič je sicer tema slovarjev obravnavana v 4. razredu, vendar sem denimo o večpomenskosti besed že govorila v 3. razredu. Omenjala sem že tudi, da obstajajo izrazi, ki so npr. bolj ekspresivni, ali pa je kaj povedano bolj »po domače« itd. Letos so si tudi izbrali eno knjigo slovarja in v njej poiskali dve gesli. Dobili so učni list in so nanj zapisali ti dve gesli, pa tudi več pomenov, če je beseda slučajno bila takšna, potem pa smo to zvezali skupaj in nastala je knjigica.

2. Se vam zdi smiselno seznaniti učence z jezikovnimi priročniki (ali portali) glede na to, da v prvih treh razredih poteka šele opismenjevanje? Zakaj?

Da, zdi se mi smiselno. Pomembno mi je, da vedo, kje se najdejo besede pravilno zapisane in njihova uporaba. Potrebno jih je usmerjati v to, kje se podatki najdejo – seveda vsega znanja ne moremo imeti v glavi, zato jim je pomembno predstaviti načine, kako priti do znanja oziroma podatkov, ki jih iščeš.

3. Pri katerih učnih sklopih se vam zdi smiselna uporaba jezikovnih priročnikov (ali portalov)? Zakaj?

Zdi se mi absolutno smiselno pri naravoslovju in pri družbi, kjer je treba razlagati določene pojme, tudi pri glasbi – pravzaprav pri vseh predmetih, kjer morajo oni spoznavati nove pojme. Če jim dam npr. nalogo, da nekaj samostojno preberejo in izpišejo besede, jim tudi povem, da če nečesa ne bodo razumeli, naj pomen tega poiščejo, kar pa lahko naredijo na več načinov; lahko vprašajo starše, stare starše, prijatelje, sošolce ali pa seveda poiščejo na spletu oziroma v slovarju.

4. Kakšen je odziv učencev na rabo jezikovnih priročnikov (ali portalov) pri pouku?

Če jim ponudiš in rečeš pri pouku, naj uporabijo, bodo uporabili. Da bi pa samostojno uporabili, pa sta mogoče le dva v razredu, ki bi imela interes za to in bi tudi samostojno znala nekaj poiskati.

Intervju z Anamarijo Lah Šuster, prof. slovenskega in nemškega jezika na III. osnovni šoli v Celju, in s Klaro Pavšer Stropnik, prof. slovenskega jezika na I. gimnaziji v Celju

1. Ali učence pri pouku seznanjate z uporabo jezikovnih priročnikov in spletnih jezikovnih portalov? Zakaj?

Prof. Lah Šuster: *Da. Zakaj? Ker je treba. Morajo poznati, da znajo uporabljati, da si znajo pomagati, da znajo poiskati. V 6. razredu nekaj malega, ko kaj delamo. Letos sem bila tudi navdušena nad Frančkom in sem jim to pokazala, ker se mi zdi, da je bolj primeren zanje. Od 7. razreda naprej pa je raba bolj sistematična. V 7. razredu se obravnava Slovar slovenskega knjižnega jezika; kako je zgrajen, kje se najdejo razlage, koliko razlag je notri, frazeološko gnezdo, terminološko gnezdo. To se sprašuje in to se tudi pisno ocenjuje. V 8. razredu pa se potem nadaljuje, da so bolj samostojni, ko uporabljajo te priročnike, prav tako v 9. razredu.*

Prof. Pavšer Stropnik: *Dijake seznanjam z jezikovnimi priročniki in jih pogosto uporabljamo pri pouku. Fran redno »odpiramo« na računalniku v učilnici. To je skoraj nuja, pouka brez tega si sploh ne znam več predstavljati.*

2. S katerimi priročniki jih seznanjate in ob katerih učnih temah? Kaj iščete v jezikovnih priročnikih oz. portalih?

Prof. Lah Šuster: *Učence navajam, da če besede ne razumejo, da jo gredo poiskati – branje s svinčnikom; podčrtaj, poišči, poglej razlago. Tukaj se začne in tukaj je bistvenega pomena jezikovna občutljivost – da otrok zazna, da ne razume, da ne gre preko besede, da se ustavi in si razčisti, česar ne razume in s tem gradi besedni zaklad. Dolgo časa je bilo zakoreninjeno mnenje, da se besedni zaklad gradi samo pri tujem jeziku (npr. s prevajanjem besed), je pa res,*

da je to vedno bolj potrebno tudi pri slovenskem jeziku, ker je besedni zaklad pri otrocih vse bolj osiromašen.

Prof. Pavšer Stropnik: *Fran uporabljamo redno, pri vseh jezikovnih učnih temah, še posebej pa pri besedoslovju, ko govorimo o zaznamovanosti besed, o izvoru besed, o besedotvorju. Uporabljamo SSKJ, Slovenski pravopis, Slovenski etimološki slovar, tudi terminološke slovarje. Pri oblikoslovju preverjamo pravilno sklanjanje in druge oblike besed (Amebis). Občasno pogledamo tudi v Jezikovno svetovalnico.*

3. Menite, da je raba jezikovnih priročnikov in portalov dovolj vključena v pouk slovenščine v osnovnih/srednjih šolah? Zakaj?

Prof. Lah Šuster: *Zdaj jezikovne priročnike bolj uporabljam kot na prejšnjem delovnem mestu. Tam sem jih uporabljala le, ko smo iskali neko besedišče, tukaj pa se sistematično učimo – to je povezano tudi z gradivi založbe Rokus Klett, ki jih na šoli uporabljamo – tukaj je to še posebej izpostavljeno. Pravzaprav je Mladinska knjiga komaj zdaj v novejših in prenovljenih izdajah vključila to tematiko. Prej smo učence učili sproti, zdaj pa jih sistematično poučujemo.*

Prof. Pavšer Stropnik: *V srednji šoli MORAMO navaditi dijake na uporabo jezikovnih priročnikov. Včasih se mi zdi, da bi lahko to počeli še pogosteje, ampak smo zaradi natrpanosti učnega načrta marsikdaj v časovni stiski.*

4. Kakšen je odziv učencev ob uporabi jezikovnih priročnikov in portalov?

Prof. Lah Šuster: – pokliče učenca –

Črt, kako ti je bilo všeč, ko sem vam pokazala Frana in Frančka?

»V redu je. Meni je Fran bolj všeč, ker Fran ti vse razloži dobesedno, Franček je pa malo otročje narejen. Lahko tudi po imenu takoj nekaj razbereš, brez slikic.«

Prof. Pavšer Stropnik: *Odziv dijakov je pozitiven. Zdi se mi, da se že sami dovolj znajdejo z vsemi temi orodji, je pa prav, da jim odstiramo še natančnejšo in podrobnejšo rabo priročnikov.*

5. Ali učence navajate na samostojno uporabo jezikovnih priročnikov oz. portalov?

Prof. Lah Šuster: *Da, vedno, ko je kakšno vprašanje, učencem ponudim ali SSKJ ali računalnik, v smislu »izvoli, pojdi poiskati.« – Žan: Jim v razredu ponudite knjižno obliko slovarja, morda spletno, lahko pogledajo na telefon ali računalnik? – Telefoni sicer v osnovni šoli niso dovoljeni. Če kaj delamo, prinesemo v razred tablice in lahko pogledajo na tablicah, drugače pa imajo na voljo oboje. Zdaj, v koronskih razmerah, uporabljamo bolj spletno različico slovarjev. SSKJ imam zraven samo v 7. razredu, ker smo ga tam tudi uporabljali in sem iz njega spraševala. Ostali razredi pa pogledajo elektronsko, prav tako pa bi tukaj omenila, da je tudi meni osebno ljubša elektronska izdaja. Zakaj? Ker ni treba toliko iskati. Vpiše se geslo in zadeva je rešena.*

Prof. Pavšer Stropnik: *Ves čas jih spodbujam k samostojni in samoiniciativni rabi priročnikov in portalov. Upam, da te spodbude padejo na plodna tla.*

6. Ali ste učencem predstavili novi spletni jezikovni portal Franček? Kako so ga sprejeli? Ste jim morda predstavili tudi igro Besedoboj? Kakšen je bil njihov odziv? Ali učenci raje uporabljajo portal Fran ali Franček?

Prof. Lah Šuster: *Da, sem jim predstavila. Predvsem mlajšim, torej 6. razredu. V 6. in 7. razredu sem jim Frančka zelo sistematično pokazala. Bila sem tudi na izobraževanju, ko so ga predstavljali in sem bila zelo navdušena. Zelo cenim Kozmo Ahačiča in sledim novostim, ki jih je vpeljal v pouk. V 6. razredu se mi zdi Franček bolj primeren kot Fran, od 7. razreda naprej pa menim, da se morajo naučiti uporabljati Frana. Če se jim preveč poenostavi, ne vem, ali se jim naredi huda usluga. Glede tega, ali učenci raje uporabljajo Frana ali Frančka, bi pa rekla, da jih sicer bolj navajamo na Frana kot na Frančka. Sem pa opazila, ko smo kaj delali, da se predvsem mlajši niso znašli na Franu in so preklopili na Frančka in tam poiskali odgovore. Pri Franu namreč dobiš cel sestavek, pri Frančku pa dobiš sistematičen del odgovora, v katerem se je sicer lažje znajti. Npr. lahko klikneš na sinonime in pogledaš ali pa npr. na narečni del, ampak potem se že začnejo malo igrati in pozabijo, da je treba delati.*

Prof. Pavšer Stropnik: *Frančka doslej nismo obdelovali. Zdi se mi, da je za srednješolce primernejši Fran. Z Besedobojem pa sem jih seznanila in so navdušeni. Poročajo, da igro igrajo večkrat doma in so z njo seznanili še druge družinske člane in prijatelje.*

4. 2 OPREDELITEV ANKETNEGA VZORCA

Ker me je v raziskovalni nalogi zanimal širši, podrobnejši, drugačen pogled na jezikovne priročnike, sem izbral več anketnih skupin, s katerimi sem izvedel raziskavo. Tri skupine, ki sem jih obravnaval, analiziral in primerjal, so bile osnovnošolci (poimenovani učenci), gimnazijci (poimenovani dijaki) in profesorji. Za takšno primerjavo sem se odločil, saj se skupine generacijsko oziroma starostno precej razlikujejo, za kar sem predvideval, da se bo pri analizi poznalo.

Opis spremenljivk v nalogi

Posamezni anketni vzorci so označeni z malo tiskano črko n. Skupen anketni vzorec je označen z veliko tiskano črko N. Ponekod bodo vrednostim dodani tudi indeksi (u – učenci, d – dijaki, p – profesorji). S črko a je označeno število odgovorov pri vprašanjih, kjer so lahko anketirani izbirali več možnosti in je številka vrednost odgovorov presegala celoten anketni vzorec. Povprečna vrednost je označena z $\bar{x}$, približki z $\approx$.

Tabela 2: Anketne skupine

Anketna skupina	Število
Učenci (osnovna šola) (u)	$n_u = 85$
Dijaki (gimnazija) (d)	$n_d = 421$
Profesorji (osnovna šola in gimnazija) (p)	$n_p = 38$
Skupaj (celota)	$N = 544$

Tabela 3: Anketirani učenci glede na razred

Razred	Število	Odstotek
6. razred	15	18 %
7. razred	29	34 %
8. razred	6	7 %
9. razred	35	41 %
Skupaj	85	100 %

Tabela 4: Anketirani dijaki glede na letnik

Letnik	Število	Odstotek
1. letnik	94	22 %
2. letnik	118	28 %
3. letnik	126	30 %
4. letnik	83	20 %
Skupaj	421	100 %

Tabela 5: Anketirani profesorji glede na starost

Starostna skupina	Število	Odstotek
od 25 do 30 let	2	5 %
od 31 do 40 let	5	13 %
od 41 do 50 let	14	37 %
od 51 do 60 let	13	34 %
nad 60 let	4	11 %
Skupaj	38	100 %

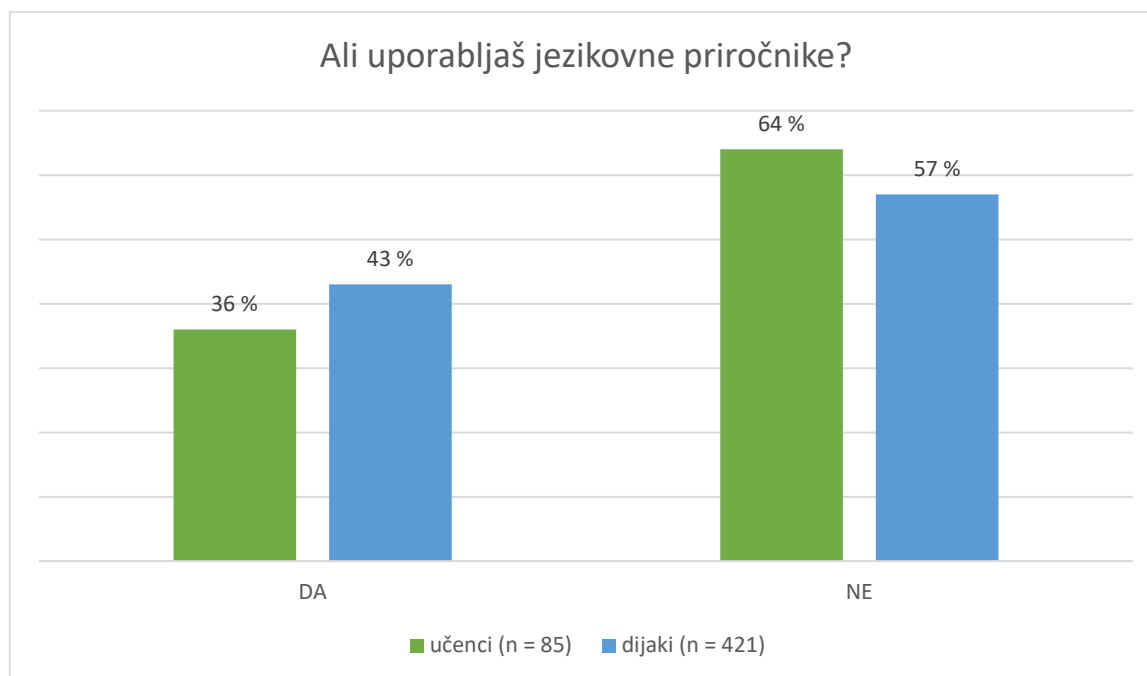
Tabela 6: Anketirani profesorji glede na predmet, ki ga poučujejo

Predmet	Število	Odstotek
slovenski jezik	13	34 %
tuji jeziki	8	21 %
družboslovni predmeti	7	18 %
naravoslovni predmeti	9	24 %
športna vzgoja	1	3 %
Skupaj	38	100 %

4. 3 PRIMERJALNA ANALIZA REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA UČENCEV IN DIJAKOV

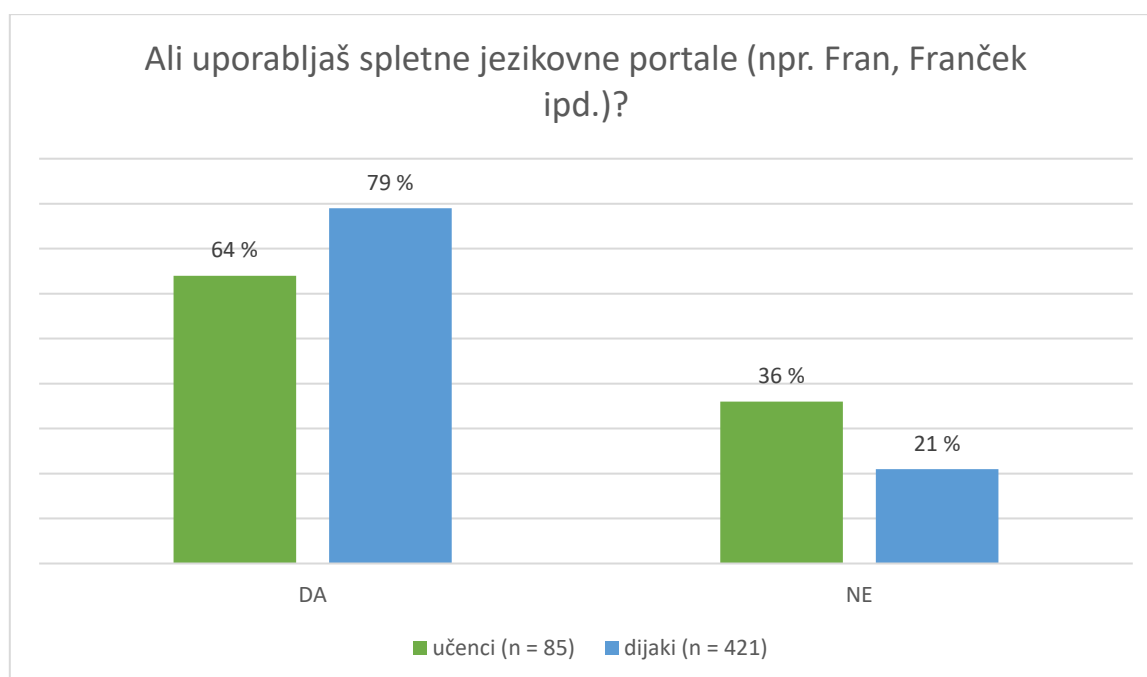
4. 3. 1 Splošna raba in poznavanje

Grafikon 4: Raba jezikovnih priročnikov (učenci in dijaki)

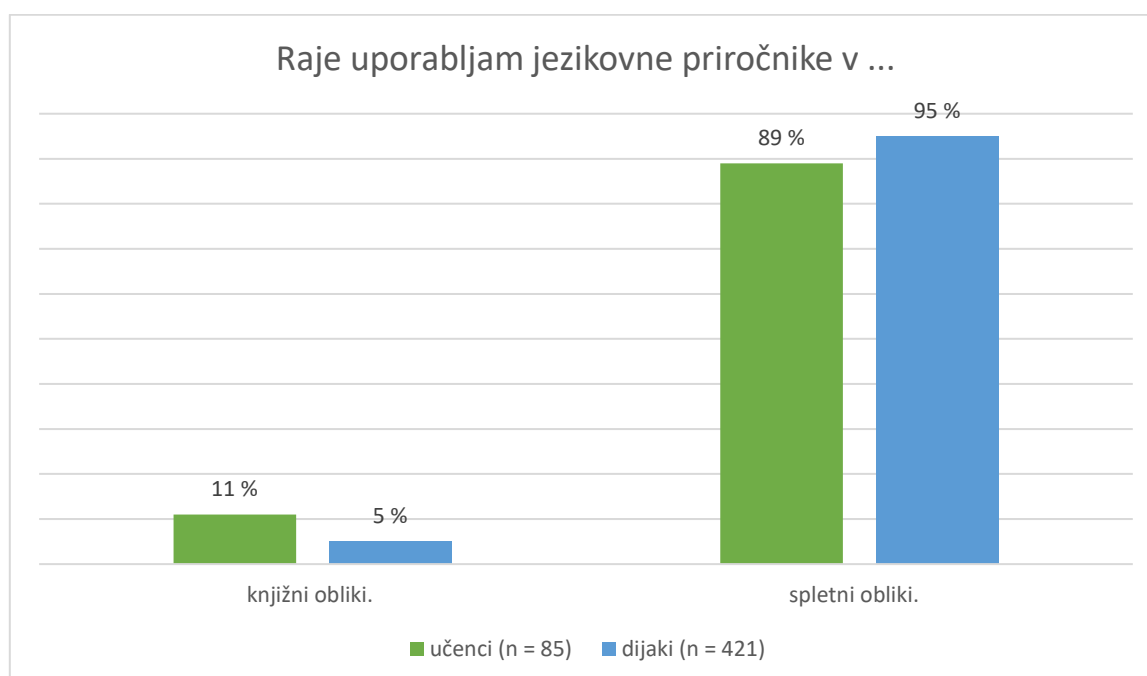
Grafikon 4 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali uporabljajo jezikovne priročnike. Tako pri učencih kot tudi dijakih prevladuje odgovor, da jezikovnih priročnikov **ne** uporabljajo. To je izpostavila večina, in sicer 64 % učencev (54 učencev) in 57 % dijakov (241 anketiranih dijakov). Manjšina, to je 31 učencev (36 %) in 180 dijakov (43 %), je izpostavila, da uporablja jezikovne priročnike. Pomembno je poudariti, da sicer pri dijakih odstopanja niso velika, zato je delež tistih, ki uporabljajo jezikovne priročnike in tistih, ki le-teh ne uporabljajo, skoraj polovičen (50 % na vsaki strani).

Grafikon 5: Raba spletnih jezikovnih portalov (učenci in dijaki)

Grafikon 5 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali uporabljajo **spletne** jezikovne portale. V grafikonu so sicer rezultati v protislovju s prejšnjim grafikonom. Situacija je namreč precej drugačna. Večina učencev (54; 64 %) in dijakov (332; 79 %) je odgovorila, da spletne jezikovne portale uporablja. Manjšina je odgovorila, da jih ne uporablja.

Grafikon 6: Format jezikovnega priročnika (učenci in dijaki)

Grafikon 6 prikazuje odgovore učencev in dijakov na vprašanje o formatu jezikovnega priročnika, ki jim je ljubši. Velika večina učencev (76; 89 %) in dijakov (400; 95 %) je izpostavila,

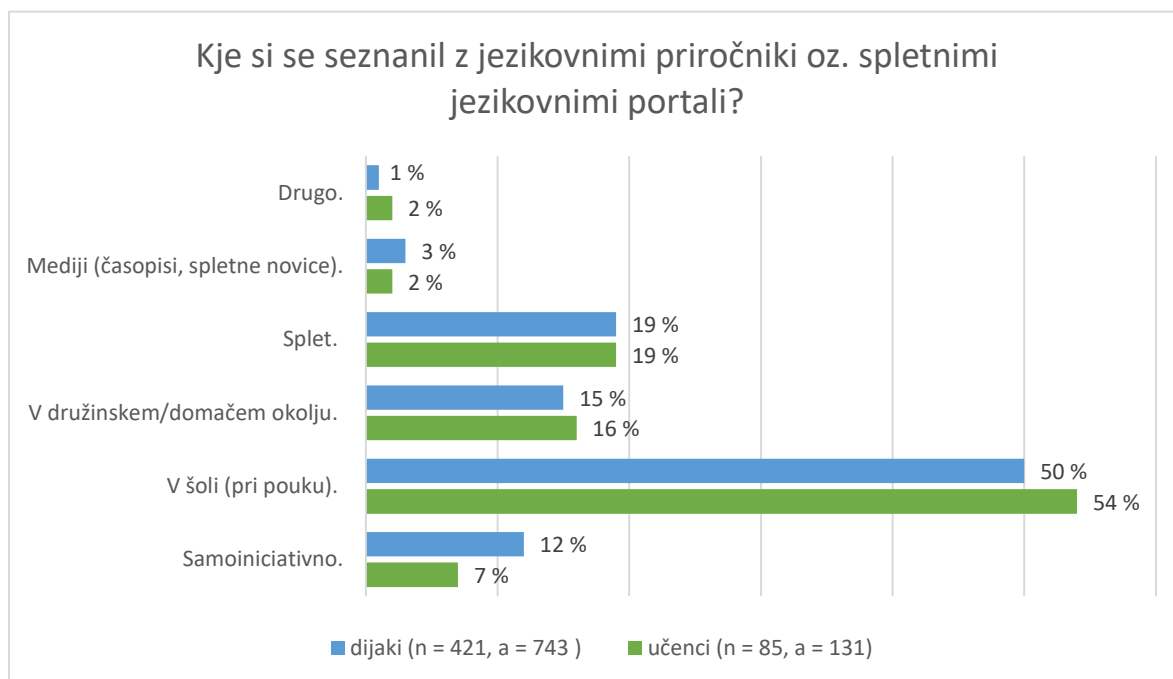
da raje uporablja jezikovne priročnike v spletni obliki. Precej manjši delež, tj. 9 učencev (11 %) in 21 dijakov (5 %) pravi, da raje uporablja jezikovne priročnike v knjižni obliki.

Tabela 7: Razlogi za izbiro formata (učenci in dijaki)

Odgovori – osnovna šola (n = 85)	Odgovori – gimnazija (n = 421)
Ker se mi ne da prelistati cele knjige samo zaradi ene besede.	Hitreje najdem želeno besedo.
Ker so bolj enostavni.	Ker jih je lažje uporabljati, ni neka debela knjiga, gesla je lažje najti.
Ker mi je knjiga bližja od interneta, po knjigah je bolj zabavno brskati.	Ker je boljše.
Hitreje najdeš.	Spletne oblike je lažje uporabljati.
Kdo še uporablja knjižno verzijo?	Lažje in hitreje dostopno.
Ker je lažje.	Lahko kopiram besedo v iskalnik in tako hitreje najdem želeno.
Ker je manj dela.	Lažje poiščem, kar rabim.
Ker lahko imam knjigo s sabo cel dan, med šolo ne smem uporabljati telefona.	Ne vem.
Ker jih doma v knjižni obliki nimam.	Bolj priročno.
Večino časa imam pri sebi telefon.	Knjižnih priročnikov nimam.
Ker mi je zabavno iskati.	Nimam jezikovnih priročnikov v knjižni obliki.
Ker je uporabljati slovarje v spletni obliki veliko bolj zanimivo.	Bolj so praktični.
	Ker prihraniš veliko časa z iskanjem.
	Ker so brezplačni.
	Bolj priročno na poti.
	Knjige so zaradi svoje velikosti in teže nerodne in bolj nedostopne.
	Ker mi je lažje brati s spleta.
	Ker jih imam vedno pri roki.
	Enostavnejše za uporabo.

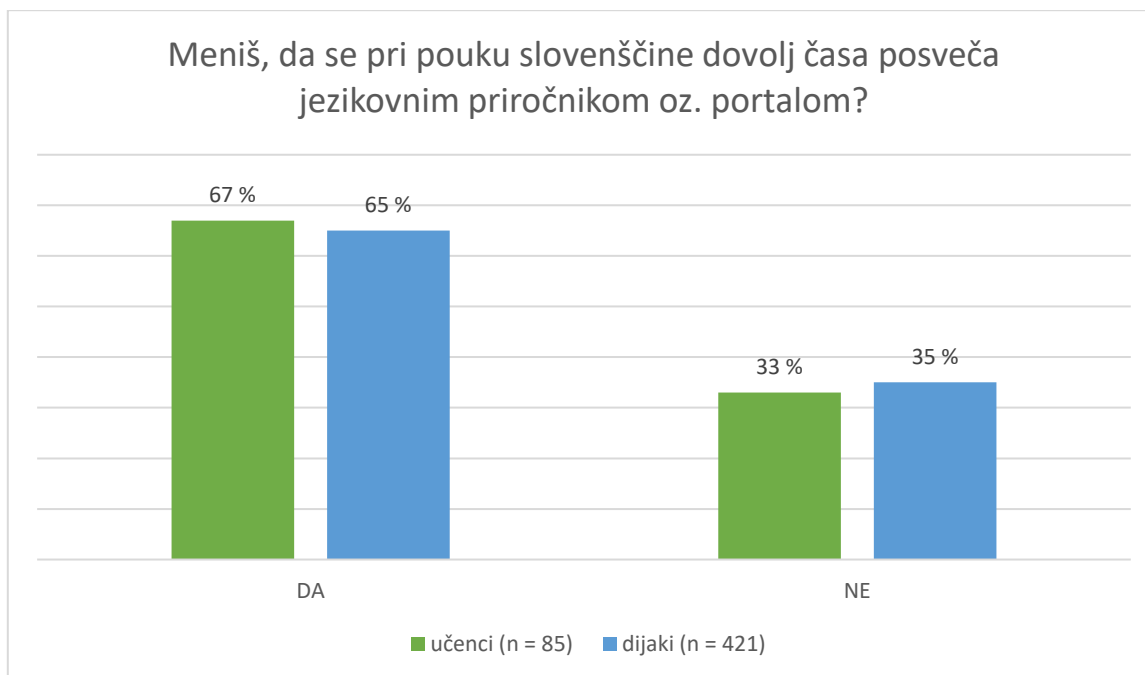
V tabeli 7 so predstavljeni najpogostejši razlogi za izbiro formata jezikovnega priročnika, ki so jih navedli učenci in dijaki. Med obema anketnima skupinama je bilo v veliki večini zastopano mnenje, da je jezikovne priročnike v spletni obliki **lažje** in **hitreje** ter **učinkoviteje** uporabljati.

Grafikon 7: Seznani tev z jezikovnimi priročniki oziroma portali (učenci in dijaki)

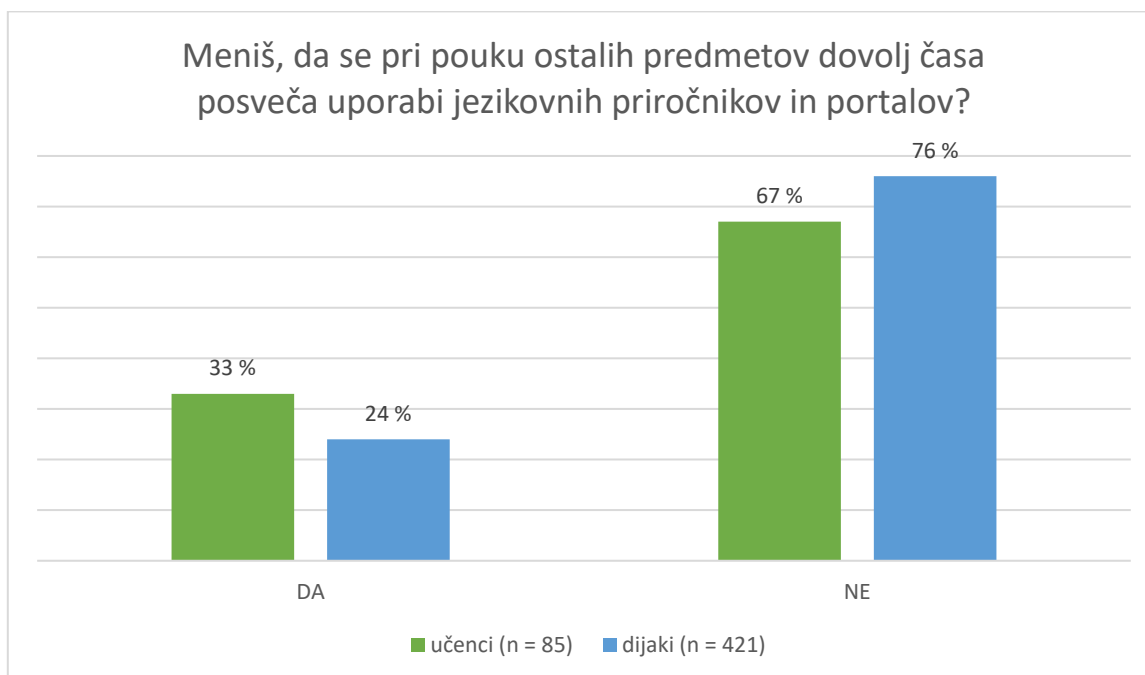
Grafikon 7 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kje so se seznanili z jezikovnimi priročniki ali spletnimi jezikovnimi portali. Učenci in dijaki so lahko izbrali več odgovorov. Učenci so podali 131 odgovorov, dijaki pa 743. Največ anketiranih (54 % učencev in 50 % dijakov) je izpostavilo, da so se z jezikovnimi priročniki oz. portali najprej srečali pri pouku oziroma v šoli. Sledijo tisti, ki so se z njimi seznanili na spletu (19 % učencev, 19 % dijakov), za tem pa so anketirani izpostavili, da so se s priročniki oz. portali srečali v družinskem/domačem okolju (16 % učencev, 15 % dijakov). Le manjšinski delež se je z omenjenim seznanil samoiniciativno (7 % učencev, 12 % dijakov), s pomočjo medijev (2 % učencev, 3 % dijakov) ali iz drugih razlogov (2 % učencev, 1 % dijakov).

Grafikon 8: Jezikovni priročniki pri pouku slovenščine – mnenje (učenci in dijaki)

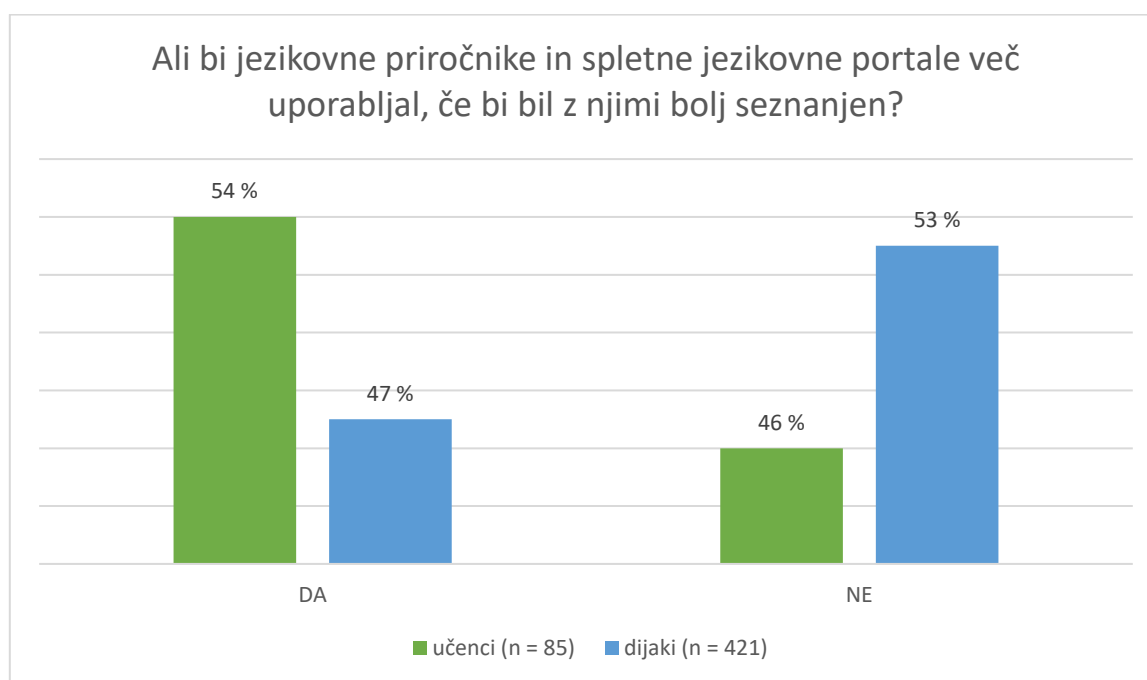
Grafikon 8 prikazuje mnenje učencev in dijakov o vključenosti jezikovnih priročnikov oz. portalov v pouk slovenskega jezika. Večina anketiranih, tj. 67 % učencev (57 anketiranih) in 65 % dijakov (275 anketiranih), meni, da so jezikovni priročniki in portali dovolj vključeni v pouk slovenščine. Nekoliko manjši delež, in sicer 33 % učencev (28 anketiranih) in 35 % dijakov (146 anketiranih), je izpostavil, da le-ti v pouk slovenščine niso dovolj vključeni.

Grafikon 9: Jezikovni priročniki pri pouku ostalih predmetov – mnenje (učenci in dijaki)

Grafikon 9 prikazuje mnenje učencev in dijakov o vključenosti jezikovnih priročnikov in portalov v pouk pri ostalih predmetih (ne slovenščini). Večina anketiranih, 67 % učencev (57) in 76 % dijakov (319), meni, da se jezikovnih priročnikov ali portalov v pouk pri ostalih predmetih ne vključuje dovolj. Le manjši delež učencev (28; 33 %) in dijakov (102; 24 %) je izpostavil, da so dovolj vključeni v pouk.

Grafikon 10: Mnenje o uporabljanju priročnikov v povezavi s seznanjenostjo (učenci in dijaki)

Grafikon 10 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali bi jezikovne priročnike oziroma portale več uporabljali, če bi bili z njimi bolj seznanjeni. Analiza je pokazala ravno obratne rezultate pri učencih in dijakih. Večina učencev, tj. 46 učencev ali 54 %, je izpostavila, da bi jezikovne priročnike več uporabljala, le manjšina (39; 46 %) pravi, da jih ne bi, medtem ko je 222 ali 53 % dijakov izpostavilo, da jezikovnih priročnikov ne bi uporabljali nič več. Manjšina dijakov (199; 47 %) meni, da jih ne bi več uporabljala. Vseeno je pomembno poudariti, da so obojne vrednosti – tako vrednosti tistih, ki menijo, da bi jih več uporabljali, kot tudi tistih, ki menijo, da bi jih manj uporabljali – precej blizu in skoraj polovične na vsaki strani. Razlogi za to, ki so jih izpostavili anketirani, so prikazani v spodnji tabeli.

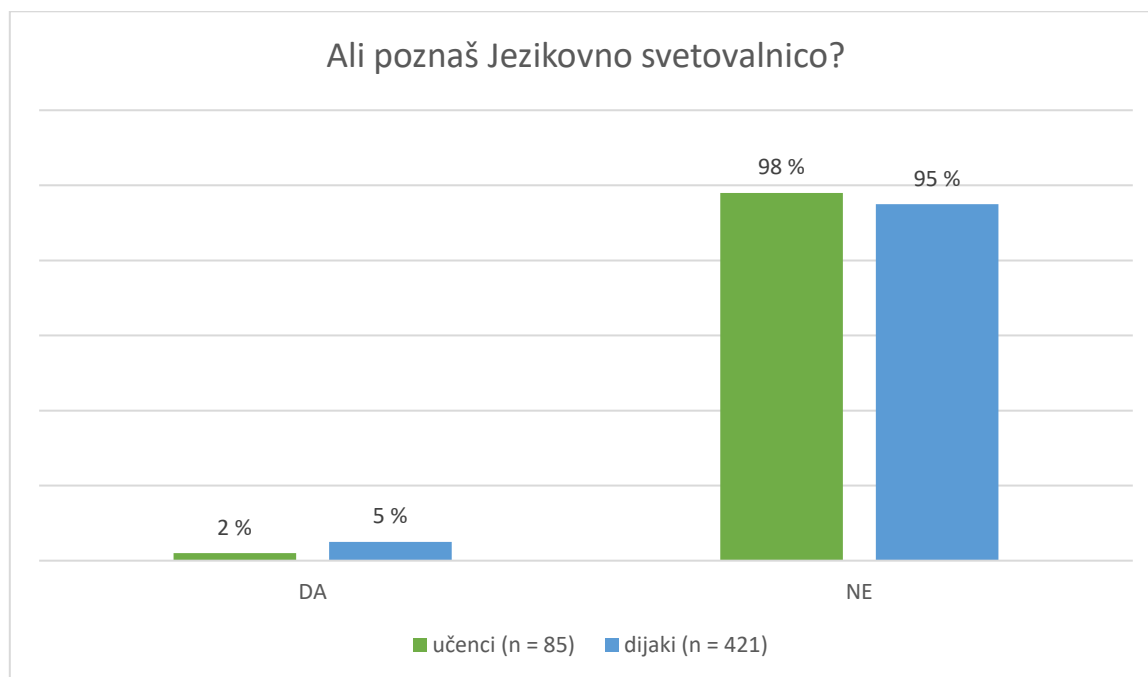
Tabela 8: Razlogi za (ne)rabo jezikovnih priročnikov (učenci in dijaki)

Razlogi za rabo jezikovnih priročnikov in portalov (zakaj bi jih več uporabljali, če bi bili bolj seznanjeni)	
OSNOVNA ŠOLA (učenci, n = 85)	GIMNAZIJA (dijaki, n = 421)
Ker bi mi pomagali.	Nekateri z njimi niso seznanjeni in ne vedo, na kateri spletni vir se lahko zaneajo. V osnovni šoli smo imeli približno 3 mesece »knjižnično vzgojo«, kjer smo se učili

	uporabljati tako spletne kot tudi knjižne priročnike.
Ker bi bil bolj seznanjen.	Ker bi videla, kako uporabni so.
Če bi znala, ne bi imela veliko težav.	Ker bi jih znal uporabljati.
Če bi vedela, kako jih uporabljati, bi lahko boljše, hitreje in brez pomoči uporabljala priročnike. Bolj bi bilo zabavno.	Ker bi poznala več priročnikov.
Ker bi več znala.	Ker bi vedel, kako se uporabljajo.
Ker bi jih bolje poznal.	Ker bi točno vedela, kje iskati in pogledati to, kar me zanima.
Ker bi bil pametnejši.	Ker bi bila manj v dvomih.
Ker bi izvedel več o njih.	Imel bi več znanja, kako jih uporabljati.
Ker se mi zdi pomembno.	Ker bi mi bila uporaba bližje.
	Lepše bi se lahko izražal in širil besedni zaklad.
	Ker bi lahko izvedela več.
Razlogi za nerabo jezikovnih priročnikov in portalov (zakaj jih ne bi več uporabljali, tudi če bi bili bolj seznanjeni)	
OSNOVNA ŠOLA (učenci, n = 85)	GIMNAZIJA (dijaki, n = 421)
Z njimi sem dovolj seznanjena.	Ker me ne zanimajo.
Ne potrebujem dodatne seznaitve.	Ker jih uporabljam samo za osnovne stvari in ne potrebujem toliko razumevanja.
Ker sem pameten.	Ker zame ne naredi razlike.
Ker že poznam.	Ne maram jih.
Ker ne čutim potrebe po tem.	Sem dovolj seznanjena.
Ker mi ne pomagajo.	Ne vidim potrebe po tem.
	Jih ne potrebujem.
	Nimam točnega razloga.
	Ker nimam težav s tem.
	Ker se mi ne da.
	Ker jih znam dobro uporabljati.
	Ne potrebujem jezikovnega priročnika, ker je moja slovenščina predobra.
	Ker me v prostem času ne skrbi slovnična pravilnost in uporaba redkih oz. težjih besed, uporabljam jih samo kot pomoč pri predmetu slovenščini.
	Ker me ne zanima.
	Nimam želje po tem.

	Ker jih uporabljam samo, ko jih potrebujem. Z večjo seznanjenostjo se uporaba ne bi povečala.
	Ker jih ne rabim!
	Ker jih že zdaj ne uporabljam veliko.
	Za vsakdanjo uporabo jih ne potrebujem.
	Ne potrebujem jih pogosto.
	Ne vem, zakaj bi jih potrebovala.

Grafikon 11: Poznavanje Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)

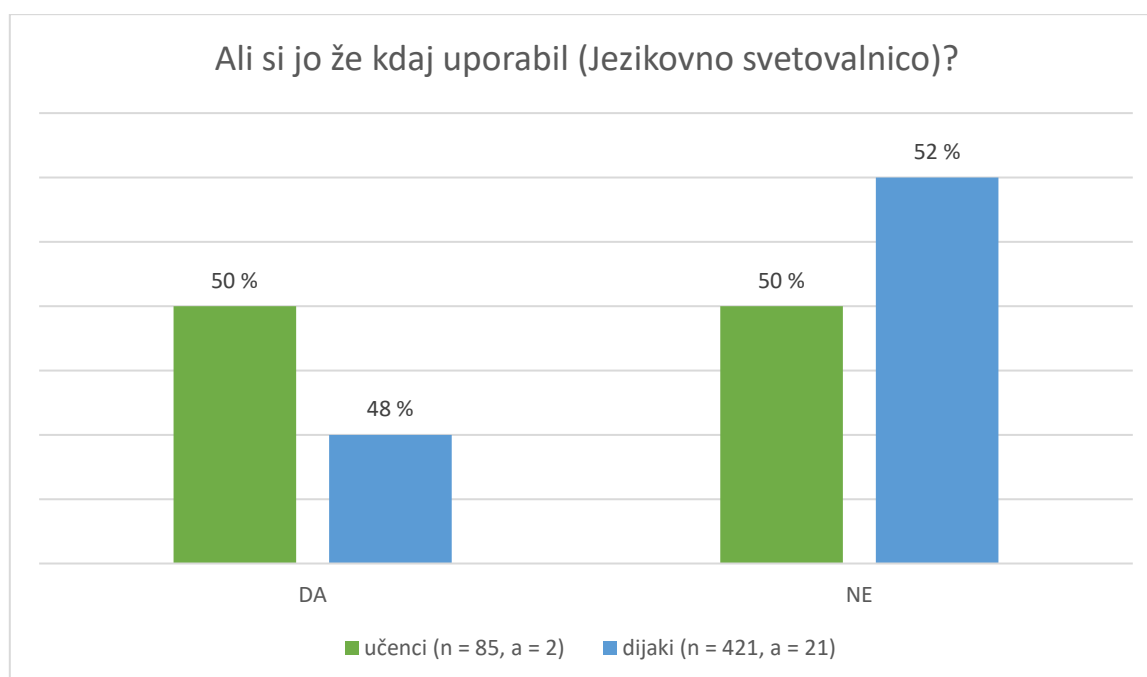

Grafikon 11 prikazuje poznavanje Jezikovne svetovalnice med anketiranimi. Velika večina učencev (83; 98 %) in dijakov (400; 95%) je izpostavila, da Jezikovne svetovalnice ne pozna. Le manjšina pozna Jezikovno svetovalnico, in sicer le 2 učenca (2 %) in 21 dijakov (5 %), kar je zelo malo. Manjšina, ki je tukaj odgovorila z »da«, je nadaljevala z vprašanji, ki so bila bolj specifične narave in so anketirance povprašala podrobneje o Jezikovni svetovalnici, v nadaljevanju tudi o Terminološki svetovalnici.

Tabela 9: Kje najdeš Jezikovno svetovalnico? – poznavanje (učenci in dijaki)

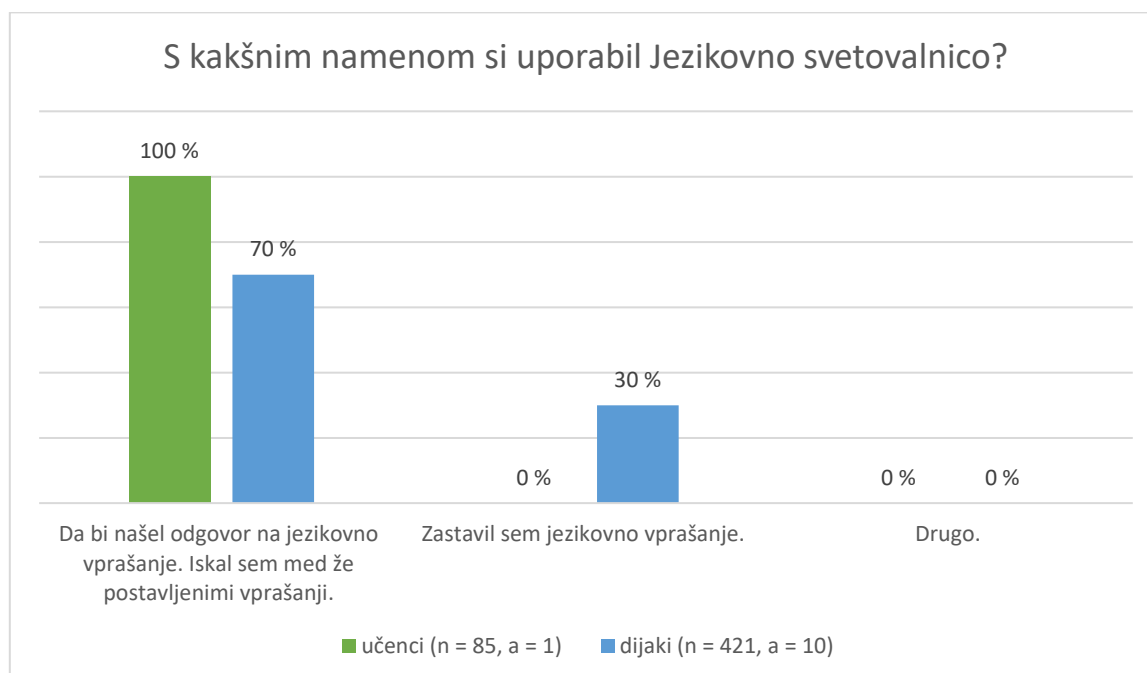
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 2)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 21)
Na spletu.	Na spletu/internetu.
	Fran/Fran.si
	SSKJ2
	Pod razlago besede.

Grafikon 12: Raba Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)

Grafikon 12 prikazuje odgovore tistih anketiranih, ki so pri prejšnjem vprašanju označili, da poznajo Jezikovno svetovalnico – 2 % učencev in 5 % dijakov celotnega anketnega vzorca. V ta vzorec sta torej vključena 2 učenca in 21 dijakov. 1 učenec (50 %) je že uporabil Jezikovno svetovalnico, medtem ko jo drugi učenec le pozna (50 %). Pri dijakih je od 21 anketiranih približno polovica (10 dijakov; 48 %) že uporabila JS, medtem ko jo 11 dijakov (52 %) le pozna.

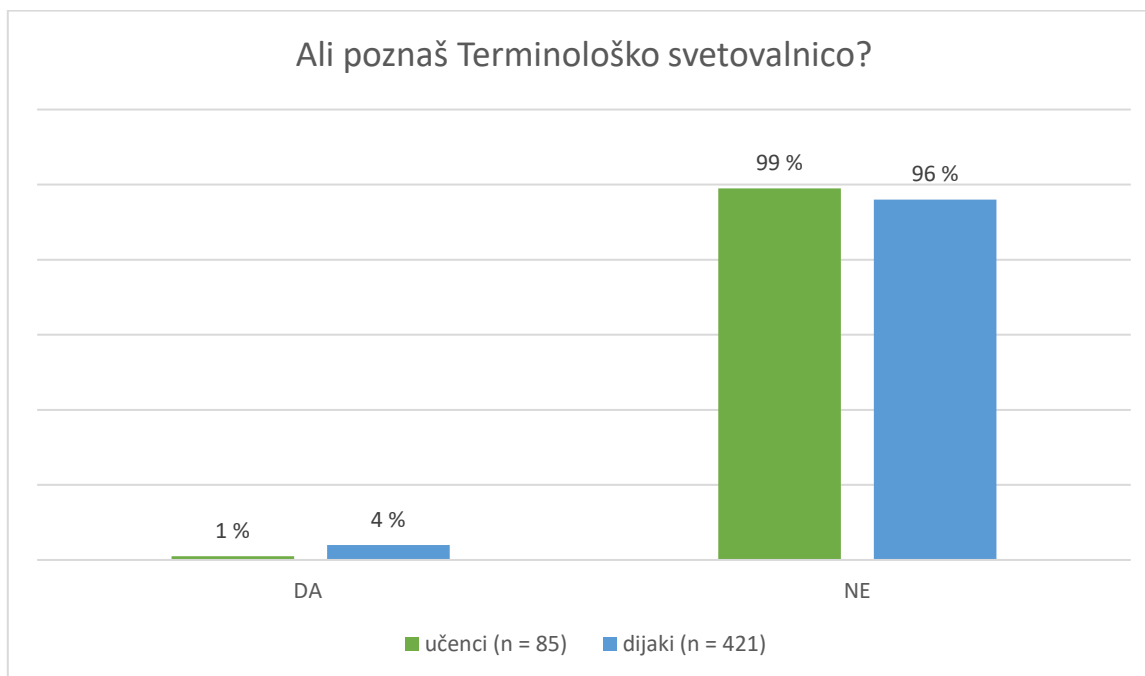
Grafikon 13: Namen uporabe Jezikovne svetovalnice (učenci in dijaki)

Grafikon 13 prikazuje namen uporabe jezikovne svetovalnice. Tukaj sem pod drobnogled vzela le tiste dijake, ki so prej odgovorili, da so že kdaj uporabili Jezikovno svetovalnico – ta anketni

vzorec sestavlja 1 učenec in 10 dijakov. Učenec, ki je uporabil JS, je iskal med že zastavljenimi vprašanji in predstavlja 100 %. 7 dijakov (70 %) je iskalo med že zastavljenimi vprašanji, medtem ko so 3 dijaki (30 %) jezikovno vprašanje postavili sami. Iz drugih razlogov ni Jezikovne svetovalnice obiskal nihče (0 %).

Grafikon 14: Poznavanje Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)

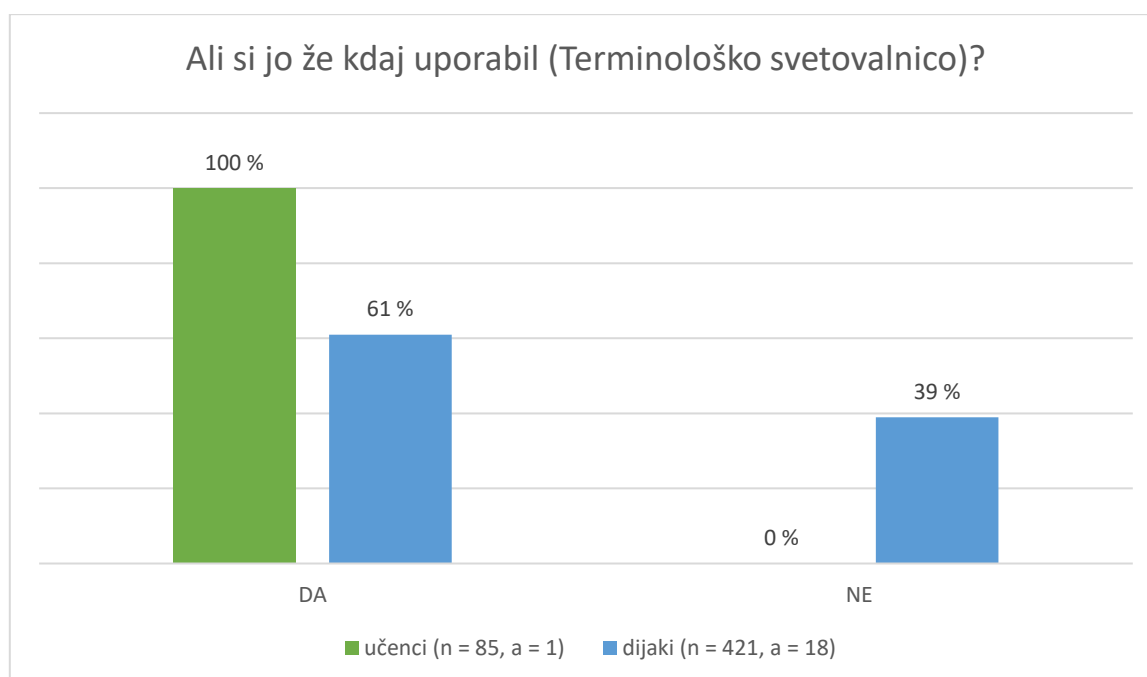

Grafikon 14 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali poznajo Terminološko svetovalnico. Večina, to je kar 99 % učencev (84 anketiranih) in 96 % dijakov (403 anketirani), je izpostavila, da Terminološke svetovalnice ne pozna. Le manjši delež, ki ga predstavlja 1 učenec (1 %) in 18 dijakov (4 %), meni, da Terminološko svetovalnico pozna.

Tabela 10: Kje najdeš Terminološko svetovalnico? – poznavanje (učenci in dijaki)

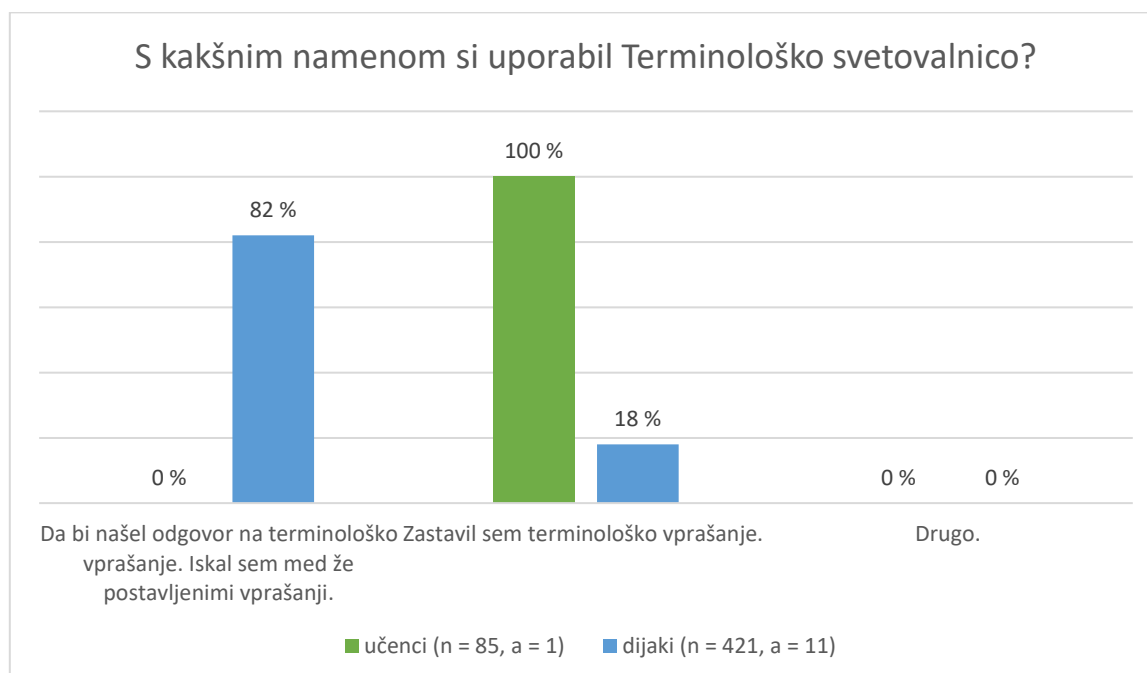
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 1)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 18)
V SSKJ.	Splet/internet.
	Fran/Fran.si/spletna stran Fran
	V slovarskem sestavku.
	Pod razlago besede.
	V terminološkem slovarju.
	SSKJ
	Ne vem.

Grafikon 15: Raba Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)

Grafikon 15 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali so že kdaj uporabili Terminološko svetovalnico. V anketni vzorec so zajeti učenci in dijaki, ki so prej odgovorili, da poznajo Terminološko svetovalnico – 1 učenec (1 %) in 18 dijakov (4 %) glede na odstotke celotnega anketnega vzorca. Učenec, ki TS pozna, jo je že uporabil (predstavlja 100 %). 11 dijakov (61 %) je TS že uporabilo, medtem ko 7 dijakov (39 %) še ne.

Grafikon 16: Namen uporabe Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki)

Grafikon 16 prikazuje namen uporabe Terminološke svetovalnice. V anketni vzorec so vključeni tisti anketirani, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili, da TS uporabljajo – to je 1

učenec in 11 dijakov. Učenec, ki uporablja TS, je na njej zastavil terminološko vprašanje (predstavlja 100 %). 9 dijakov (82 %) je med odgovori na TS le brskalo, medtem ko sta 2 dijaka (18 %) zastavila terminološko vprašanje. Iz drugih razlogov ni nihče obiskal Terminološke svetovalnice (0 %).

Tabela 11: Mnenja učencev in dijakov o jezikovnih priročnikih

Ali te kaj zmoti oziroma ovira pri jezikovnih priročnikih (na splošno ali v smislu rabe)?	
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 81)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 348)
Ne./Niti ne./Nič, vse v redu.	Če nas zanima, kaj pomeni nek pridevnik in ga poiščemo v SSKJ, je razlaga gesla včasih samo /tak, ki se nanaša na .../ in še vedno ne vemo, kaj ta stvar pomeni.
Ne najdeš definicije takoj.	Včasih iz primerov uporabe besed na Franu ne razumem, kako se beseda uporablja.
Niso narejeni dostopno, moraš se mučiti, da jih najdeš.	Nekoliko nepregledno.
Dolgo časa iščeš.	Reklame in oglasi.
Da besedo najdeš, traja celo večnost.	Me ne zmoti./Nič me ne ovira./Ne./Nič me ne zmoti.
Dolgočasni so.	Če spletni priročnik ne najde določene besede ali pa je ne razloži dovolj dobro.
Definicije so po navadi dolge in nerazumljive, zelo dolgo rabiš, da najdeš neko besedo.	Včasih česa v priročnikih ni ali pa je iskanje preveč zamudno.
Ne najde večbesednih iskanj.	Težko je najti geslo.
Da so zastareli, nepregledni in zapleteni.	Nepreglednost.
	Premalo razlag.
	Moraš se naučiti njihove uporabe.
	Zapleteni so za uporabo.
	Vedno ne najdeš, kar iščeš.
	Premalo jih znam uporabljati.
	Ne vsebujejo čisto vseh besed ali pa novejših besed.
	Pri pisni obliki zelo dolgo traja, da najdeš, kar iščeš.
	Nerazumljiva razlaga.
	Težka berljivost.
	Preveč informacij naenkrat.
	Preveč je zakomplicirano.

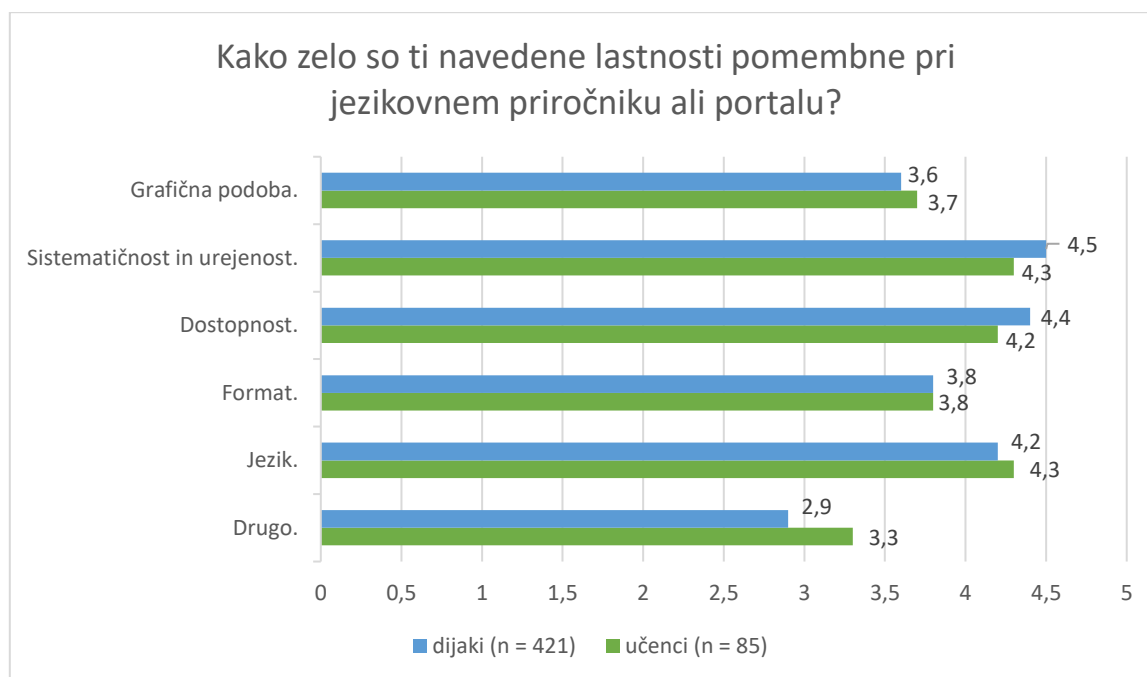
	Beseda je pojasnjena z besedami in izrazi, ki jih prav tako ne razumem – premalo poljudnega jezika.
	Oblika zapisa je velikokrat nepraktična in nesmiselna.
	Potrebuješ neko znanje o priročnikih, brez tega namreč ne moreš uporabljati teh priročnikov.
	Slovenski so zastareli in nezanimivo napisani.
	Preveč je napisanega.
	Pretežki stavki so.
	Moti me, da v jezikovnih priročnikih niso predstavljene sleng besede, ki se v današnjih časih uporabljajo.

Tabela 12: Mnenja učencev in dijakov o jezikovnih priročnikih 2

Kaj iščeš najpogosteje v jezikovnem priročniku? Kaj po tvojem mnenju tvori dober jezikovni priročnik?	
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 75)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 337)
Da razjasni besede, ki jih ne poznam.	Kako se zapiše katera beseda, pomen besede.
Razlaga.	Besede, ki jih ne razumem.
Kako se pravilno napišejo stvari in kaj pomenijo.	Zapis in naglaševanje, pregleden zapis.
Stare besede.	Dober in razumljiv opis pomena besede.
Neznane besede.	Iščem definicije besed ali pa sklanjanje.
Dober jezikovni priročnik ima tudi kakšne slike, da si lažje predstavljamo stvari.	Dober priročnik vsebuje vse besede slovenskega knjižnega jezika.
Novejše besede.	Pravilen zapis besed, takšen, ki poda jasen odgovor.
V njem najpogosteje iščem živali in rastline.	Lahka dostopnost.
Sopomenke.	Kako se napiše kakšna beseda, kako se sprega kakšen glagol, v katerih pomenih se uporablja. Priročnik mora tako približati snov človeku, da ga razume skoraj vsak. Če je napisan v strokovni obliki, ni dostopen ljudem.
Da je poučen.	Kako se izgovorijo besede.

Besedne zveze.	Kazalo in dobra vsebina.
Preglednost.	Naglasna znamenja.
Iščem, kako se sklanjajo besede.	Lahek za uporabo.
	Podrobno razdelana snov.
	Dober jezikovni priročnik je tak, ki ima zelo veliko besed.
	Iščem, ali je beseda knjižna.
	Urejenost.
	Iščem termine, ki so mi tuji. Dober jezikovni priročnik razloži besedo na enostaven in razumljiv način, ne s tujkami.
	Do dobrega jezikovnega priročnika moraš hitro dostopati – dostopnost.
	Iščem umazane izraze.
	Dober jezikovni priročnik ima dobro razložene besede, ki so ponazorjene tudi s primeri.
	Temeljit jezikovni priročnik ponuja več rešitev, če je mogoče.
	Razumljivost.
	Dober jezikovni priročnik mora biti razumljiv tudi tistim, ki ga ne znajo uporabljati in ne vedo, iz česa je sestavljen.
	Iščem sinonime.
	Preglednost in direktnost.
	Primeri iz realnega življenja.
	Iščem besede za Scrabble.
	Iščem termine.
	Iščem tujke ali pa arhaizme.
	Iščem odgovore za test.
	Iščem stvari, ki jih ne razumem med učenjem.

Grafikon 17: Pomembne lastnosti pri jezikovnih priročnikih glede na povprečno vrednost (učenci in dijaki)

Grafikon 17 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, katere lastnosti so jim pomembne pri jezikovnih priročnikih. Anketirani so za vsako lastnost označili pomembnost na lestvici od 1 (sploh mi ni pomembno) do 5 (zelo mi je pomembno). Glede na povprečne vrednosti, je razvidno, da sta sistematičnost in urejenost pomembnejši dijakom ($\bar{x}_d = 4,5$; $\bar{x} \approx 5$); zdita se jim zelo pomembni, učencem ($\bar{x}_u = 4,3$; $\bar{x} \approx 4$) pa se zdita pomembni. Treba je poudariti, da so odstopanja **majhna**. V tem primeru je razlika samo 0,1. Grafična podoba, dostopnost, format in jezik so pomembni učencem in dijakom ($\bar{x} \approx 4$) – povprečne vrednosti se bližajo 4. Za druge lastnosti⁴ je obema anketnima skupinama vseeno ($\bar{x} \approx 3$) – povprečne vrednosti se bližajo 3.

⁴ Druge lastnosti: razlaga besed, dobre definicije in razumljivost, pojasnitev besede, prevodi, hitri dostop do podatkov, dobra razlaga besed, plačljivost, število podatkov, število gesel, razumljivost, enostavna uporaba.

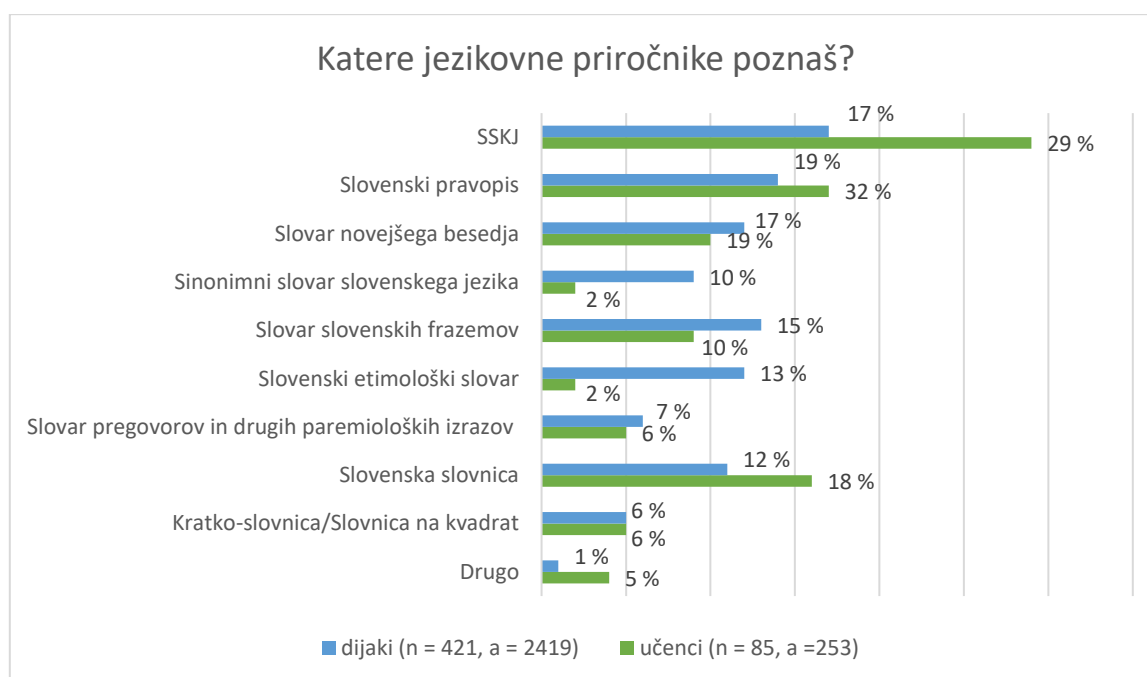
Tabela 13: Pomembne lastnosti jezikovnega priročnika – učenci

	1	2	3	4	5	Povprečne vrednosti	Približki
	O_u	O_u	O_u	O_u	O_u	$\bar{x}_u$	$\approx$
Grafična podoba	3 (4 %)	5 (6 %)	24 (28 %)	35 (41 %)	18 (21 %)	3, 7	4 – pomembno mi je
Sistematičnost in urejenost	1 (1 %)	1 (1 %)	13 (15 %)	30 (35 %)	40 (47 %)	4, 3	4 – pomembno mi je
Dostopnost	2 (2 %)	2 (2 %)	12 (14 %)	30 (35 %)	39 (46 %)	4, 2	4 – pomembno mi je
Format	3 (4 %)	2 (2 %)	22 (26 %)	36 (42 %)	22 (26 %)	3, 8	4 – pomembno mi je
Jezik	2 (2 %)	1 (1 %)	15 (18 %)	16 (19 %)	51 (60 %)	4, 3	4 – pomembno mi je
Drugo	8 (24 %)	2 (6 %)	7 (21 %)	3 (9 %)	13 (39 %)	3, 3	3 – vseeno mi je

Tabela 14: Pomembne lastnosti jezikovnega priročnika – dijaki

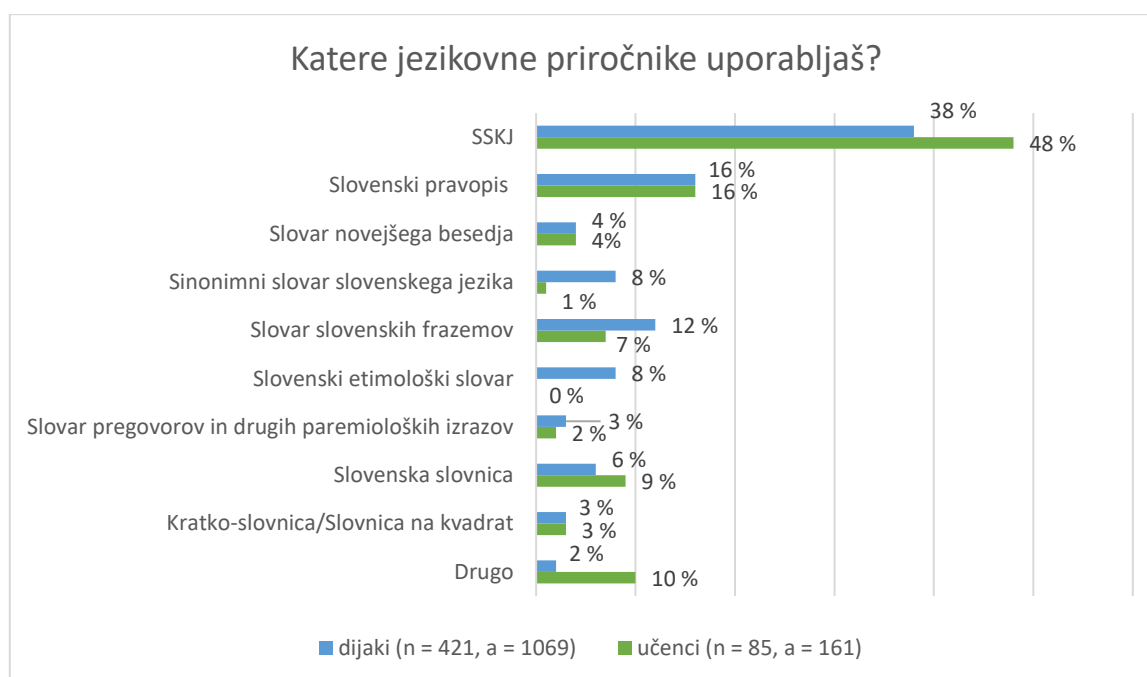
	1	2	3	4	5	Povprečne vrednosti	Približki
	O_d	O_d	O_d	O_d	O_d	$\bar{x}_d$	$\approx$
Grafična podoba	19 (5 %)	18 (4 %)	129 (31 %)	199 (47 %)	56 (13 %)	3, 6	4 – pomembno mi je
Sistematičnost in urejenost	10 (2 %)	2 (0 %)	18 (4 %)	130 (31 %)	261 (62 %)	4, 5	5 – zelo mi je pomembno
Dostopnost	12 (3 %)	0 (0 %)	20 (5 %)	169 (40 %)	220 (52 %)	4, 4	4 – pomembno mi je
Format	13 (3 %)	1 (0 %)	61 (14 %)	171 (41 %)	175 (42 %)	4, 2	4 – pomembno mi je
Jezik	13 (3 %)	1 (0 %)	61 (14 %)	171 (41 %)	175 (42 %)	4, 2	4 – pomembno mi je
Drugo	23 (32 %)	4 (6 %)	19 (27 %)	6 (8 %)	19 (27 %)	2, 9	3 – vseeno mi je

Grafikon 18: Poznavanje jezikovnih priročnikov

Grafikon 18 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje o poznavanju jezikovnih priročnikov. Največji delež med učenci in dijaki (82; 29 %) je odgovoril, da pozna SSKJ. Ta jezikovni priročnik anketirani poznajo najbolj. Ostale jezikovne priročnike poznajo v manjši meri. Ugotavljam, da dijaki poleg osnovnih slovarjev precej bolj kot učenci poznajo specializirane slovarje (npr. frazeološkega), zato se odstotki razpršijo in so pri poznavanju SSKJ pri dijakih nižji kot pri učencih. Do tega pride zaradi zgoščenosti odgovorov (učencev) pri eni možnosti. Poznavanju SSKJ sledi poznavanje Slovenskega pravopisa in Slovenske slovnice, tudi Slovarja novejšega besedja. Odstopanja v poznavanju med anketnima skupinama niso velika. Med drugimi razlogi so anketirani najpogosteje navajali: Fran, Franček, tuji slovar Urban Dictionary, latinski slovar (Vorenc), vezljivostni slovar.

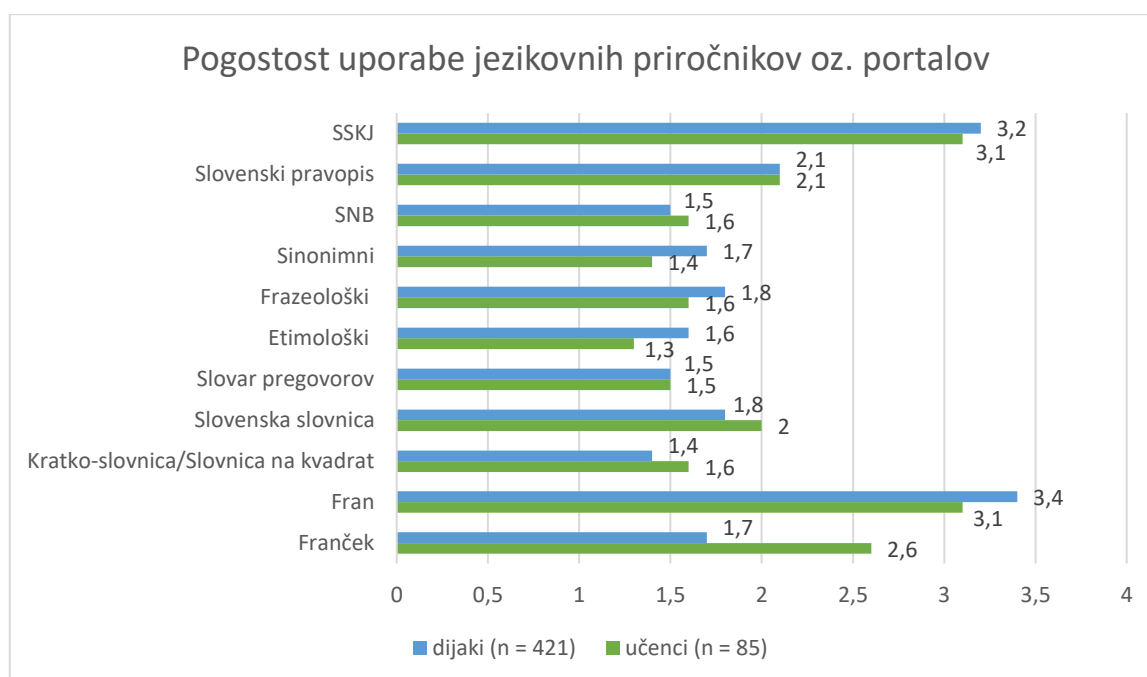
Grafikon 19: Katere jezikovne priročnike uporabljaš?

Grafikon 19 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje o uporabi jezikovnih priročnikov. Največji delež učencev (77; 48 %) in dijakov (402; 38 %) je odgovoril, da uporabljajo SSKJ – prav tako je delež učencev, ki uporabljajo SSKJ večji. Temu sledijo Slovenski pravopis (enaka uporaba med obema anketnima skupinama), Slovenska slovnica in Slovar slovenskih frazemov. Za razliko od grafikona poznavanja slovarjev so odstotki med anketnima skupinama pri uporabi precej bližje – razlikovanje ni toliko. Prav tako odstopanja v uporabi med učenci in dijaki niso velika. Med drugimi razlogi so anketirani, predvsem učenci, najpogosteje navajali: Fran, Franček, terminološki slovar, [Google translate, Pons, Vukajlija, Urban dictionary]⁵.

⁵ Tuji slovarji.

Grafikon 20: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov

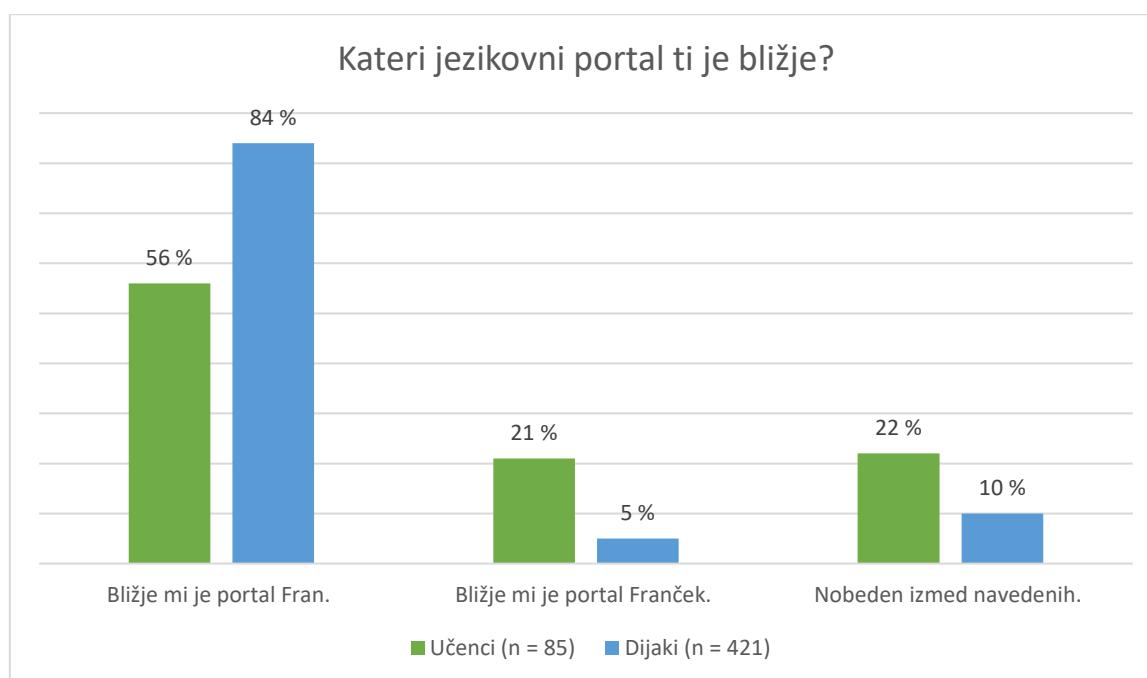
Grafikon 20 prikazuje pogostost uporabe jezikovnih priročnikov. Anketirani so za navedene jezikovne priročnike določevali pogostost uporabe na lestvici od 1 (nikoli) do 5 (zelo pogosto). Ogledali si bomo povprečne vrednosti. Najvišja stopnja uporabe, ki jo je moč zaslediti glede na povprečne vrednosti, je *občasno*. Učenci in dijaki občasno uporabljajo SSKJ in spletni portal Fran ($\bar{x} \approx 3$) – ta dva sta najbolj uporabljana. Med učenci je tudi občasno uporabljan portal Franček ($\bar{x}_u = 2,6$; $\bar{x} \approx 3$). Med dijaki je Franček precej manj uporabljan ($\bar{x}_d = 1,7$; $\bar{x} \approx 2$) – redko. Temu sledijo priročniki, ki jih vsi anketirani uporabljajo redko. To so Slovenski pravopis, Slovar novejšega besedja, Slovar slovenskih frazemov, Slovar pregovorov, Slovenska slovnica in slovenski šolski slovnici. Sinonimni slovar slovenskega jezika je med dijaki pogosteje uporabljan ($\bar{x}_d = 1,7$; $\bar{x} \approx 2$ – redko) kot med učenci ($\bar{x}_u = 1,4$; $\bar{x} \approx 1$ – nikoli). Prav tako je etimološki slovar pogosteje uporabljan med dijaki ($\bar{x}_d = 1,6$; $\bar{x} \approx 2$ – redko) kot med učenci ($\bar{x}_u = 1,3$; $\bar{x} \approx 1$ – nikoli).

Tabela 15: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov, razporejena glede na padajoče vrednosti

Jezikovni priročnik	$\bar{x}_u$	$\bar{x}_d$	Kdo več uporablja?
SSKJ	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 3$	Več uporabljajo dijaki.
Portal Fran	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 3$	Več uporabljajo dijaki.
Portal Franček	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo učenci.
Slovar novejšega besedja	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo učenci.
Sinonimni slovar slovenskega jezika	$\bar{x} \approx 1$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo dijaki.
Slovar slovenskih frazemov	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo dijaki.
Slovenski etimološki slovar	$\bar{x} \approx 1$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo dijaki.

Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Uporabljan je enako med učenci in dijaki.
Slovenska slovnica	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo učenci.
Kratko-slovnica/Slovnica na kvadrat	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Več uporabljajo učenci.

Grafikon 21: Raba jezikovnih portalov – preference (učenci in dijaki)

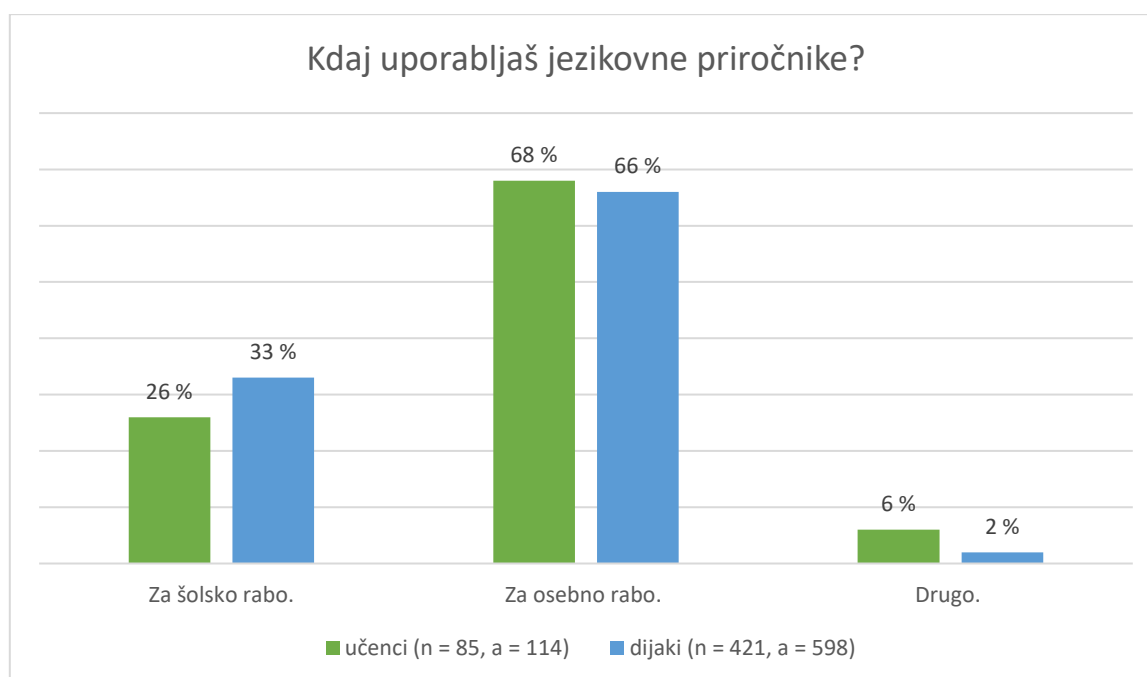
Grafikon 21 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni portal, Fran ali Franček, jim je bližje. Malo več kot polovica učencev, tj. 48 učencev oziroma 56 %, je odgovorila, da jim je bližje portal Fran. Ostali učenci so razporejeni med možnost, da jim je bližje portal Franček (18; 21 %) ali pa nobeden izmed navedenih (19; 22 %). Dijaki so v veliki večini (354; 84 %) izpostavili, da jim je bližje portal Fran. Le manjšini, tj. 23 dijakom (5 %), je bližje portal Franček, 44 dijakom (10 %) pa ni blizu nobeden izmed navedenih jezikovnih portalov.

Tabela 16: Razlogi za izbiro portala – Fran ali Franček

Zakaj ti je bližje izbrani jezikovni portal?	
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 66)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 377)
Fran, spoznala sem ga že prej, Franček je za mlajše.	Z njim sem bila seznanjena v šoli.
Razumljiv in ne preveč kompliciran.	Za Frančka niti slišala nisem.
V šoli so nam povedali zanj.	Za portal Franček še nisem slišal, Fran je bil omenjen pri uri.
Ker mi najlažje razloži stvari.	Več ga uporabljam.

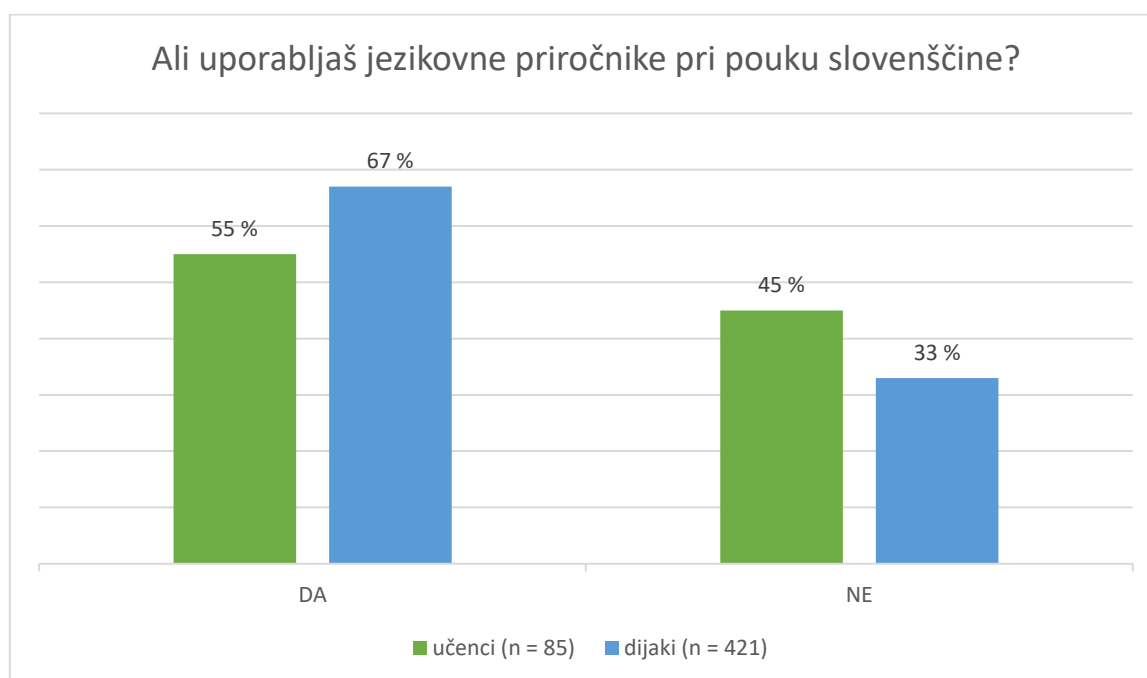
Ker sem že slišala zanj.	Sem že navajen nanj.
Ker ga uporabljam na spletu.	Prvi, s katerim sem se seznanil.
O njem smo se že pogovarjali v šoli.	Ker ga poznam bolje.
Ker je to prvi spletni portal, ki sem ga spoznal.	Pregleden portal.
Narejen je za otroke in ga je zato lažje uporabljati.	Snov je preprosto razložena in vsebuje tudi vaje.
Ker ga večkrat uporabljam.	V šoli so nam ga predstavili podrobneje.
Ker je za mojo starost.	Ker sem seznanjen z njim.
Ker ga največ uporabljam poleg SSKJ.	Najdostopnejši mi je.
Ker je moj najljubši in hitro pridem do njega.	Tega smo uporabljali v šoli.
Ker sem ga že navajena in ga že zelo dolgo poznam.	Ker je najboljši.
Ker ga uporabljam večkrat kot Frančka.	Ker ga uporabljamo pri pouku.
Bolj pregleden.	Uporabljam ga že pd začetka.
Zaradi dostopov do besed.	Ker sem odrasla oseba, ne pa tri leta star otrok.
Ker ga edinega uporabljam.	Ponuja mi izgovorjavo besed.
Bolj pregleden.	Najbolj mi je domač.
Bolj zabaven.	Prej je obstajal.
Ker mi je sistematično najboljši.	Že dolgo časa obstaja in je zanesljiv.
Ker se lažje znajdem.	Frančka ne poznam.
Ker Fran bolj podrobno razloži besede.	Ker ni za otroke.
Ker so mi ga najbolj približali.	Ima največ besed.
Ker je bolj otroško urejen.	Ker je lepo urejen in se znajdeš iz njega.
Ker je najbolj dostopen.	Ker vsebuje vse slovarje.
Ker je priročen.	Ni posebnega razloga.
Najbolj mi je všeč.	Seznanjeni smo z njim.
	Najbolj osnoven.
	Najbolj priročen.
	Bolj uporaben za gimnazijo.
	Ima več besed, njihovih pomenov kot Franček.
	Ker nam ga je profesorica slovenščine zelo dobro predstavila.
	Ker bolj sovпада z mojimi potrebami.

Grafikon 22: Uporaba jezikovnih priročnikov – namen

Grafikon 22 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kdaj uporabljajo jezikovne priročnike. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov. Večina učencev (68 %) in dijakov (66 %) najpogosteje uporablja jezikovne priročnike za osebno rabo. Temu sledi šolska raba (26 % učencev in 33 % dijakov), za tem pa so drugi razlogi⁶ (6 % učencev, le 2 % dijakov).

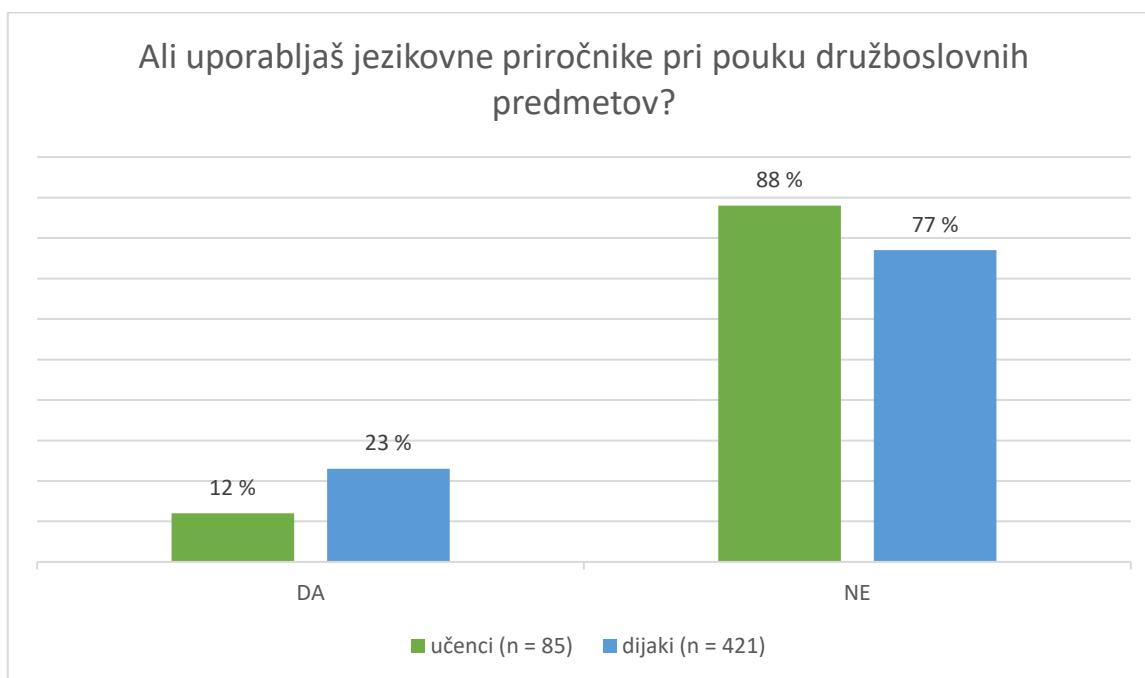
Grafikon 23: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku slovenščine

⁶ Drugi razlogi: za družbo, iz zanimanja, *neodgovorjeno/neopredeljeno*.

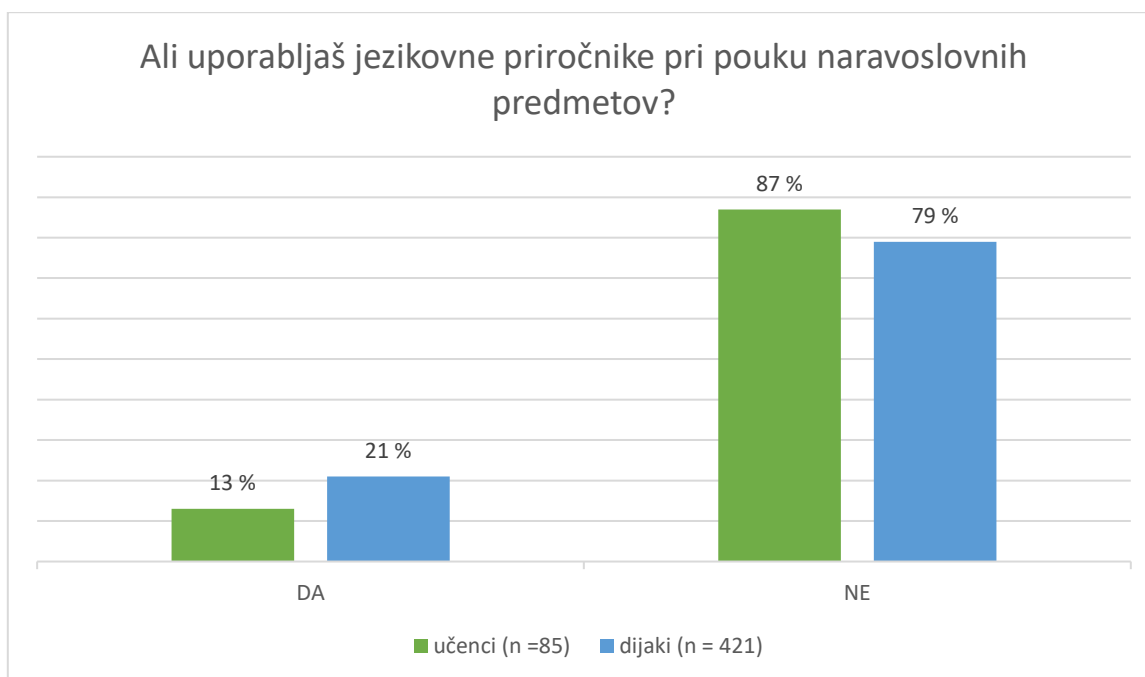
V grafikonu 23 so prikazani odgovori učencev in dijakov na vprašanje, ali pri pouku slovenščine uporabljajo jezikovne priročnike. Malo več kot polovica učencev (47; 55 %) in večina dijakov (281; 67) pri pouku slovenskega jezika uporablja jezikovne priročnike. 38 učencev, tj. 45 %, in 140 dijakov, tj. 33 %, je izpostavilo, da pri pouku slovenskega jezika ne uporabljajo jezikovnih priročnikov.

Grafikon 24: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku družboslovnih predmetov

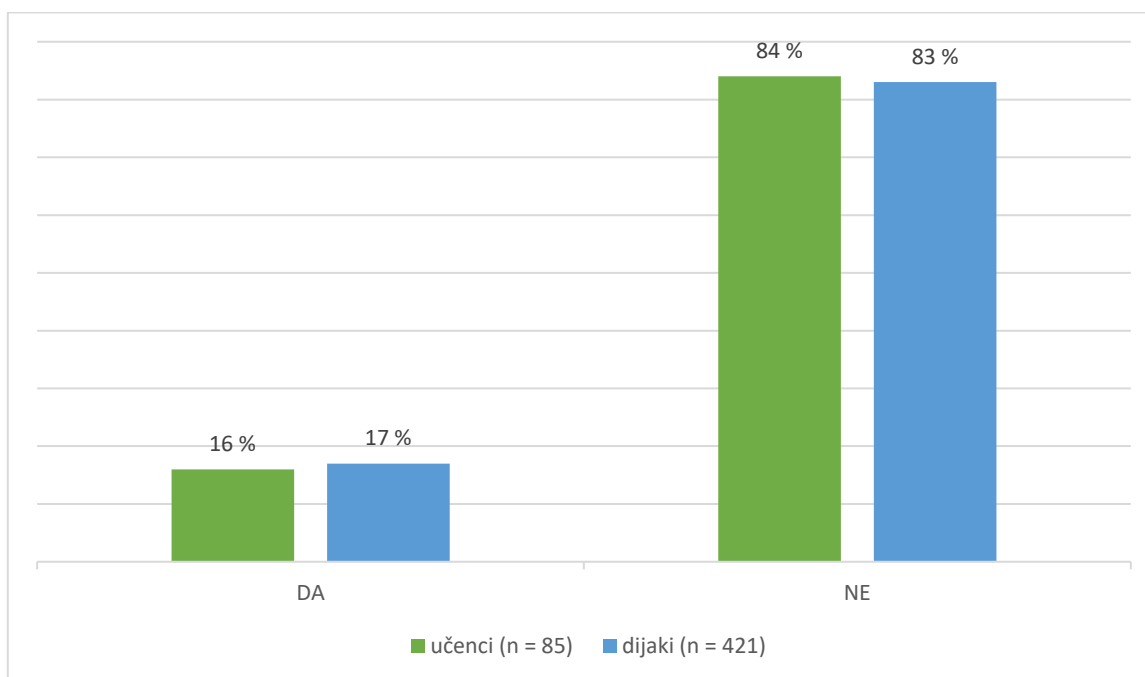
Grafikon 24 prikazuje uporabo jezikovnih priročnikov pri pouku družboslovnih predmetov. Večina, tj. 75 učencev (88 %) in 324 dijakov (77 %), je izpostavila, da pri pouku družboslovnih predmetov ne uporablja jezikovnih priročnikov. Le manjšina, in sicer 10 učencev (12 %) in 97 dijakov (23 %), pravi, da jezikovne priročnike uporablja tudi pri pouku družboslovnih predmetov.

Grafikon 25: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku naravoslovnih predmetov

Grafikon 25 prikazuje uporabo jezikovnih priročnikov pri pouku naravoslovnih predmetov. Velika večina, to je 74 učencev (87 %) in 333 dijakov (79 %), je izpostavila, da pri pouku naravoslovnih predmetov ne uporablja jezikovnih priročnikov. Samo manjšina, tj. 11 učencev (13 %) in 88 dijakov (21 %), pravi, da pri pouku naravoslovnih predmetov uporablja jezikovne priročnike.

Grafikon 26: Poznavanje aplikacije Besedoboj

Grafikon 26 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali poznajo aplikacijo Besedoboj. Večina učencev (71; 84 %) in dijakov (351; 83 %) je pravi, da Besedoboja ne pozna. Igro pozna le manjši odstotek anketiranih (14 učencev; 16 % in 70 dijakov; 17 %).

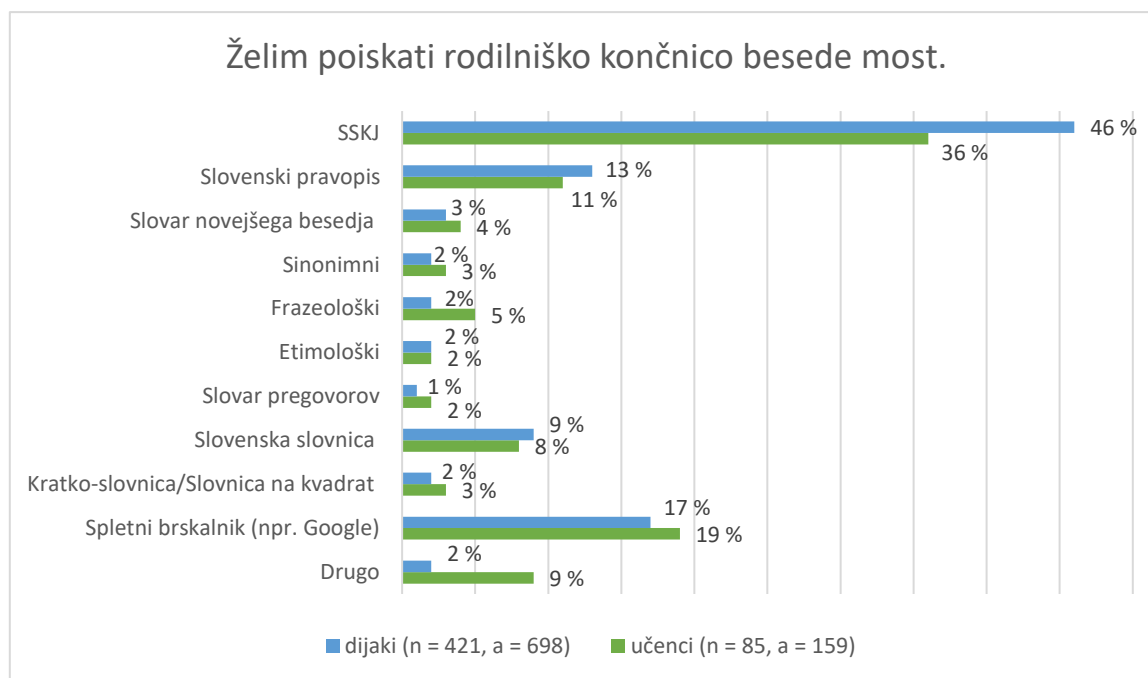
Tabela 17: Mnenja dijakov o Besedoboju

Kaj ti je pri igri všeč? Bi kaj izboljšal?	
OSNOVNA ŠOLA (n = 85, a = 14)	GIMNAZIJA (n = 421, a = 70)
Zabavno je.	Nič ne bi izboljšala.
Ne, igra je odlična.	Zelo mi je všeč.
Dodal bi več besed.	Všeč mi je, da moraš hitro razmišljati.
Všeč mi je, da se lahko s tem naučimo novih besed.	Všeč mi je, da vadimo svoje poznavanje besed in s tem urimo besedni zaklad.
Ker lahko tekmuješ s prijatelji.	Nove verzije tekmovanj.
Všeč mi je, ker s tem uriš um.	Samo poznam.
	Všeč mi je, da se lahko igramo s sošolci.
	Izboljšala bi, da ne smeš tistih besed večkrat uporabiti.
	Nič ne bi izboljšal, igro je zanimivo igrati s prijatelji.
	V redu je, ampak je ponavljajča – ljudje uporabljajo iste besede. Razširil bi igro, da bi lahko igralo še več igralcev hkrati.
	Všeč mi je, da smo jo lahko uporabljali med poukom.
	Všeč mi je združitev znanja in zabave.
	Igral sem jo eno uro, nimam pripomb.
	Dodal bi nove besede.
	Nič ne bi izboljšal.
	Zahtevnost besed se stopnjuje, za veliko besed napiše, da so neveljavne.
	Poznam, ampak ne igram.
	Všeč mi je, saj se ob tej igri razvija besedni zaklad. Dodal bi, da lahko igra več tekmovalcev naenkrat.
	Širjenje besednega zaklada.
	Všeč mi je, da velikokrat zmagam.
	Želel bi igrati s prijatelji, tako da mi ne bi bilo treba uporabljati šumnikov.
	Všeč mi je, da lahka uničim Prešerna v slovnici.

	Všeč so mi raznoliki nasprotniki.
	Dobra igra je.

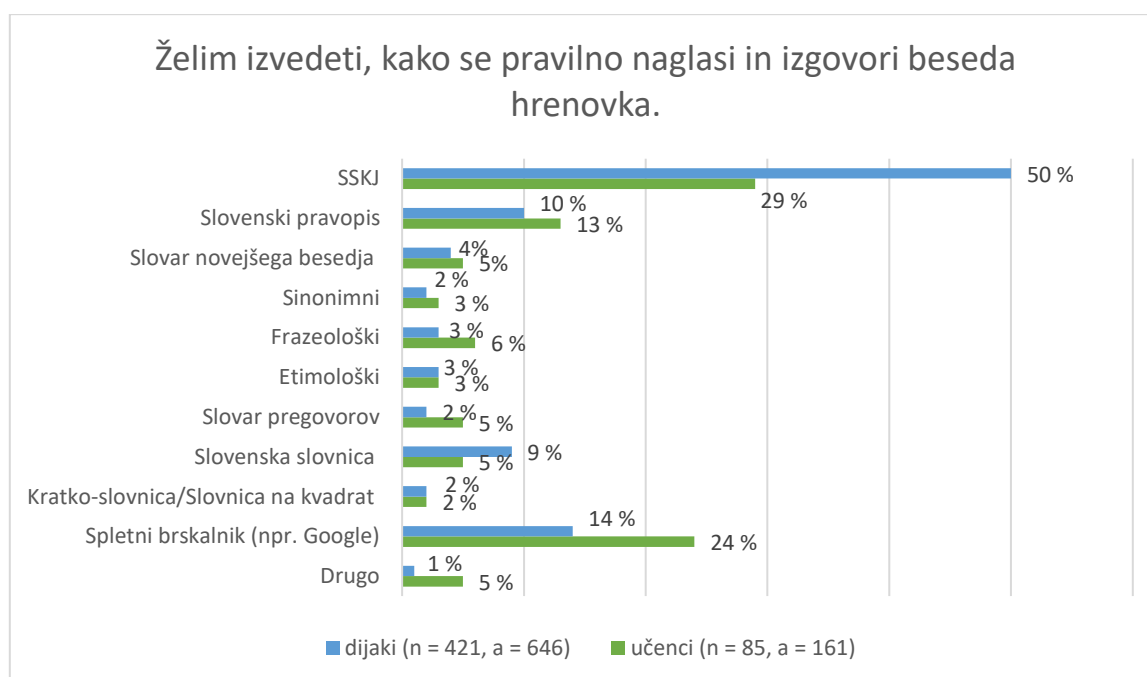
4. 3. 2 Jezikovne situacije

Grafikon 27: Jezikovna situacija 1 – primerjava učenci-dijaki

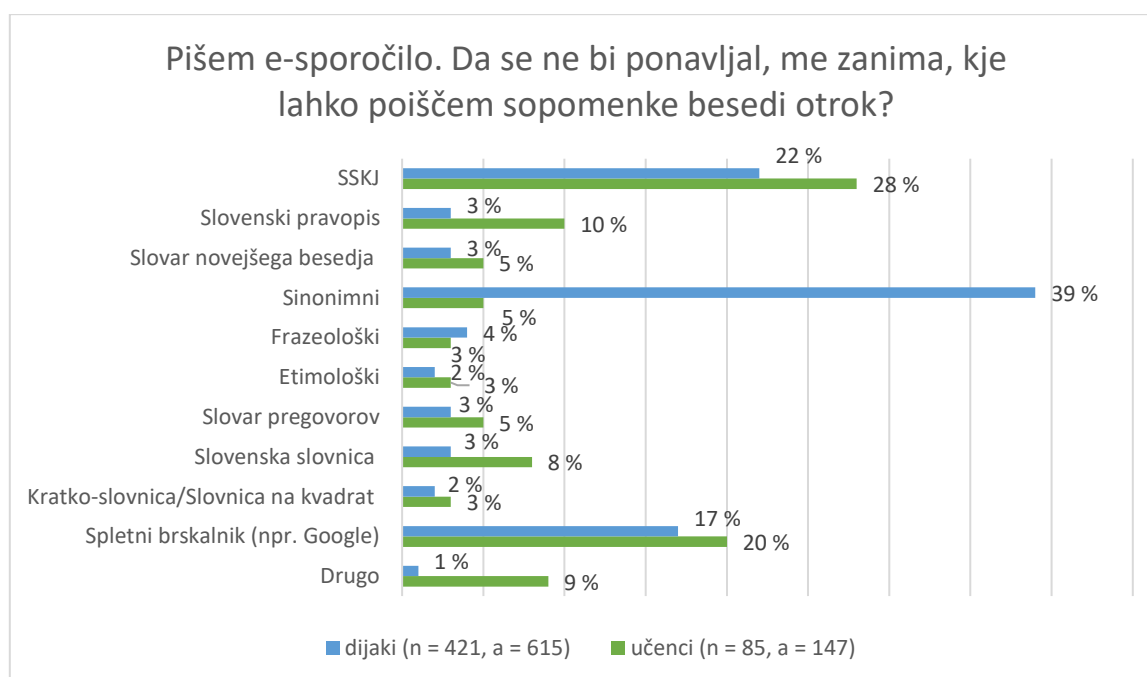
Grafikon 27 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 159, pri dijakih pa na 698. Večina učencev in dijakov bi v tej situaciji uporabila SSKJ, temu sledi uporaba spletnega brskalnika, nato pa uporaba Slovenskega pravopisa. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Največji delež anketiranih je pri tej jezikovni situaciji odgovoril pravilno, tj. SSKJ, kar pomeni, da večina anketiranih ve, kje poiskati roditeljsko končnico dane besede. Delež napačnih odgovorov je sicer precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavili: Franček, vprašam nekoga, ki ve, vprašam učiteljico, ne vem, Fran, Amebis Besana, vprašam prijatelja.

Grafikon 28: Jezikovna situacija 2 – primerjava učenci-dijaki

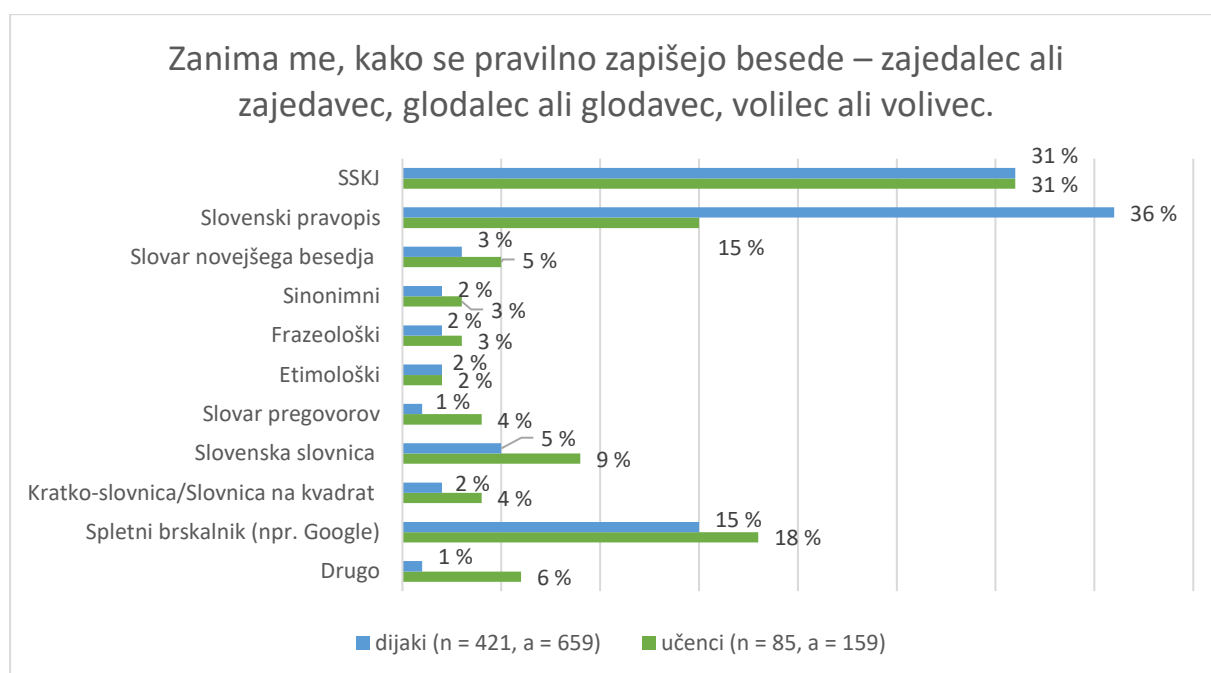
Grafikon 28 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 161, pri dijakih pa na 646. Največji delež anketiranih bi tudi tukaj uporabil SSKJ, temu ponovno sledi uporaba spletnega brskalnika, nato pa uporaba Slovenskega pravopisa. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Rezultati analize so podobni kot pri prejšnjem grafikonu – večina je izbrala pravilen odgovor, napačni odgovori so zastopani v manjši meri in se gibljejo v precej nižjih vrednostih. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavili: Fran, Franček, ne vem, vprašam učiteljico, Google translate.

Grafikon 29: Jezikovna situacija 3 – primerjava učenci-dijaki

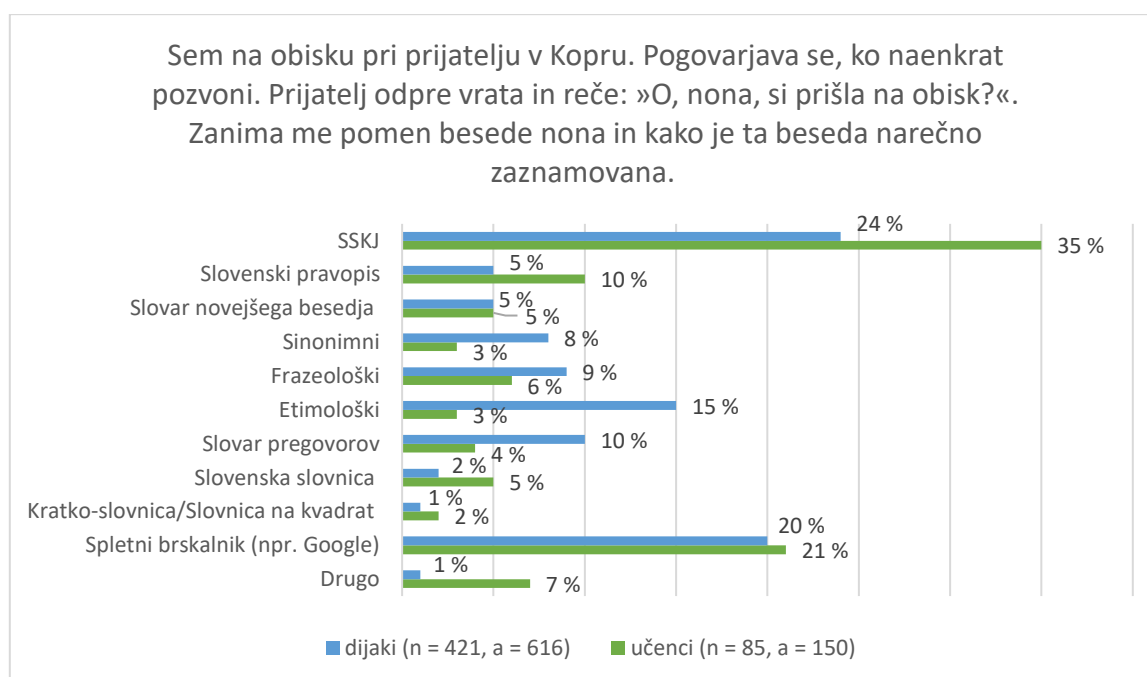
Grafikon 29 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 147, pri dijakih pa na 615. Večina učencev in dijakov (največji delež) bi v tej situaciji uporabila Sinonimni slovar slovenskega jezika, temu sledi uporaba SSKJ, nato pa spletnega brskalnika. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Največji delež anketiranih se je v tej jezikovni situaciji odločil za pravilen odgovor. Sopomenke besedi otrok bi iskali v slovarju, ki je namenjen sopomenkam – v Sinonimnem slovarju, kar pomeni, da večji delež anketiranih pravilno razmišlja. Delež napačnih odgovorov je precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavili: Fran, Franček, delovni zvezek, vprašam učiteljico, ne pogledam nikamor, Grammarly.

Grafikon 30: Jezikovna situacija 4 – primerjava učenci-dijaki

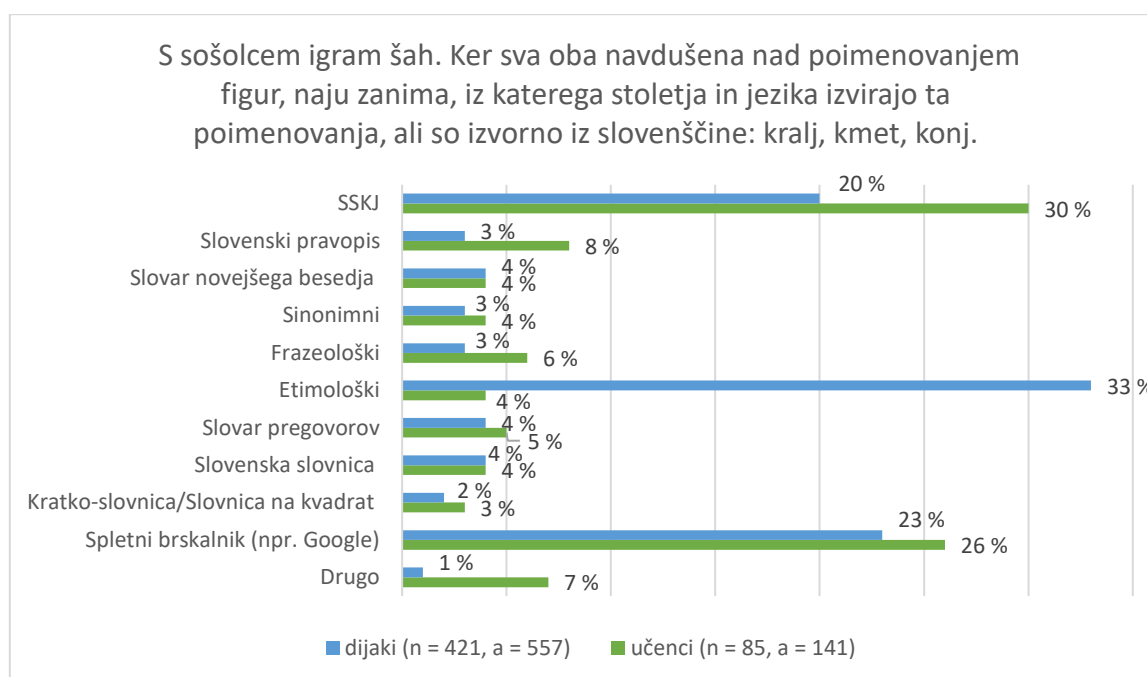
Grafikon 30 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 159, pri dijakih pa na 659. Večina učencev in dijakov bi v tej situaciji uporabila Slovenski pravopis, temu sledi uporaba SSKJ, nato spletnega brskalnika. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Največji delež anketiranih je izpostavil sicer pravilne odgovore, saj se lahko zapis besede res preveri v več jezikovnih priročnikih, portalih in medijih. Kljub temu se anketirani opirajo na najpravičnejši odgovor – Slovenski pravopis. Delež napačnih odgovorov je sicer precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavili: Fran, Franček, delovni zvezek, zvezek, Amebis, Jezikovna klepetalnica.

Grafikon 31: Jezikovna situacija 5 – primerjava učenci-dijaki

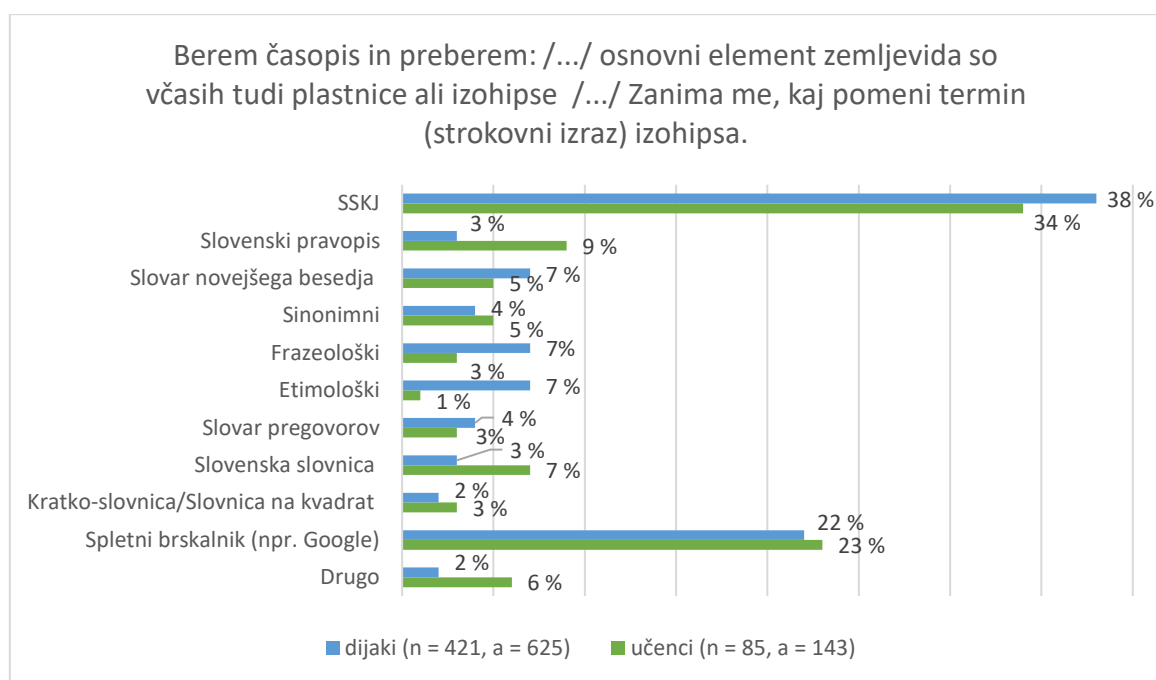
Grafikon 31 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 150, pri dijakih pa na 616. Večina učencev in dijakov bi v tej situaciji uporabila SSKJ, temu sledi uporaba spletnega brskalnika, nato pa uporaba etimološkega slovarja, ki je precej višja pri dijakih kot pri učencih. So pa učenci pogosteje izbrali Slovenski pravopis. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Učenci in dijaki so sicer razmišljali v pravi smeri. Delež napačnih odgovorov je precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani najpogosteje izpostavili: Fran, Franček, vprašam doma, vprašam prijatelja.

Grafikon 32: Jezikovna situacija 6 – primerjava učenci-dijaki

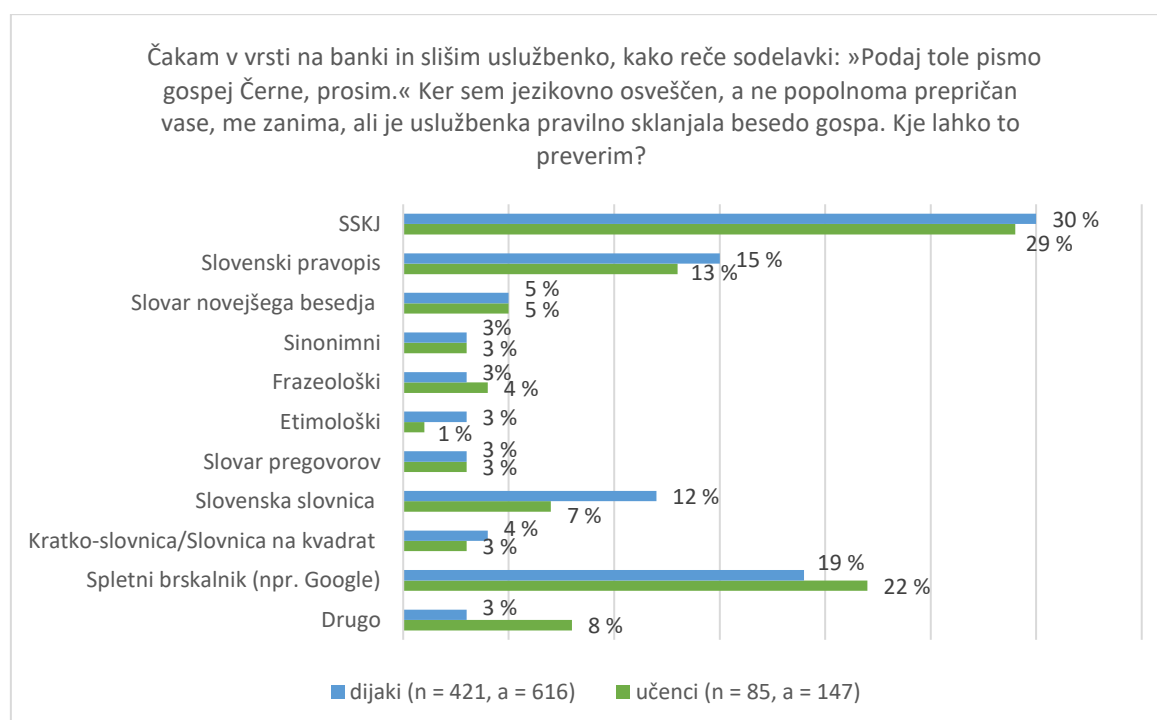
Grafikon 32 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 141, pri dijakih pa na 557. Med odgovori je najbolj izpostavljen etimološki slovar, ki pa je precej bolj zastopan pri dijakih, kar kaže na večje poznavanje etimološkega slovarja med njimi. Precej manj osnovnošolcev je poznalo tovrstni slovar. Ti so se večinoma odločali za SSKJ ali pa spletni brskalnik. Prav tako so se za ti možnosti odločali dijaki. Večina anketiranih je pravilno razmišljala, vendar so dijaki tukaj pogostejše izbirali pravilne odgovore – verjetno zaradi boljšega poznavanja. Ostali jezikovni priročniki so zastopani v manjši meri. Delež napačnih odgovorov je sicer precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavljali: Fran, Franček, ne vem.

Grafikon 33: Jezikovna situacija 7 – primerjava učenci-dijaki

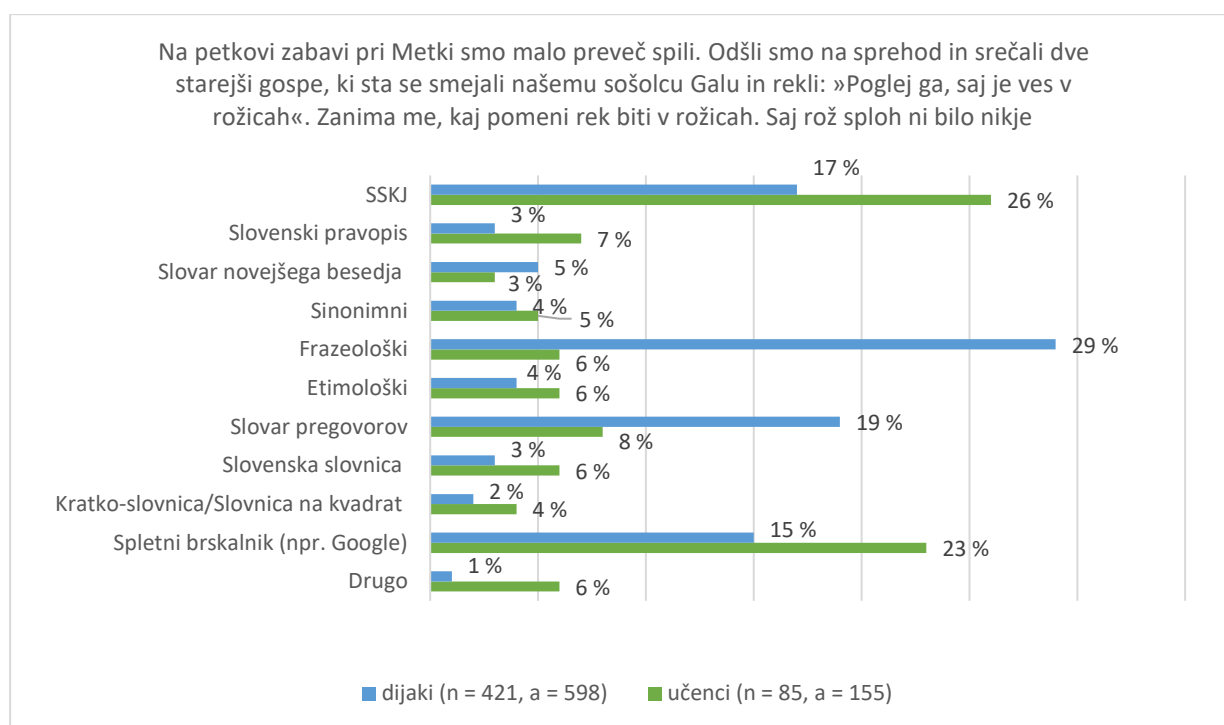
Grafikon 33 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 143, pri dijakih pa na 625. Največji delež učencev in dijakov bi v tej situaciji uporabil SSKJ, temu sledi uporaba spletnega brskalnika. Vsi ostali priročniki so zastopani v manjši meri. Tukaj moram izpostaviti, da med ponujenimi odgovori niso bili navedeni terminološki slovarji, ki jih poznamo več in so razvrščeni glede na strokovno področje, a so jih anketirani kljub temu navajali pod možnostjo drugo (zapisali so kar *terminološki slovar*), čeprav je bil delež teh vseeno (pre)majhen. Možnost terminološkega slovarja so izpostavljali le dijaki, medtem ko pri učencih ta odgovor ni bil zastopan. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Delež napačnih odgovorov je sicer precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavili: Fran, Franček, terminološki slovar, pod terminološkim gnezdrom.

Grafikon 34: Jezikovna situacija 8 – primerjava učenci-dijaki

Grafikon 34 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 147, pri dijakih pa na 616. Večina učencev in dijakov bi v tej situaciji uporabila SSKJ, temu sledi uporaba spletnega brskalnika, nato pa uporaba Slovenskega pravopisa. Vse ostale jezikovne priročnike bi anketirani uporabili v manjši meri. Sklanjatvene vzorce je moč najti na več portalih – med drugim tudi v novi izdaji Slovenskega pravopisa (ePravopis) in SSKJ (eSSKJ). Ostali jezikovni priročniki so bili zastopani v manjši meri. Delež napačnih odgovorov je precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani najpogosteje izpostavljali: Fran, Franček, vprašam učiteljico, Amebis Besana, Amebis Besana – pregibanje.

Grafikon 35: Jezikovna situacija 9 – primerjava učenci-dijaki

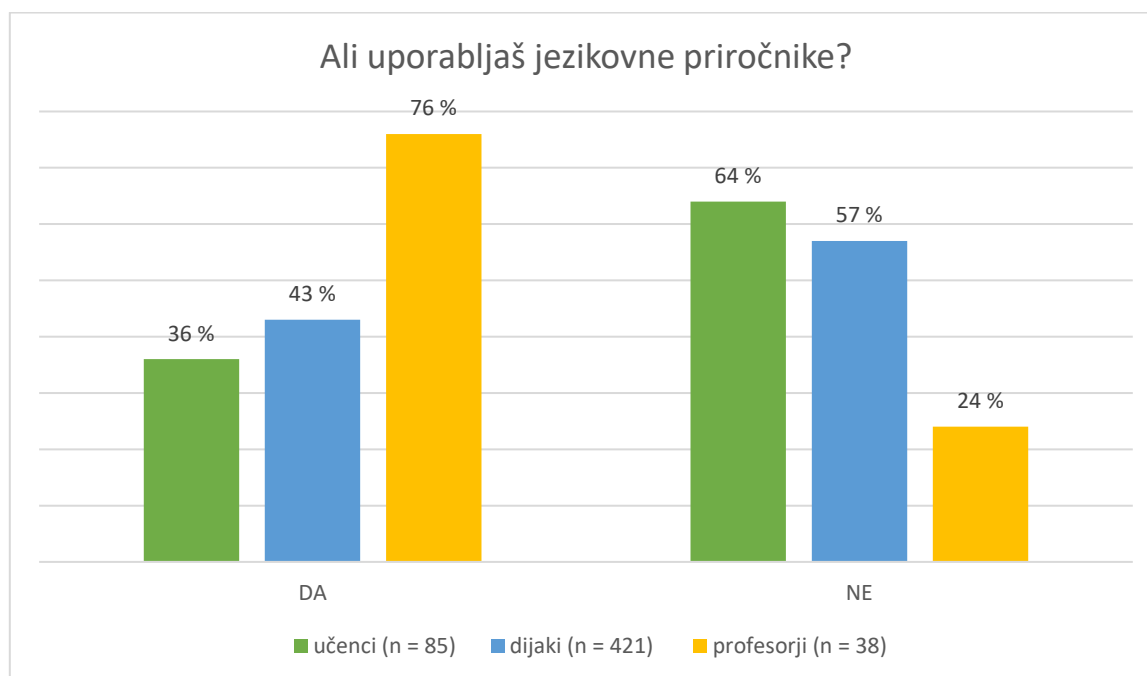

Grafikon 35 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov, zato se vzorec odgovorov pri učencih razširi na 155, pri dijakih pa na 598. Dijaki so tukaj pogosteje izbrali pravilen odgovor in prepoznali, da lahko rek poiščejo v Slovarju slovenskih frazemov, učenci so pogosteje izbrali SSKJ. Učenci in dijaki so pogosto izbrali tudi možnost spletnega brskalnika. Ostali jezikovni priročniki so bili zastopani v manjši meri. Delež napačnih odgovorov je sicer precej manjši in se giblje med nižjimi vrednostmi. Med drugimi odgovori so anketirani izpostavljali: Fran, Franček, vprašam učiteljico, Amebis Besana.

4. 4 PRIMERJALNA ANALIZA VSEH ANKETNIH SKUPIN: učenci-dijaki-profesorji

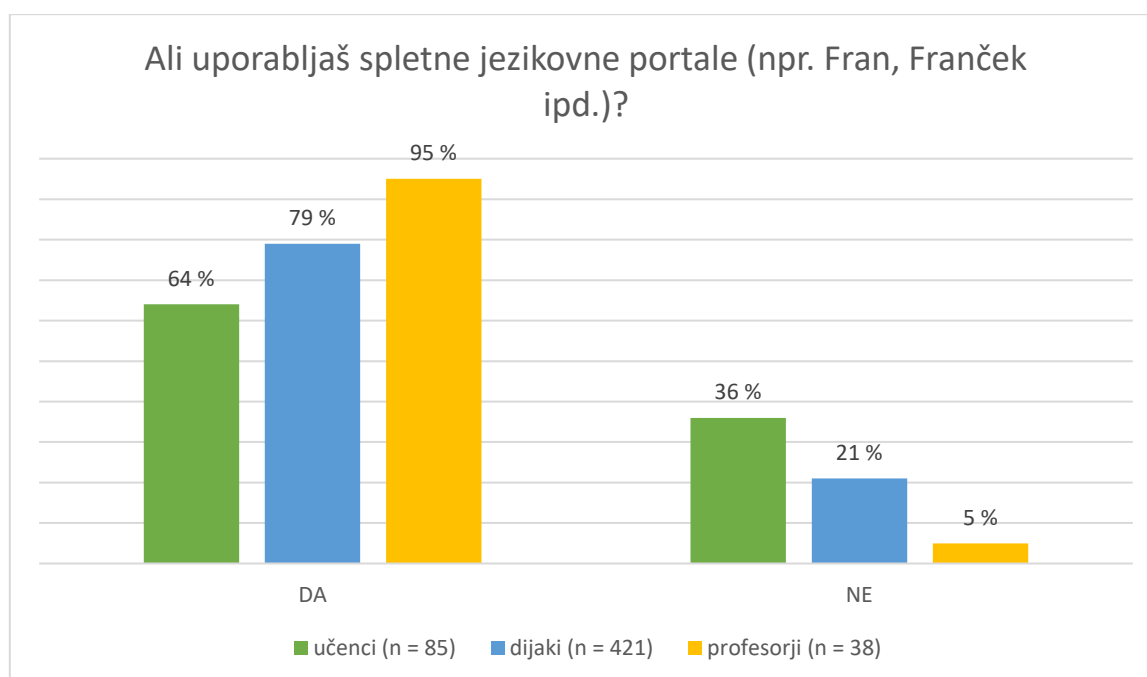
4. 4. 1 Splošna raba in poznavanje

Grafikon 36: Raba jezikovnih priročnikov (vse anketne skupine)

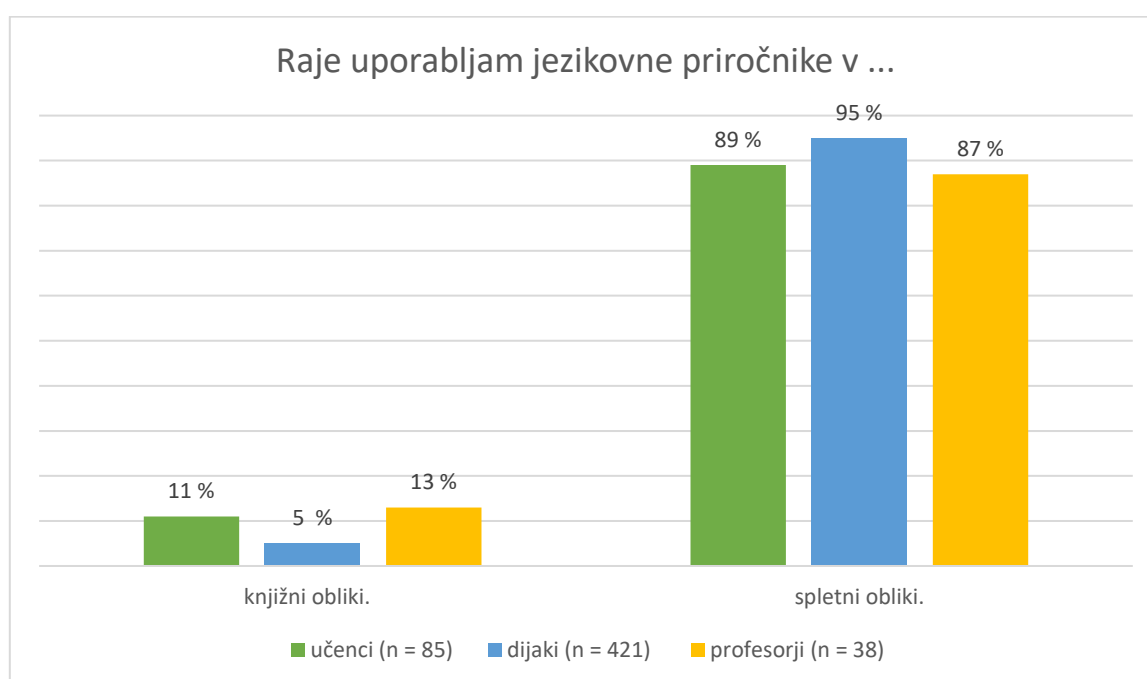
Grafikon 36 prikazuje primerjalno analizo rabe jezikovnih priročnikov med anketnimi skupinami. Razvidno je, da jezikovne priročnike v največji meri uporabljajo profesorji (76 % uporablja, le 24 % ne uporablja), sledijo dijaki (43 % uporablja, 57 % ne uporablja), najmanj pa jih uporabljajo učenci (le 36 % uporablja, 64 % ne uporablja).

Grafikon 37: Raba spletnih jezikovnih portalov (vse anketne skupine)

Grafikon 37 prikazuje uporabo spletnih jezikovnih portalov med anketnimi skupinami. Največji delež anketiranih, ki uporabljajo spletne jezikovne portale, pripada profesorjem (95 % uporablja, le 5 % ne uporablja); temu sledijo dijaki (79 % uporablja, 21 % ne uporablja), za njimi pa so učenci (64 % uporablja, 36 % ne uporablja). Pomembno je poudariti, da so deleži tistih, ki spletnih jezikovnih portalov ne uporabljajo, precej manjši od deleža tistih, ki tovrstne priročnike uporabljajo.

Grafikon 38: Format jezikovnega priročnika (vse anketne skupine)

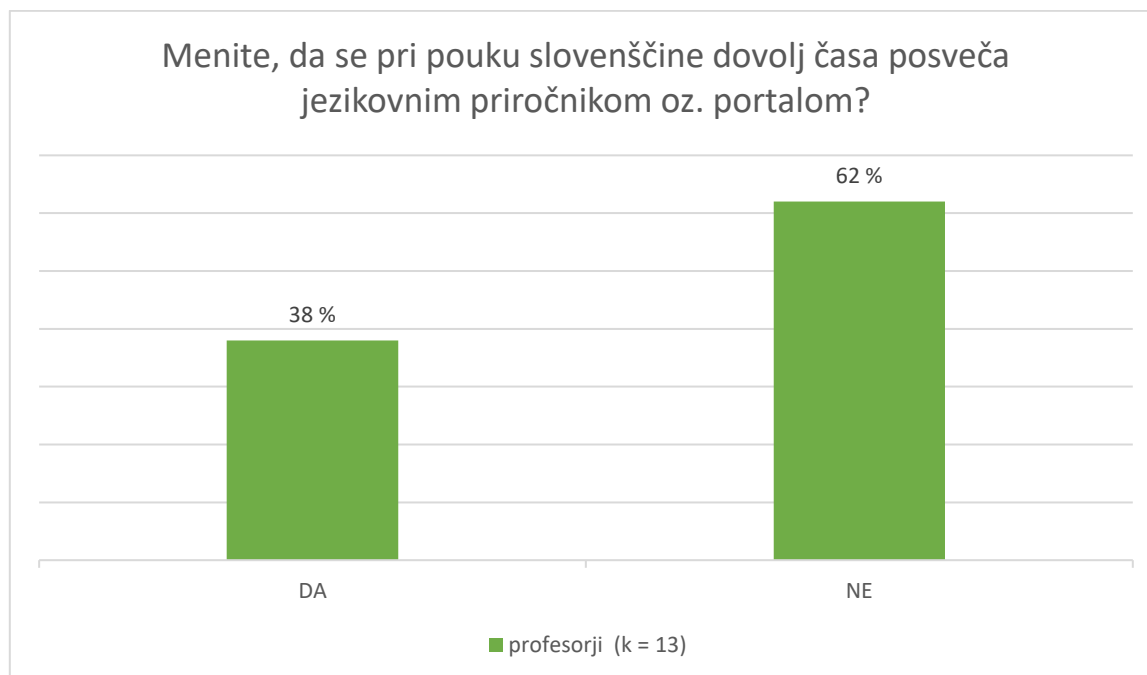

Grafikon 38 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali raje uporabljajo jezikovne priročnike v knjižni ali spletni obliki. Velika večina anketiranih je odgovorila, da raje uporabijo jezikovne priročnike v **spletni obliki**. Deleži anketiranih so bili približno enaki, a so vseeno v največji meri ta odgovor izbrali dijaki (95 % uporabe v spletni obliki, le 5 % uporabe v knjižni obliki). Sledijo učenci (89 % uporabe v spletni obliki, le 11 % uporabe v knjižni obliki) in na zadnjem mestu profesorji (87 % uporabe v spletni obliki, le 13 % uporabe v knjižni obliki).

Tabela 18: Razlogi za izbiro formata – vse anketne skupine

SINTEZA ODGOVOROV VSEH ANKETNIH SKUPIN
Učenci, dijaki in profesorji so večinoma navajali razloge, zakaj raje uporabijo jezikovne priročnike v knjižni obliki. Najpogostejši odgovori so bili vezani na časovno ekonomičnost ob uporabi jezikovnega priročnika (hitro, hitreje, hitrejši dostop ...) in na možnost dostopa (ni plačljivo, lažje je ...). Nekateri profesorji so še posebej poudarjali, da so knjižnih posameznih slovarjev bolj navajeni že z generacijskega vidika, da so manj povezani s spletom, tudi da imajo radi vonj po knjigah, tisti, ki so izbirali možnost spletnih jezikovnih portalov, pa so izpostavljali precej podobne razloge kot ostali (hitro, lažje ...).

Grafikon 39: Jezikovni priročniki pri pouku slovenščine – mnenje profesorjev slovenščine (k = 13)

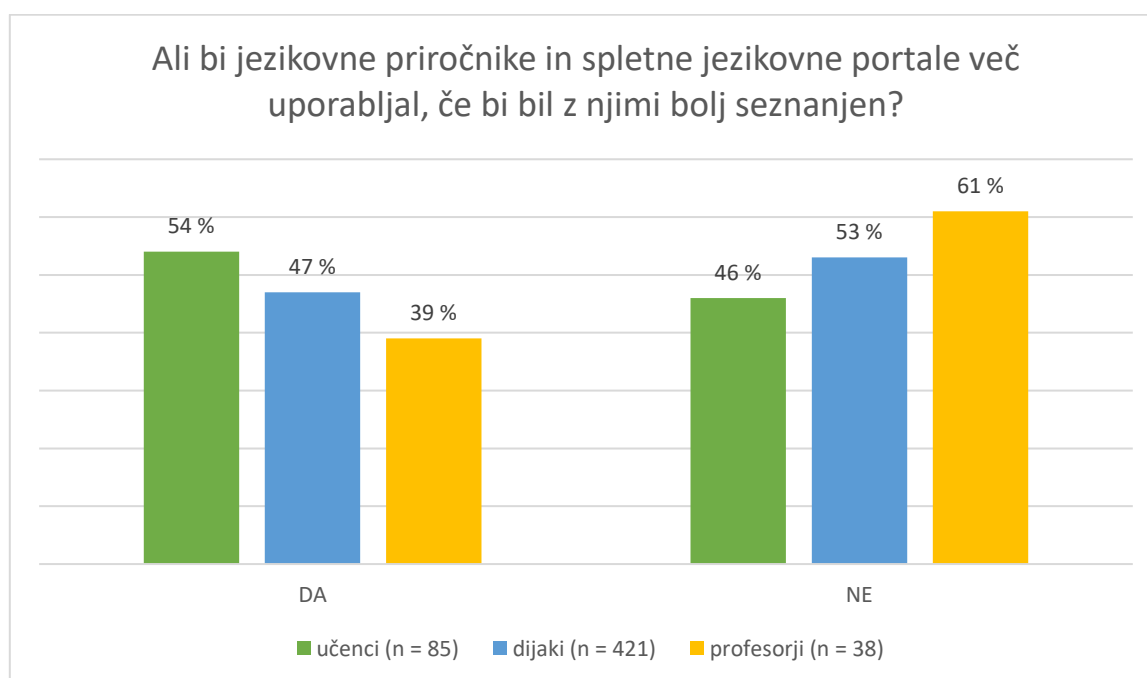

Grafikon 39 zajema le odgovore profesorjev slovenščine, zato je anketni vzorec manjši. Večina profesorjev (62 %) je izpostavila, da se pri pouku materinščine **ne** posveča dovolj časa jezikovnim priročnikom oziroma portalom, medtem ko je 38 % profesorjev zavzelo nasprotno mnenje.

Tabela 19: Mnenja profesorjev slovenščine o posvečanju časa jezikovnim priročnikom pri pouku slovenskega jezika

Zakaj?
Ker so učni načrti prepolni, obremenjeni z balastom manj ali sploh nepotrebne, za bolj življenjske zadeve pa ni časa.
V učnem načrtu za slovenščino je zapisan cilj, da se dijaki spoznajo z različnimi jezikovnimi priročniki in da jih znajo ustrezno uporabljati. Hkrati pa tudi ob različnih jezikovnih vprašanjih brskamo po jezikovnih priročnikih in preverjamo/dokazujemo pravilnost jezikovnih podatkov.
Jezikovne priročnike pri pouku slovenščine uporabljamo zelo pogosto, zlasti portal Fran, ki združuje najpomembnejše in najuporabnejše priročnike.
Se jim predstavi in jih tudi uporabljamo, ko raziskujemo pomen besedišča.
Učni načrt priganja.
Ni časa za brskanje.
Ker jih vsi učenci še vedno ne znajo uporabljati.
Obsežen učni načrt.
Ker je tako prav.
Ker je koristno.
Prenasičen učni načrt z ostalimi vsebinami.
Premalo tem je namenjenih jezikovnim priročnikom.
Ker prevladuje obravnava književnih vsebin.

Grafikon 40: Mnenje o uporabljanju priročnikov v povezavi s seznanjenostjo (vse anketne skupine)

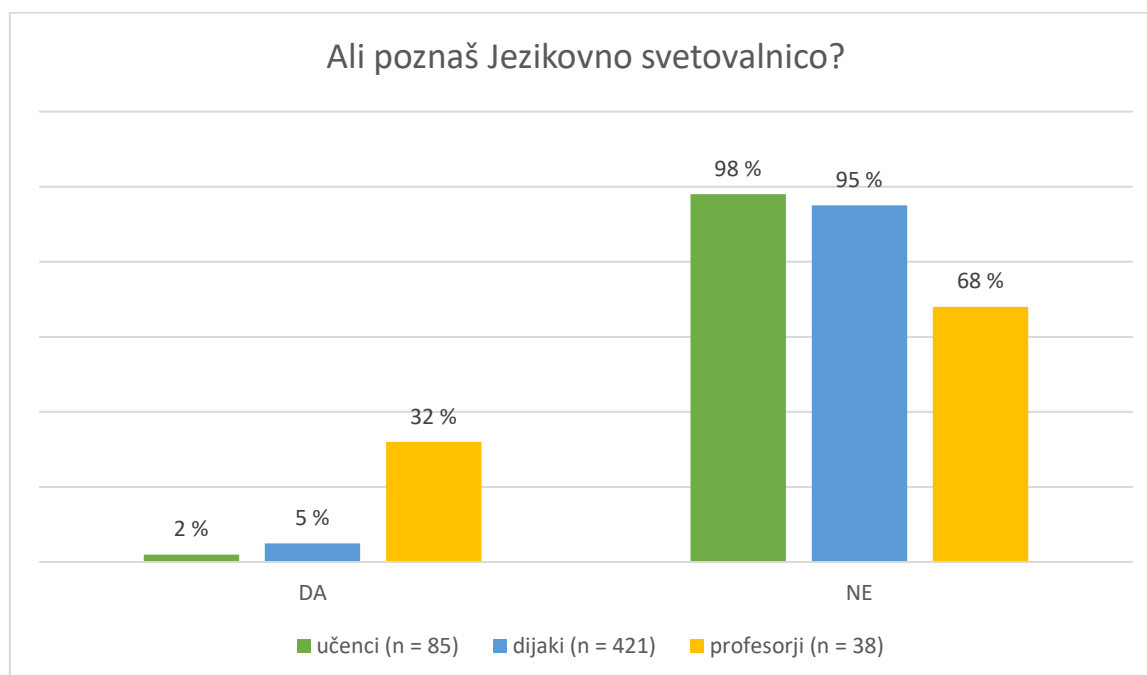

Grafikon 40 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali bi jezikovne priročnike več uporabljali, če bi bili z njimi bolj seznanjeni. Anketirani so tukaj precej razdeljeni – lahko bi izpostavil, da bi približno polovica vsake anketne skupine več uporabljala jezikovne priročnike, polovica pa ne. Glede na številke lahko sicer poudarim, da bi učenci v večji meri bolj uporabljali jezikovne priročnike, dijaki v večji meri manj uporabljali in profesorji prav tako večinoma manj uporabljali jezikovne priročnike in portale, če bi bili z njimi bolj seznanjeni. Pomembno je omeniti, da so razlike med odstotki odgovorov anketnih skupin zelo majhne.

Tabela 20: Razlogi za (ne)rabo jezikovnih priročnikov (vse anketne skupine)

Razlogi za rabo jezikovnih priročnikov in portalov (zakaj bi jih več uporabljali, če bi bili bolj seznanjeni)
SINTEZA ODGOVOROV VSEH ANKETNIH SKUPIN
Vsi anketirani so predvsem poudarjali, da bi spoznali kakšen nov priročnik, se počutili bolj suverene in ne bi porabili preveč časa za iskanje, da bi priročnike bolj spoznali in se nekatere celo naučili uporabljati in imeli več možnosti uporabe. Poudarjali so predvsem, da bi bilo veliko lažje.
Razlogi za nerabo jezikovnih priročnikov in portalov (zakaj jih ne bi več uporabljali, tudi če bi bili bolj seznanjeni)
SINTEZA ODGOVOROV VSEH ANKETNIH SKUPIN
Vsi anketirani so večinoma poudarjali, da jezikovne priročnike že dovolj poznajo, so dovolj izobraženi in suvereni.

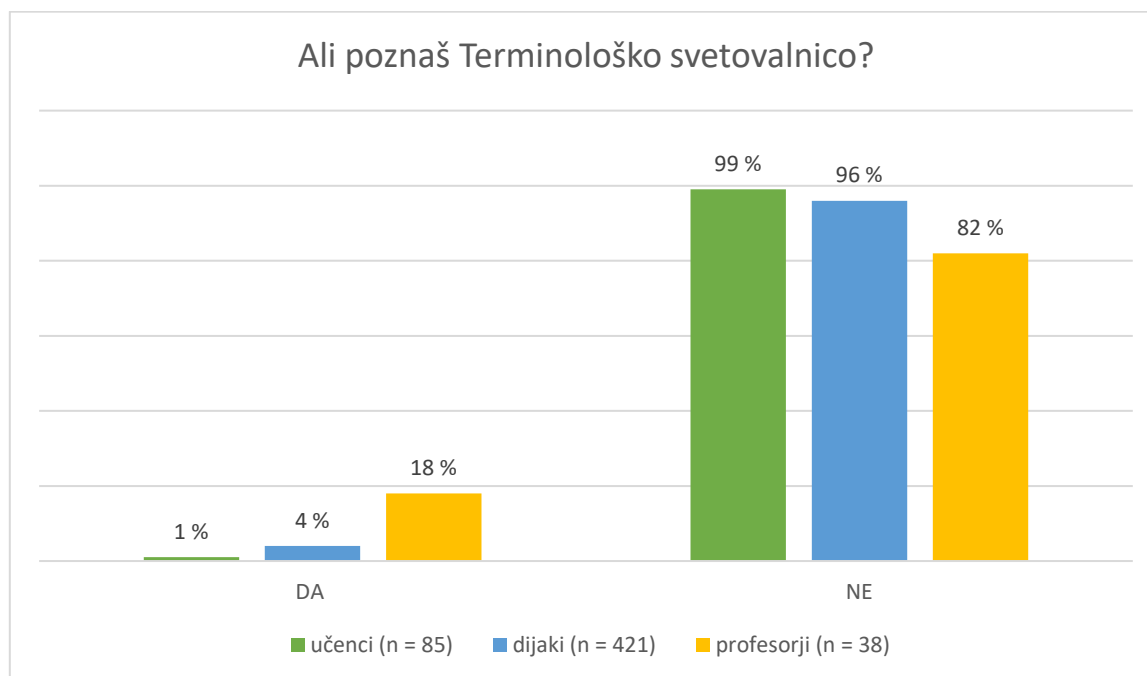
Grafikon 41: Poznavanje Jezikovne svetovalnice – vse anketne skupine

Grafikon 41 prikazuje primerjavo poznavanja Jezikovne svetovalnice med učenci, dijaki in profesorji. Razvidno je, da večinski delež Jezikovne svetovalnice ne pozna. Delež tistih, ki jo

poznajo, je zelo majhen – 2 % vseh učencev, 5 % vseh dijakov, 32 % vseh profesorjev. Pomembno je poudariti, da je delež profesorjev, ki poznajo Jezikovno svetovalnico, precej večji od deleža učencev in dijakov, ki jo poznajo.

Grafikon 42: Poznavanje Terminološke svetovalnice (učenci in dijaki) – vse anketne skupine

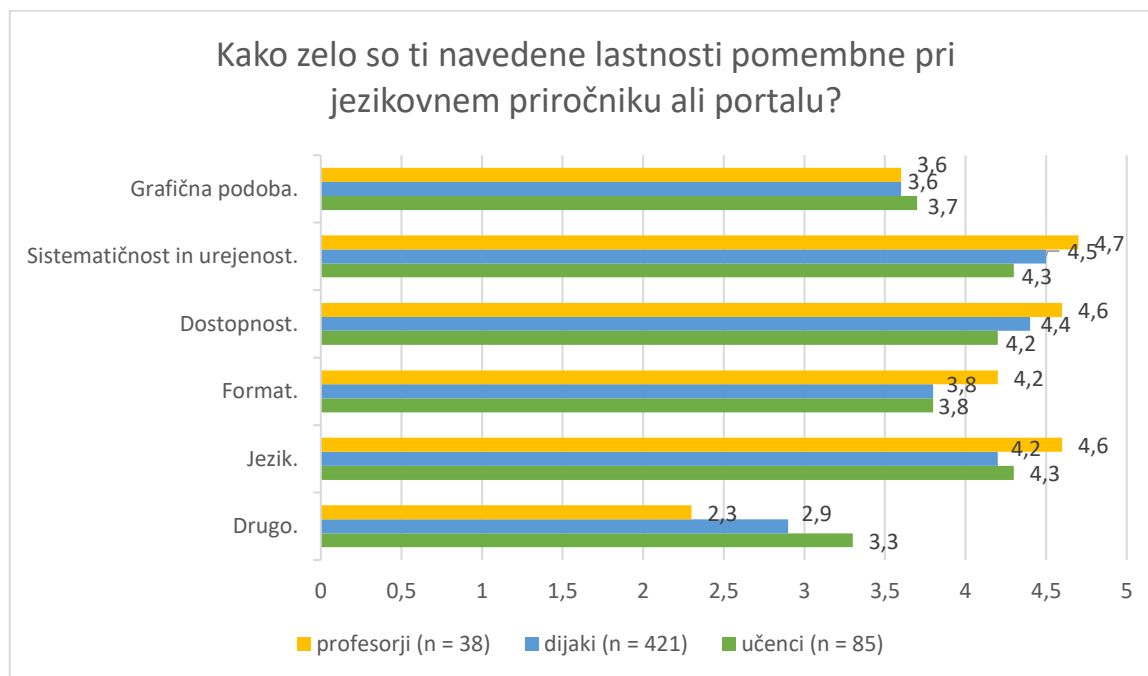
Grafikon 42 prikazuje poznavanje Terminološke svetovalnice med učenci, dijaki in profesorji. Velika večina anketiranih Terminološke svetovalnice ne pozna. Le manjši delež jo pozna, in sicer 1 % vseh anketiranih učencev, 4 % vseh dijakov in 18 % vseh profesorjev. Ponovno je delež profesorjev, ki poznajo Terminološko svetovalnico, večji od deleža učencev in dijakov.

Tabela 21: Uporaba in namen rabe Jezikovne in Terminološke svetovalnice (vse anketne skupine)

SINTEZA ODGOVOROV VSEH ANKETNIH SKUPIN		
	Jezikovna svetovalnica	Terminološka svetovalnica
Kje jo najdeš?	Večina anketiranih je na vprašanje odgovorila pravilno, le manjšina napačno.	Učenci so na to vprašanje odgovorili napačno, dijaki in profesorji načeloma pravilno.
Ali si jo že kdaj uporabil?	Od tistih, ki Jezikovno svetovalnico sploh poznajo, je večina odgovorila, da jo je že uporabila.	Od tistih, ki Terminološko svetovalnico sploh poznajo, je večina odgovorila, da jo je že uporabila.
S kakšnim namenom?	Največji delež anketiranih je na Jezikovni svetovalnici	Največji delež anketiranih je na Terminološki svetovalnici

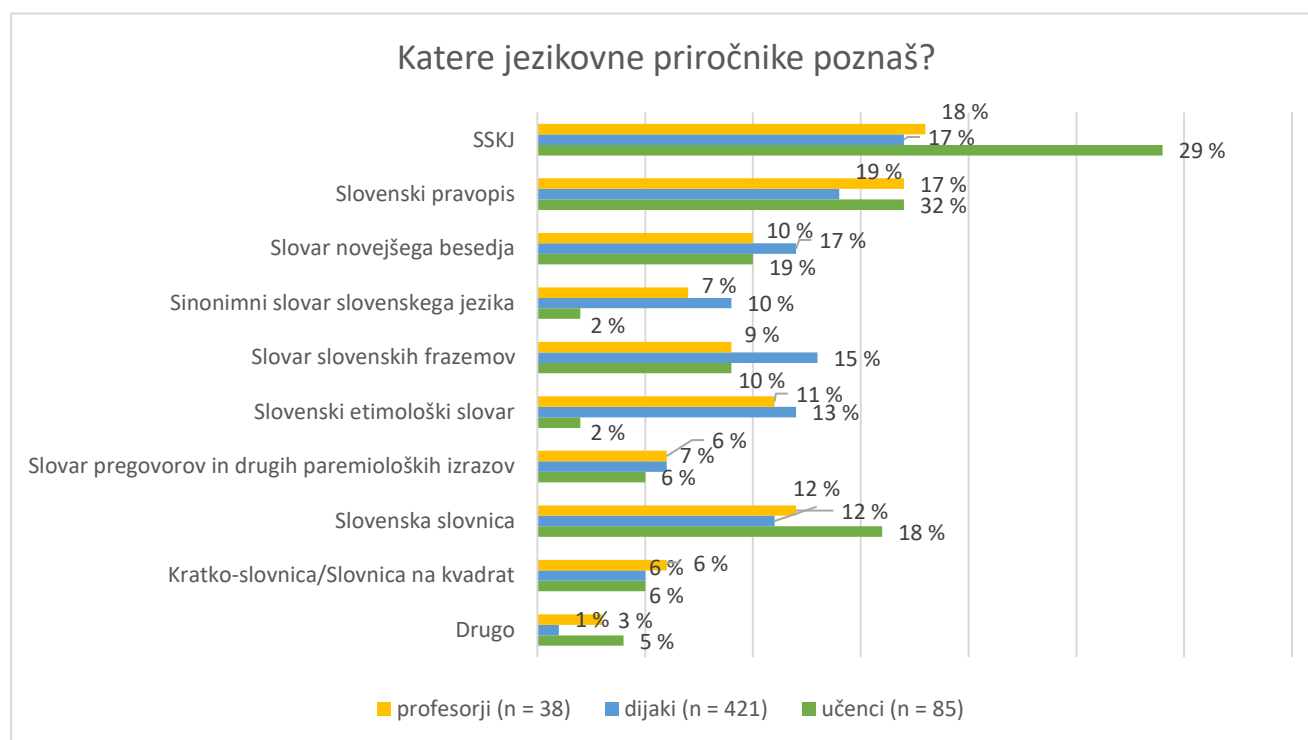
	brskal med že zastavljenimi vprašanji. Le manjši delež je zastavil vprašanje.	brskal med že zastavljenimi vprašanji. Le manjši delež je zastavil vprašanje.
--	---	---

Grafikon 43: Pomembne lastnosti pri jezikovnih priročnikih glede na povprečno vrednost – vse anketne skupine

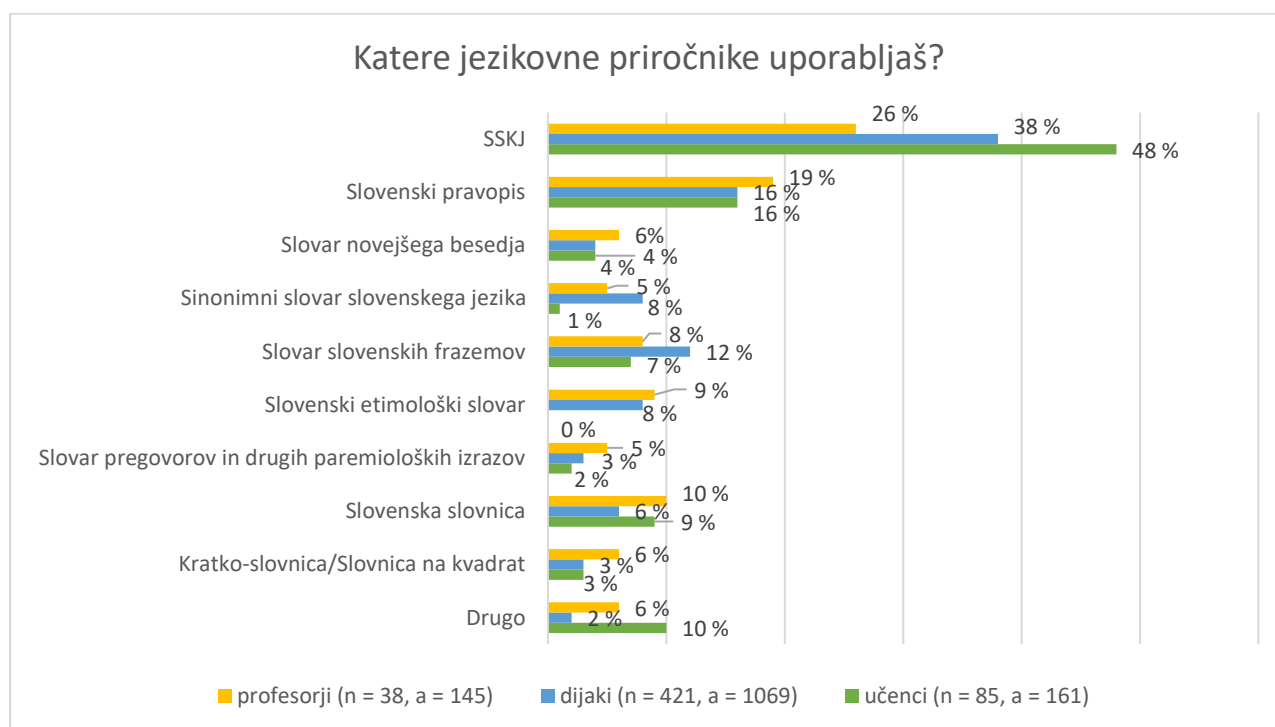
Grafikon 43 prikazuje lastnosti, ki so pomembne anketiranim pri jezikovnem priročniku ali portalu. Anketirani so za navedene lastnosti jezikovnih priročnikov določevali pomembnost na lestvici od 1 (sploh mi ni pomembno) do 5 (zelo mi je pomembno). Ogledali si bomo povprečne vrednosti. Iz povprečnih vrednosti lahko zaokrožujemo in sklepamo, da je učencem, dijakom in profesorjem grafična podoba pomembna – povprečne vrednosti se bližajo 4. Sistematičnost in urejenost sta učencem in dijakom pomembni, medtem ko sta profesorjem zelo pomembni (povprečne vrednosti se bližajo 5). Dostopnost je prav tako profesorjem zelo pomembna, učencem in dijakom pa le pomembna. Format je pomemben vsem anketiranim. Tudi jezik je pomemben učencem in dijakom, profesorjem pa zelo pomemben. Za druge lastnosti je učencem in dijakom vseeno (povprečne vrednosti se bližajo 3), profesorjem pa niso pomembne (povprečne vrednosti se bližajo 2).

Grafikon 44: Poznavanje jezikovnih priročnikov

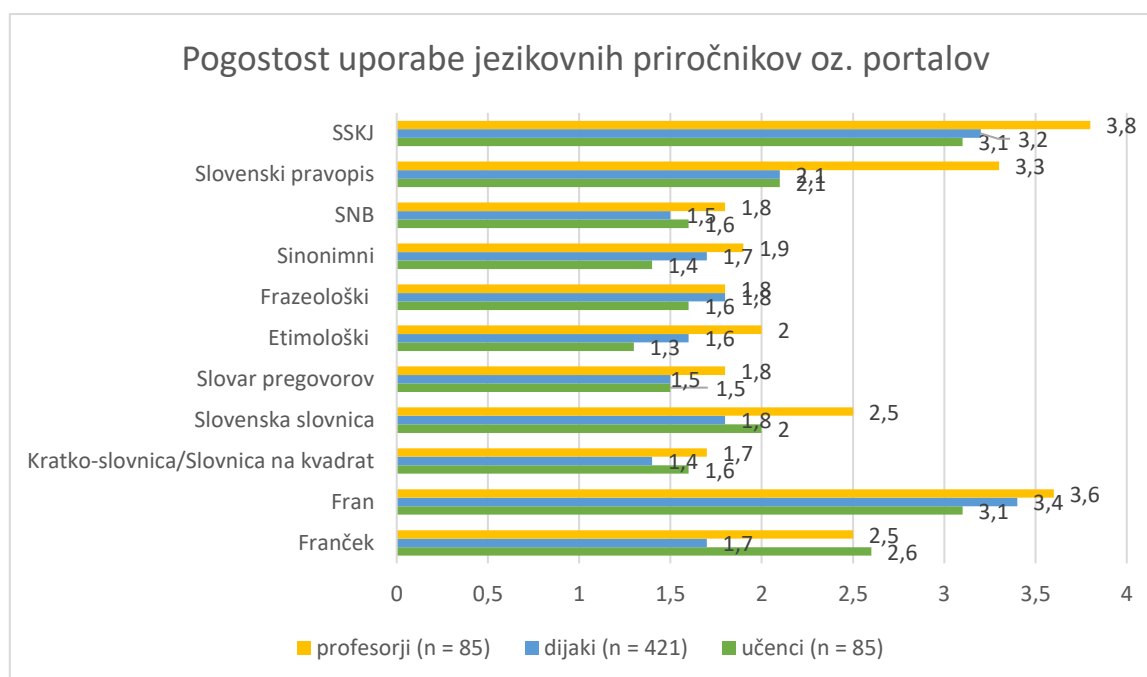
Grafikon 44 prikazuje poznavanje jezikovnih priročnikov med učenci, dijaki in profesorji. Največji delež anketiranih pozna Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), temu sledita Slovenski pravopis in Slovenska slovnica. Ostale jezikovne priročnike anketirani poznajo v manjši meri. SSKJ pozna največji delež učencev, najmanjši delež učencev pozna Slovenski etimološki slovar. Med dijaki je prav tako najpogostejše poznan SSKJ, najmanj pogosto pa Kratko-slovnica ali Slovnica na kvadrat. Podobno je pri profesorjih, le da ti poleg Kratko-slovnice in Slovnice na kvadrat najmanj poznajo še Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov. Učenci poznajo predvsem osnovne jezikovne priročnike, njihovo poznavanje specifičnih jezikovnih priročnikov pa je precej manjše kot pri dijakih in profesorjih.

Grafikon 45: Katere jezikovne priročnike uporabljaš?

Grafikon 45 prikazuje uporabo jezikovnih priročnikov med anketnimi skupinami. Anketirani najpogosteje uporabljajo Slovar slovenskega knjižnega jezika, ki mu sledi Slovenski pravopis. Ostale jezikovne priročnike anketirani uporabljajo v manjši meri. Rezultati uporabe so zelo podobni in se načeloma skladajo s predhodnim poznavanjem jezikovnih priročnikov (večje poznavanje – večja uporaba), a v splošnem anketirani priročnike bolj poznajo, kot jih uporabljajo. Razen SSKJ in Slovenskega pravopisa uporabljajo ostale jezikovne priročnike v precej manjši meri.

Grafikon 46: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov

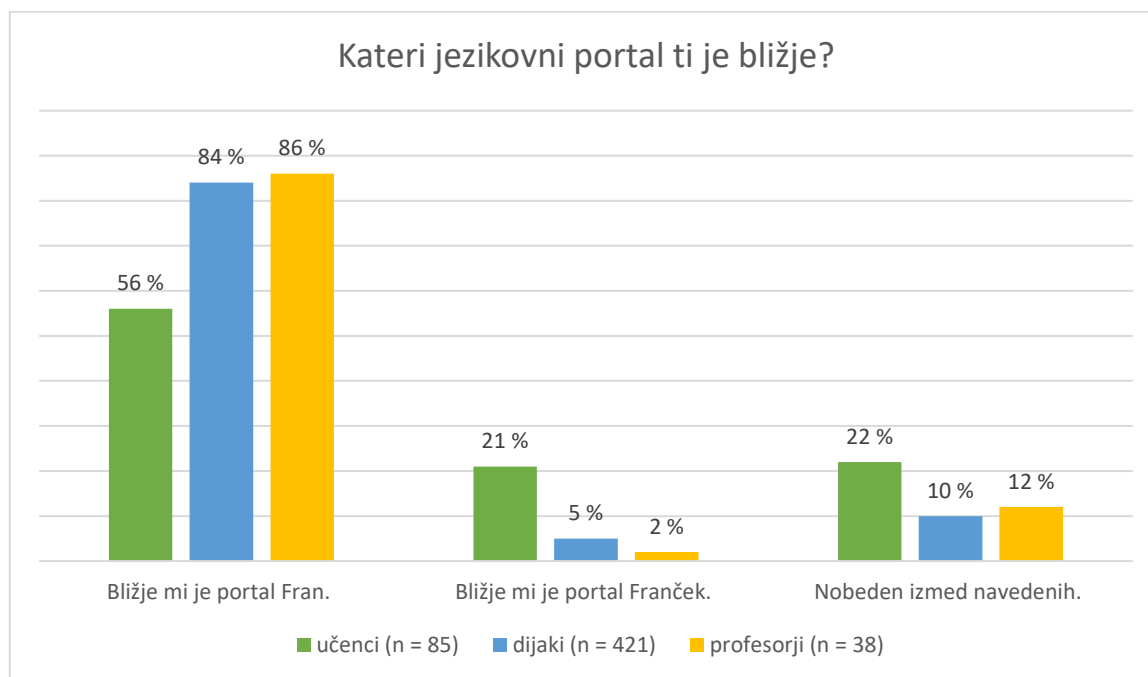
Grafikon 46 prikazuje pogostost uporabe jezikovnih priročnikov. Anketirani so za navedene jezikovne priročnike določali pogostost uporabe na lestvici od 1 (nikoli) do 5 (zelo pogosto). Ogledali si bomo povprečne vrednosti. Najvišja stopnja uporabe, ki jo je moč zaslediti glede na povprečne vrednosti, je *pogosto*. Kategorija *zelo pogosto* se ne pojavi. SSKJ uporabljajo učenci in dijaki občasno ($\bar{x} \approx 3$), medtem ko profesorji pogosto ($\bar{x} \approx 4$). Slovenski pravopis učenci in dijaki uporabljajo le redko ($\bar{x} \approx 2$), profesorji občasno ($\bar{x} \approx 3$). Vsi anketirani prav tako redko uporabljajo Sinonimni slovar, Slovar slovenskih frazemov, Slovenski etimološki slovar in Slovar pregovorov in Kratko-slovnico oziroma Slovnico na kvadrat ($\bar{x} \approx 2$). Slovensko slovnico učenci in dijaki uporabljajo redko ($\bar{x} \approx 2$), profesorji občasno ($\bar{x} \approx 3$). Spletna jezikovna portala Fran in Franček uporabljajo učenci in dijaki občasno ($\bar{x} \approx 3$), profesorji pa pogosto ($\bar{x} \approx 4$). Franček zastopa malo nižje vrednosti kot Fran, dijaki ga uporabljajo redko ($\bar{x} \approx 2$), učenci in profesorji pa občasno ($\bar{x} \approx 3$). Pomembno je poudariti, da so odstopanja majhna.

Tabela 22: Pogostost uporabe jezikovnih priročnikov

Jezikovni priročnik	$\bar{x}_u$	$\bar{x}_d$	$\bar{x}_p$	Kdo največ uporablja?
SSKJ	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 4$	Profesorji.
Portal Fran	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 4$	Profesorji.
Portal Franček	$\bar{x} \approx 3$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 3$	Učenci.
Slovar novejšega besedja	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Profesorji.
Sinonimni slovar slovenskega jezika	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Profesorji.
Slovar slovenskih frazemov	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Dijaki/profesorji (enak delež).
Slovenski etimološki slovar	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Profesorji.

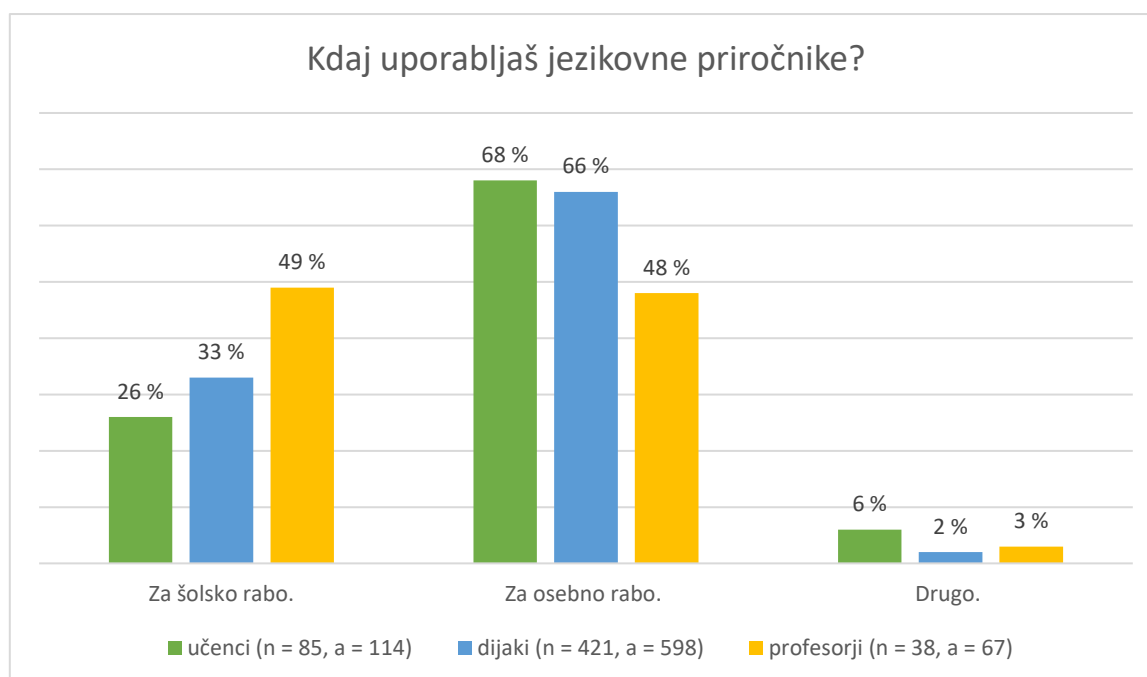
Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Profesorji.
Slovenska slovnica	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 3$	Profesorji.
Kratko-slovnica/Slovnica na kvadrat	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	$\bar{x} \approx 2$	Profesorji.

Grafikon 47: Raba jezikovnih portalov – preference (učenci in dijaki)

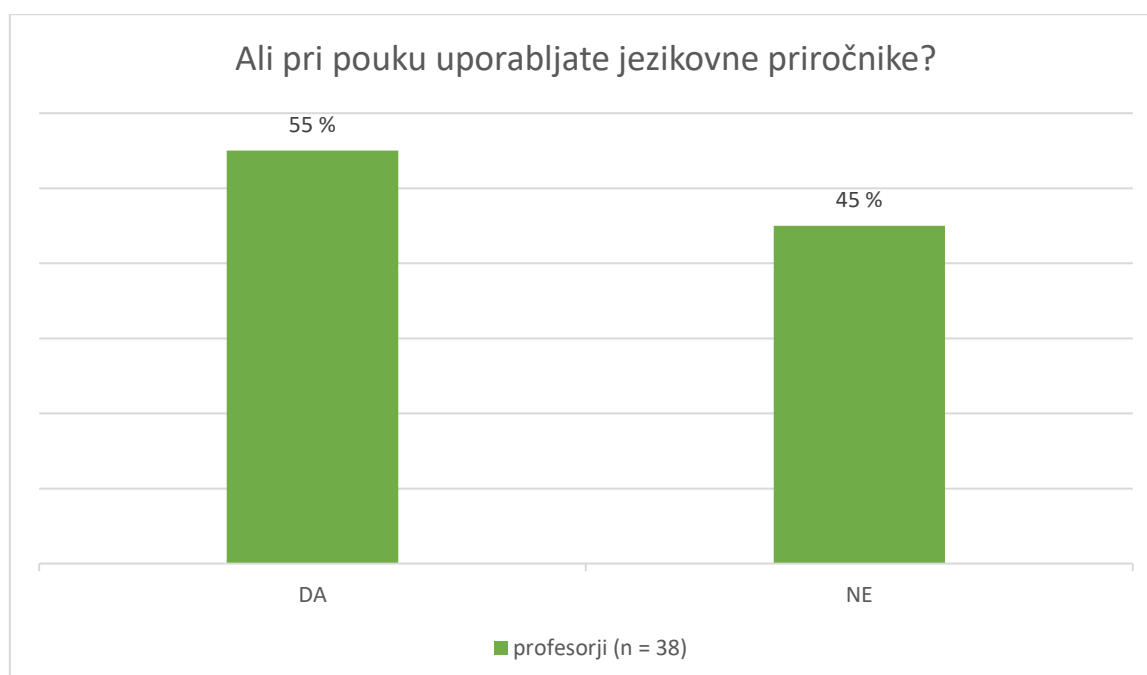
Grafikon 47 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni portal jim je bližje. Večina anketiranih je odgovorila, da jim je bližje jezikovni portal Fran – tako je odgovorilo 56 % učencev, 84 % dijakov in 86 % profesorjev. Le manjšina je izpostavila, da jim je bližje portal Franček ali pa nobeden izmed navedenih jezikovnih portalov.

Grafikon 48: Uporaba jezikovnih priročnikov – časovno

Grafikon 48 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kdaj uporabljajo jezikovne priročnike. Večina učencev in dijakov uporablja priročnike za osebno rabo, temu sledi šolska raba, nato pa drugi razlogi. Profesorji najpogosteje uporabljajo jezikovne priročnike za šolsko rabo, nato za osebno rabo, temu sledijo drugi razlogi. Pri profesorjih je sicer odstopanje med šolsko rabo in osebno rabo le 1-odstotno, kar je pomembno poudariti.

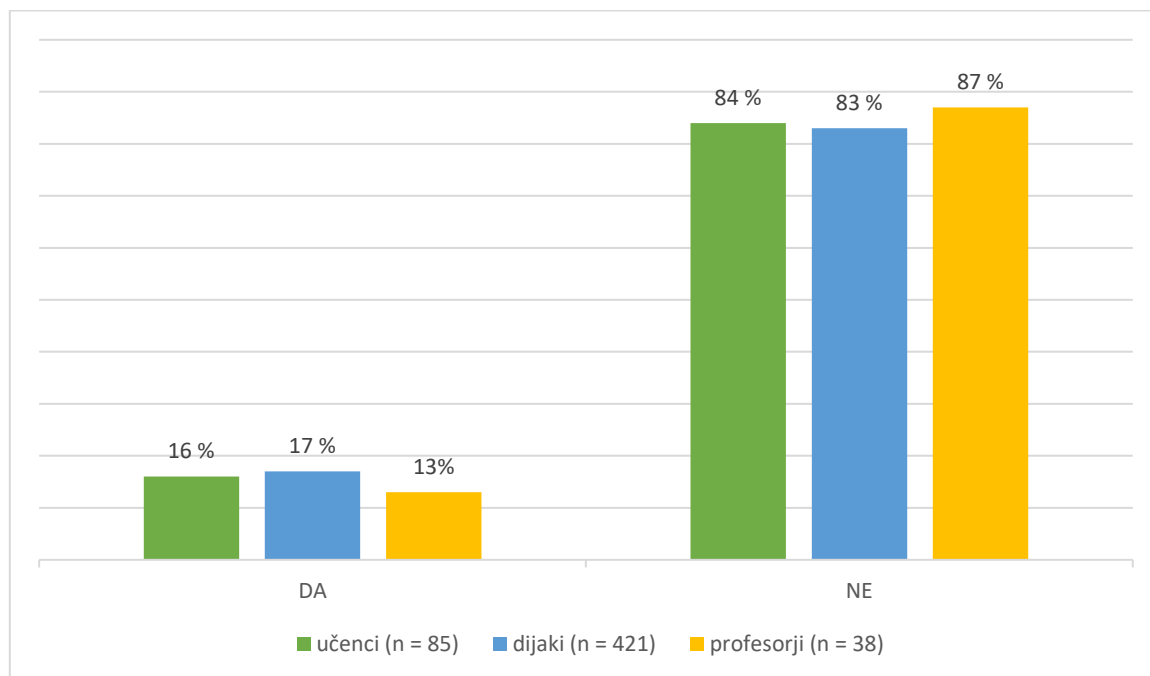
Grafikon 49: Uporaba jezikovnih priročnikov pri pouku

Grafikon 49 prikazuje odgovore profesorjev na vprašanje, ali pri pouku uporabljajo jezikovne priročnike in jih v svoj proces poučevanja tudi vključujejo. Več profesorjev (55 %) je odgovorilo,

da pri pouku uporabljajo jezikovne priročnike, nekoliko manj, to je 45 %, pa jih je izpostavilo, da v svoj pouk jezikovnih priročnikov ne vključujejo. Profesorji so tudi poudarili, pri katerih učnih sklopih najpogosteje uporabljajo jezikovne priročnike. Najpogosteje so izpostavljali, da jih vključijo pri sklopih, kjer lahko preverjajo definicije besed in da učenci to dobro sprejemajo.

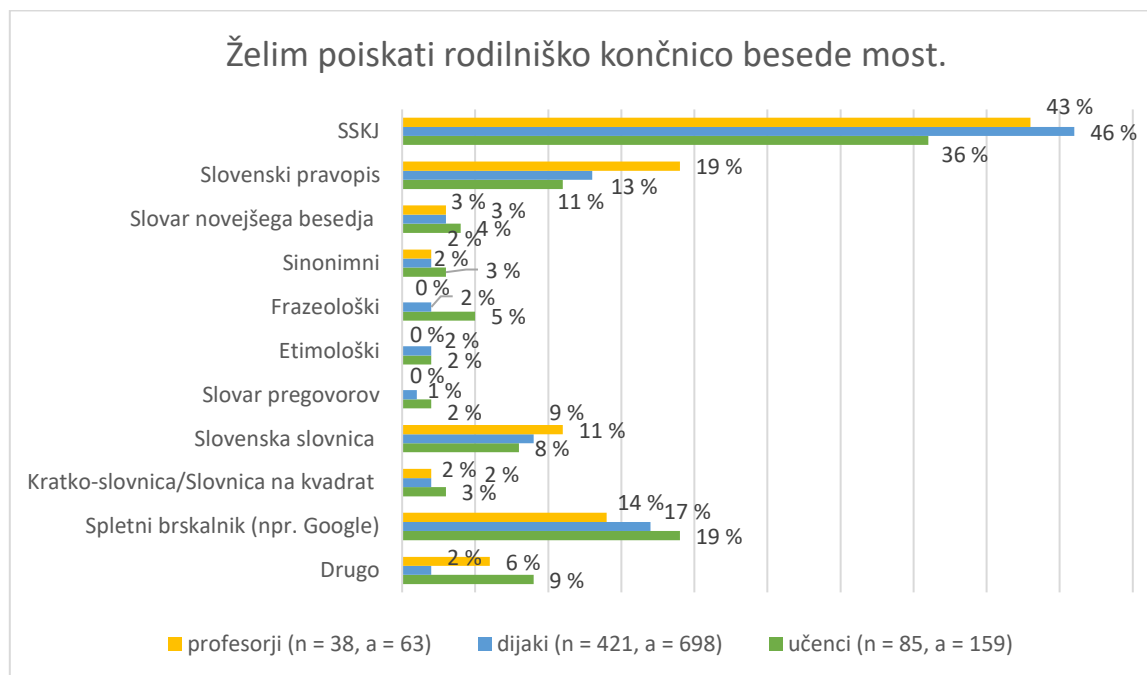
Grafikon 50: Poznavanje aplikacije Besedoboj

Grafikon 50 prikazuje poznavanje aplikacije Besedoboj med anketiranimi. Večina učencev, dijakov in profesorjev ne pozna Besedoboja. Le manjšina učencev (16 %), dijakov (17 %) in profesorjev (13 %) pozna igro.

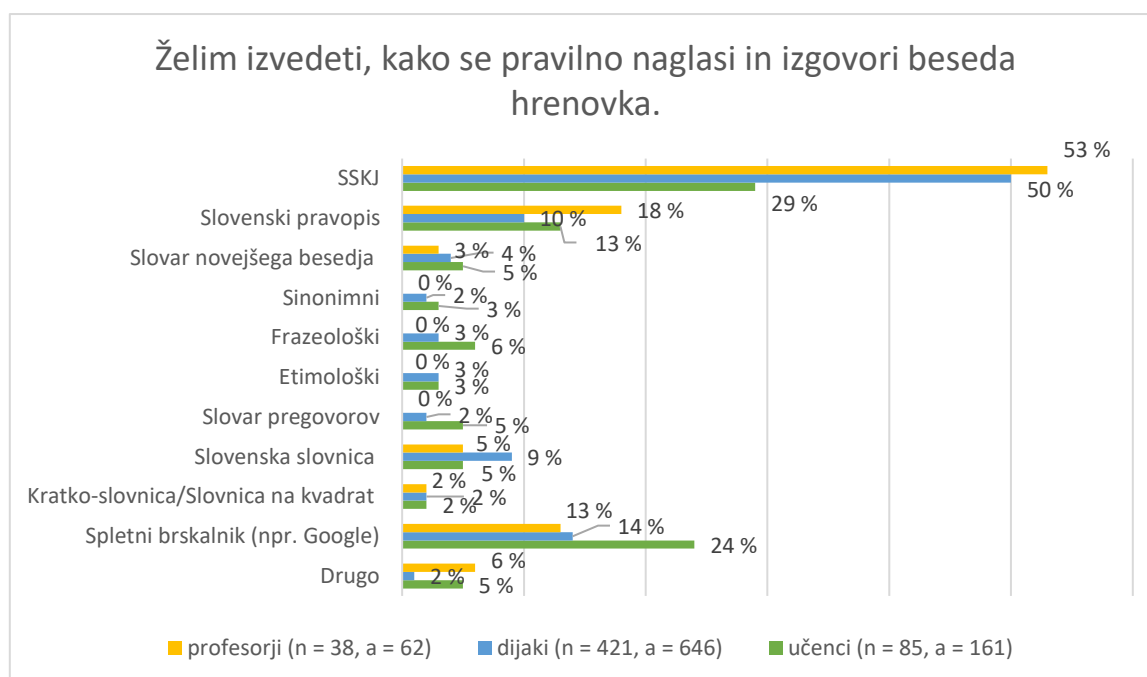
4. 4. 2 Jezikovne situacije

Grafikon 51: Jezikovna situacija 1 – primerjava vseh anketnih skupin

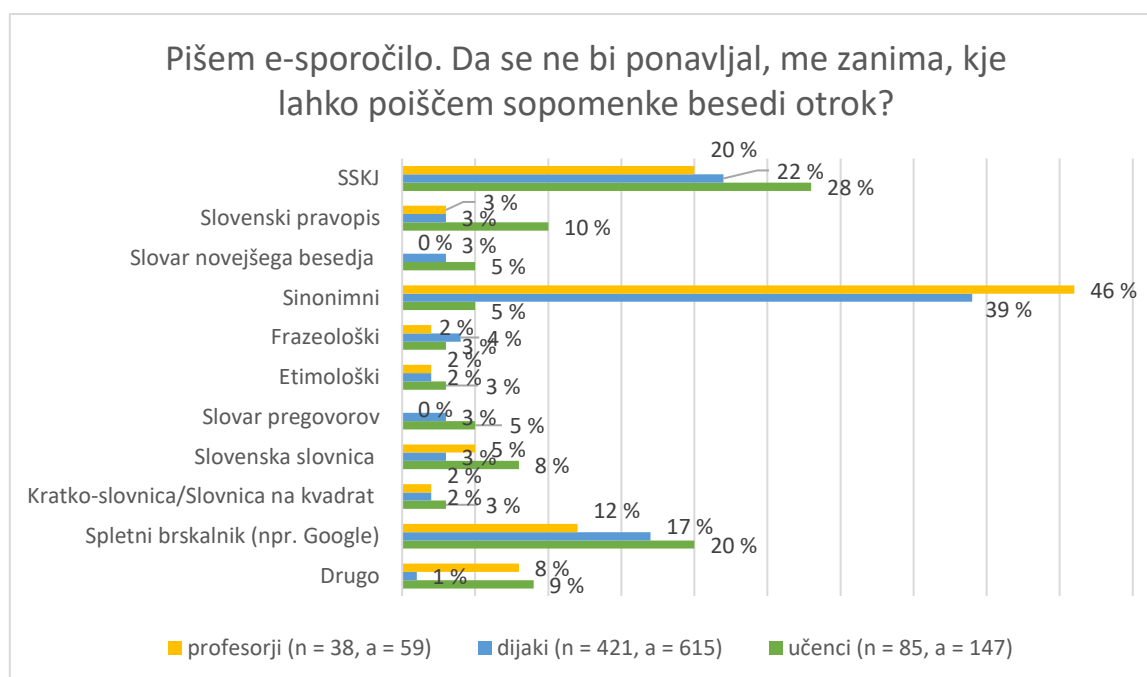
Grafikon 51 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskega knjižnega jezika (največji delež dijakov bi uporabil SSKJ, najmanjši delež učencev), temu sledita Slovenski pravopis in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največ anketiranih je izbralo pravilne odgovore, tistih, ki so izbrali napačne odgovore, kjer roditeljske končnice besede most ne moreš poiskati, pa je precej malo. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 52: Jezikovna situacija 2 – primerjava vseh anketnih skupin

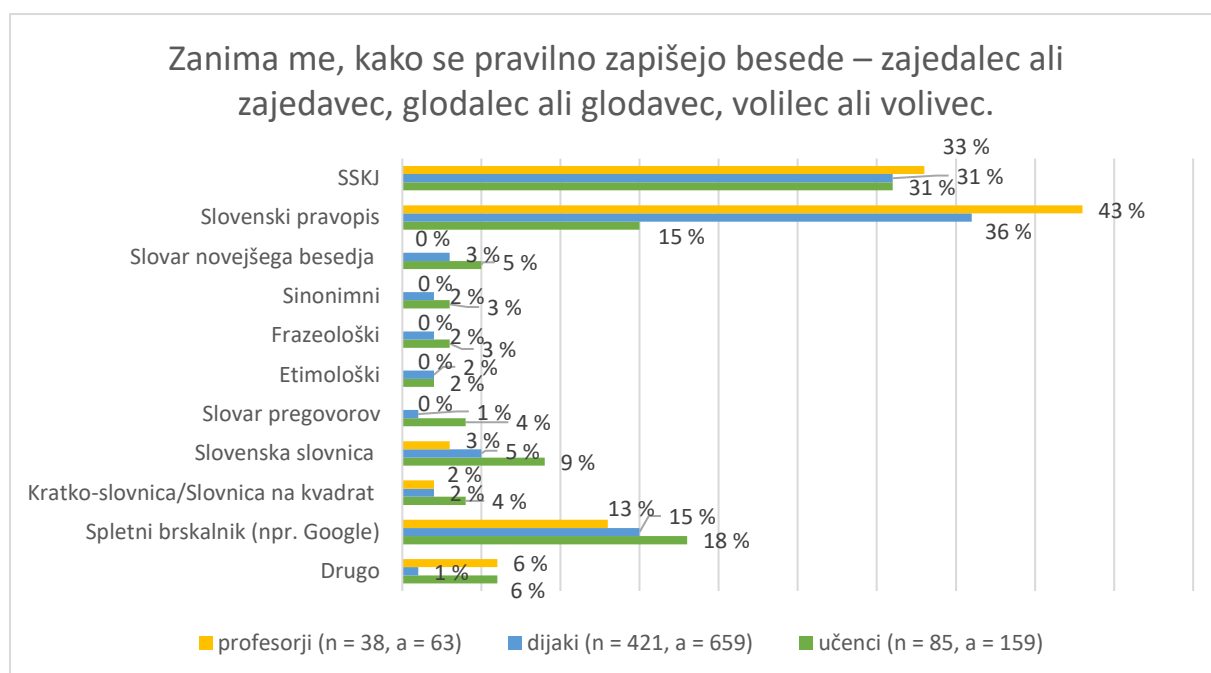
Grafikon 52 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskega knjižnega jezika (največji delež profesorjev bi uporabil SSKJ, najmanjši delež učencev), temu sledita Slovenski pravopis in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 53: Jezikovna situacija 3 – primerjava vseh anketnih skupin

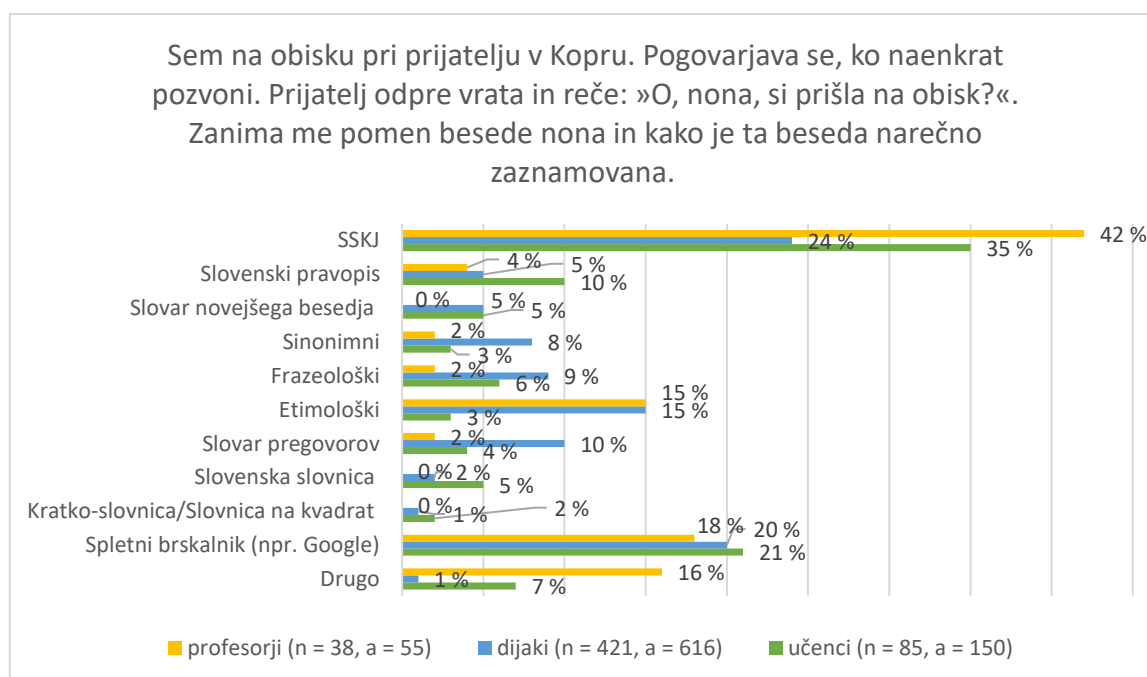
Grafikon 53 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila pravilno možnost, in sicer Sinonimni slovar slovenskega jezika (največji delež profesorjev je izbral to možnost, najmanjši delež učencev), temu sledi še uporaba SSKJ in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 54: Jezikovna situacija 4 – primerjava vseh anketnih skupin

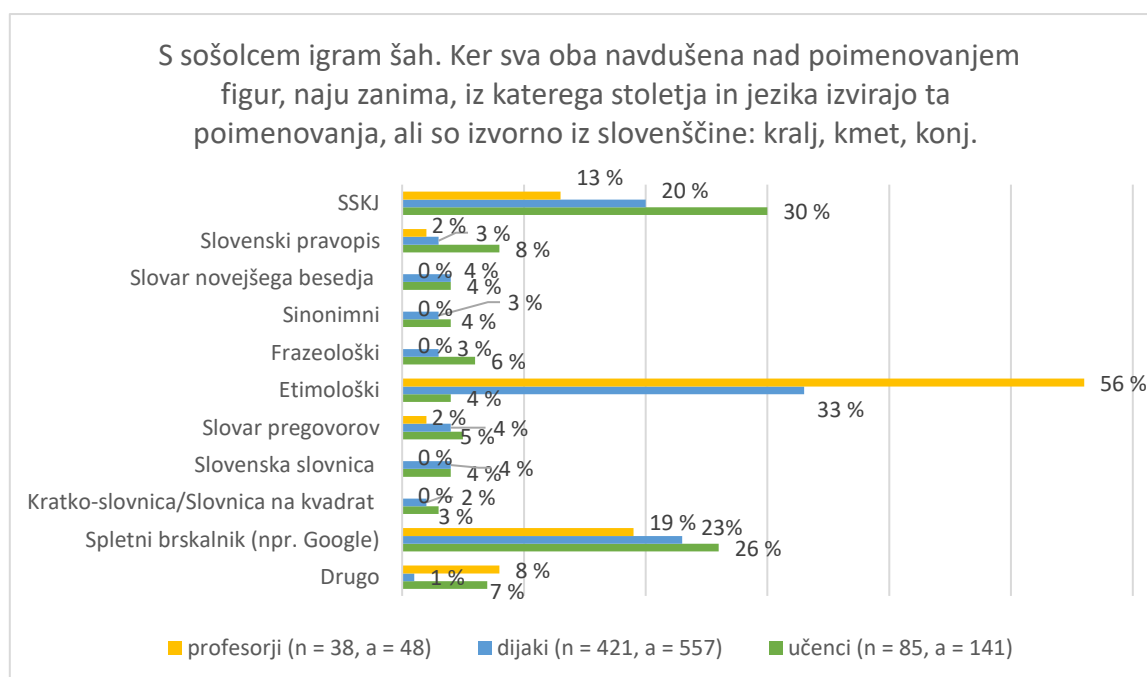
Grafikon 54 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila pravilno možnost, in sicer Slovenski pravopis (največji delež profesorjev je izbral to možnost, najmanjši delež dijakov). Temu sledita SSKJ in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 55: Jezikovna situacija 5 – primerjava vseh anketnih skupin

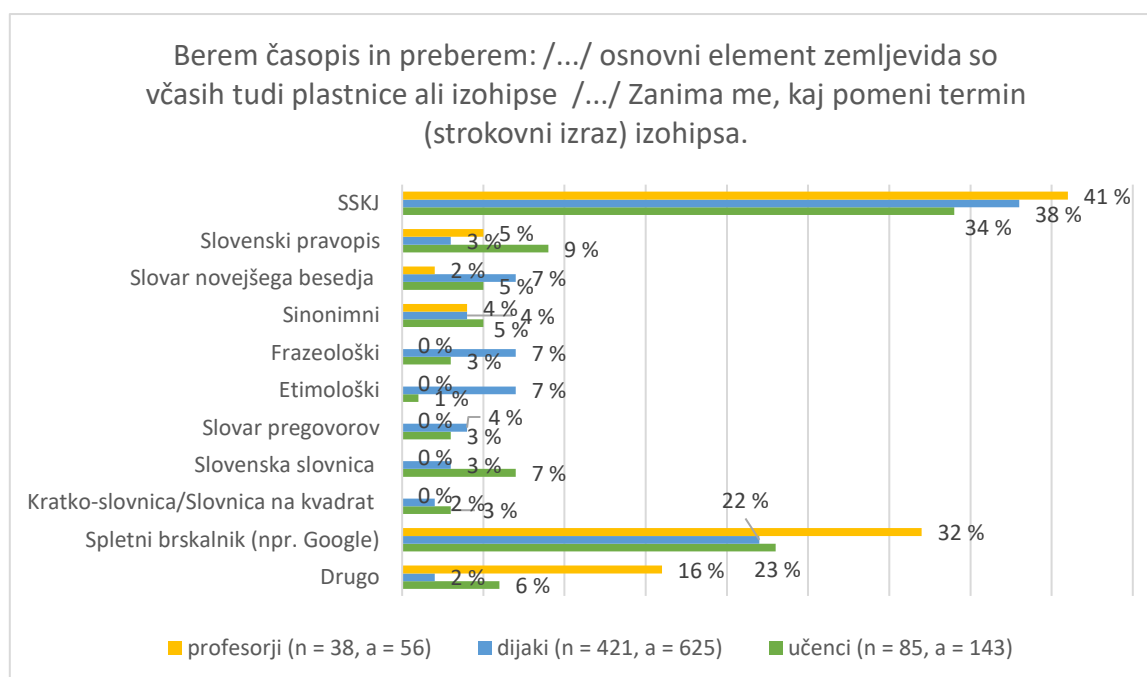
Grafikon 55 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskega knjižnega jezika (največji delež profesorjev bi uporabil SSKJ, najmanjši delež dijakov), temu sledita Slovenski etimološki slovar in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 56: Jezikovna situacija 6 – primerjava vseh anketnih skupin

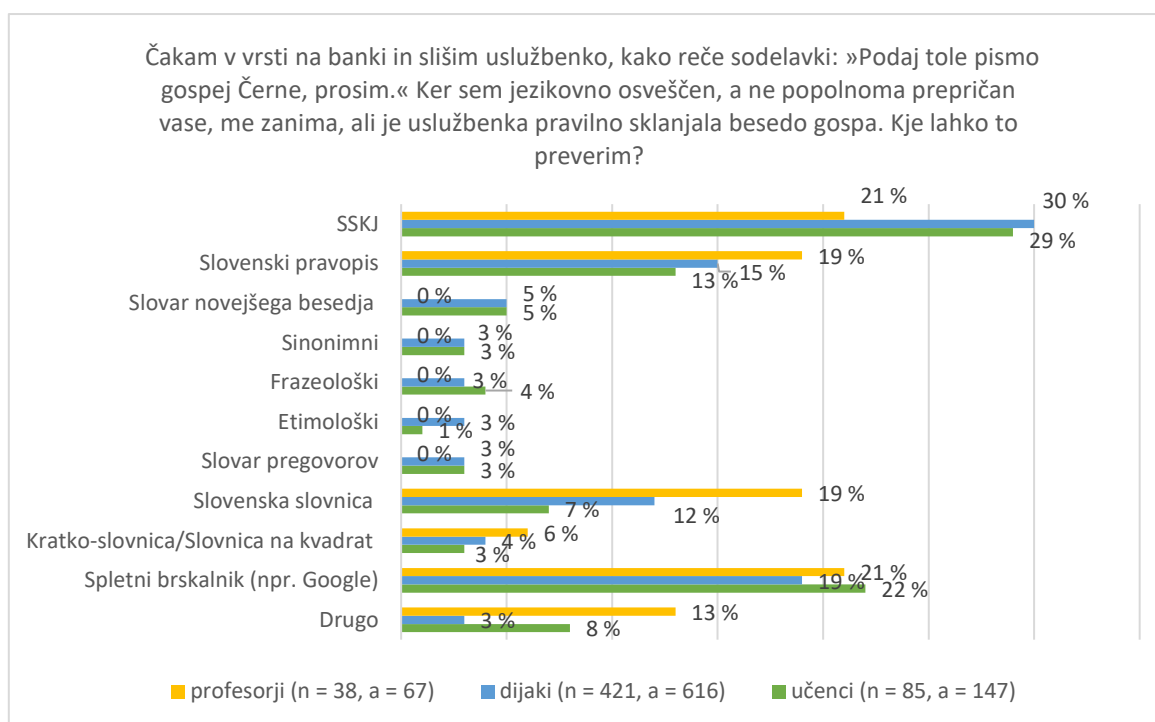
Grafikon 56 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila pravilno možnost, in sicer Slovenski etimološki slovar (največji delež profesorjev bi uporabil etimološki slovar, najmanjši delež učencev), temu sledita SSKJ in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 57: Jezikovna situacija 7 – primerjava vseh anketnih skupin

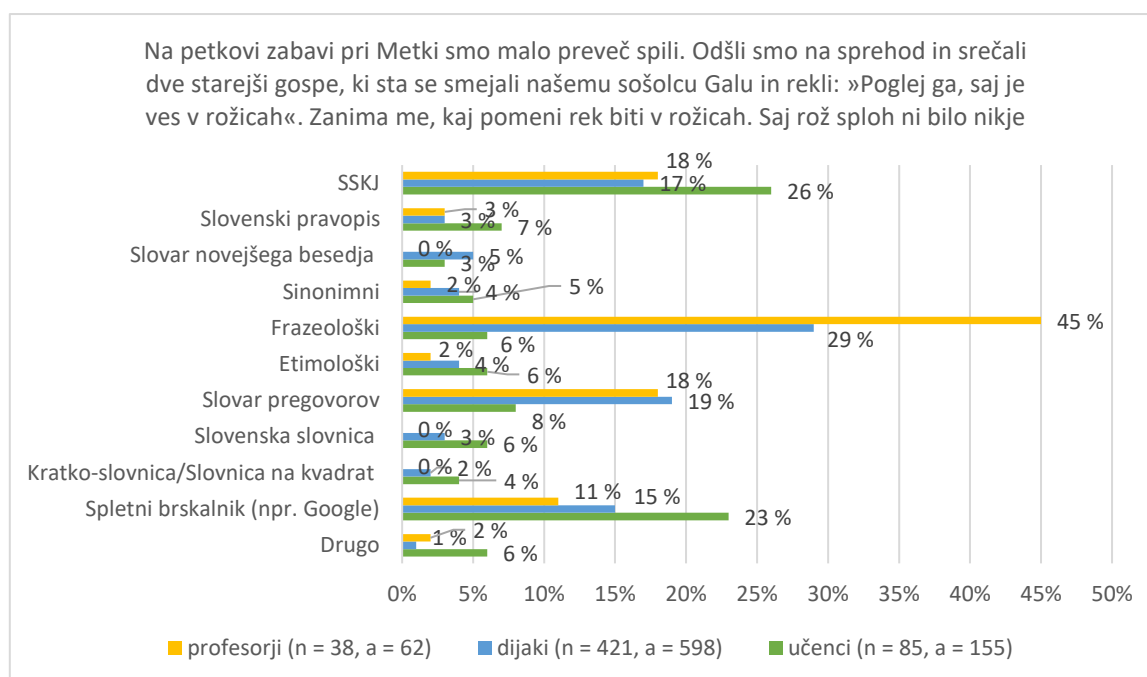
Grafikon 57 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskega knjižnega jezika (največji delež dijakov bi uporabil SSKJ), temu sledi možnost uporabe spletnega brskalnika, za tem pa so druge možnosti, kjer so se anketirani odločili za terminološki slovar. Največji delež anketiranih je odgovoril pravilno. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 58: Jezikovna situacija 8 – primerjava vseh anketnih skupin

Grafikon 58 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskega knjižnega jezika (največji delež dijakov bi uporabil SSKJ, najmanjši delež profesorjev), temu sledita Slovenska slovnica in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

Grafikon 59: Jezikovna situacija 9 – primerjava vseh anketnih skupin

Grafikon 59 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, kateri jezikovni priročnik bi uporabili v zgoraj navedeni jezikovni situaciji. Narejena je primerjava odgovorov vseh anketnih skupin, in sicer učencev, dijakov in profesorjev, zato se anketni vzorci razširijo (vrednost a). Večina anketiranih bi v tej jezikovni situaciji uporabila Slovar slovenskih frazemov (največji delež profesorjev bi uporabil frazeološki slovar, najmanjši delež učencev), temu sledijo Slovar pregovorov, SSKJ in možnost uporabe spletnega brskalnika. Največji delež anketiranih je izpostavil pravilne odgovore. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, je precej majhen in se giblje med nižjimi vrednostmi. Profesorji niso izpostavljali vseh odgovorov, medtem ko so učenci in dijaki izbirali vse ponujene možnosti, tudi napačne.

5 RAZPRAVA

Hipoteza 1: Učenci, dijaki in profesorji bolj uporabljajo spletne jezikovne portale (npr. Fran, Franček) kakor posamezne jezikovne priročnike.

Prvo hipotezo sem preverjal s pomočjo analize podatkov grafikonov 36 in 37, ki prikazujeta rabo jezikovnih priročnikov in spletnih jezikovnih portalov med anketnimi skupinami. Rezultati so pokazali, da med anketiranimi le profesorji v večji meri uporabljajo jezikovne priročnike. 76 % profesorjev jih uporablja, medtem ko je večina učencev in dijakov poudarila, da jezikovnih priročnikov ne uporablja. Iz grafikona 37 je razvidno, da je velika večina vseh učencev, dijakov in profesorjev izpostavila, da uporabljajo spletne jezikovne portale, kot sta npr. Fran ali Franček. Tako je odgovorilo 64 % učencev, 79 % dijakov in 95 % profesorjev. Le manjšina ne uporablja spletnih jezikovnih portalov. Pričakoval sem, da bo manjši delež profesorjev posegel po spletnih jezikovnih portalih, a lahko iz analize razberemo, da je kljub temu delež profesorjev, ki se poslužuje jezikovnih priročnikov, velik. Če podatke primerjamo, ugotovimo, da uporaba jezikovnih priročnikov in spletnih jezikovnih portalov glede na anketne skupine narašča – najnižja je pri učencih, sledijo dijaki in nato profesorji. Razlogi za to so lahko številni – sodeč po analizi sicer uporaba narašča glede na starost anketiranih, a bi lahko tudi predvidevali, da imata pri tem vpliv izobrazba in poznavanje slovaropisja, kjer morda profesorji prednjačijo. Ker so odstotki uporabe precej večji in enotni pri uporabi spletnih jezikovnih portalov, sem prvo hipotezo **potrdil**.

Hipoteza 2: Jezikovni portal Franček je učencem bližje, dijaki pa raje uporabljajo jezikovni portal Fran.

Hipotezo 2 sem preverjal s pomočjo grafikona 47. Večina anketiranih, in sicer 56 % učencev, 84 % dijakov in 86 % profesorjev, je izpostavila, da jim je bližje portal Fran. Tako je odgovoril največji delež profesorjev. Portal Franček je precej manj zastopan, bližje je 21 % učencev, le 5 % dijakov in le 2 % profesorjev, kar je smiselno, saj je portal Franček bolj promoviran in razširjen v osnovnih šolah, poleg tega pa je med uporabniki manj poznan, saj gre za najnovejši portal, ki je nastal šele septembra 2021, kar pomeni, da še potrebuje nekaj časa, da se ustali in usidra med ljudi, kot je v intervjuju poudaril tudi dr. Ahačič. Ostalim anketiranim ni bližje nobeden izmed navedenih spletnih jezikovnih portalov. Obravnavana hipoteza zahteva le primerjavo med učenci in dijaki. Glede na rezultate je sicer portal Franček učencem bližje kot dijakom, a jim je v skupnem bližje portal Fran (56 % anketiranih meni tako). Iz teh razlogov ne moremo trditi, da je Franček učencem bližje, dijakom pa portal Fran, saj je Fran (za razliko od Frančka in možnosti »nobeden izmed navedenih«) večini vseh anketnih skupin bližje. Razlogi za to so zelo raznoliki – morda še Franček ni tako razširjen, glede na nekatera mnenja anketiranih so najbolj izpostavljeni odgovori nepoznavanje in dejstvo, da je Fran, ki je že nekaj let v uporabi, vsem poznan in uveljavljen, Franček pa je nov projekt, še potreben promocije med uporabniki. Zaradi tega sem drugo hipotezo **ovrgel**.

Hipoteza 3: Anketirani bodo v največji meri poznali in uporabljali le SSKJ in Slovenski pravopis, ostale priročnike pa slabše ali sploh ne.

Tretjo hipotezo sem preverjal s pomočjo analiziranja grafikonov 44 in 45, ki prikazujeta poznavanje in uporabo navedenih jezikovnih priročnikov. Pri obravnavi grafikonov preverjamo

največjo mero poznavanja in uporabe ter skladanje tega s hipotezo. Iz grafikona 44 lahko razberemo, da je največji delež med učenci in dijaki izpostavil, da pozna SSKJ. Na drugem mestu si izmenično sledita Slovenski pravopis in Slovenska slovnica, kjer v poznavanju prednjačijo učenci in profesorji. Vse ostale jezikovne priročnike anketirani poznajo v precej manjši meri. Ugotovil sem, da učenci precej manj poznajo specifične jezikovne priročnike, zato so v večini izpostavljali SSKJ kot priročnik, ki ga najbolj poznajo. Pri dijakih se odstotek poznavanja zaradi osredotočenosti (tudi) na druge priročnike in možnosti izbire zato zmanjša, kar pa ne pomeni, da dijaki SSKJ poznajo v manjši meri kot učenci, kljub temu da je glede na odstotke sprva videti tako. Učenci najslabše poznajo Sinonimni slovar slovenskega jezika, dijaki Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov oziroma Kratko-slovnico in Slovnico na kvadrat, profesorji pa prav tako Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov. Anketirani res v večji meri poznajo SSKJ in Slovenski pravopis, a se le-temu zelo bliža poznavanje Slovenske slovnice. Analiza grafikona 45 razkriva, da anketirani v največji meri uporabljajo SSKJ, od tega največ učencev, ki jim sledijo dijaki, nato profesorji, kar je zanimivo, saj so udeleženci raziskave prej izpostavili, da pozna SSKJ večji delež profesorjev kot dijakov. Na drugem mestu je glede na uporabo Slovenski pravopis. Najmanjšega deleža uporabe je med učenci deležen Slovenski etimološki slovar, ki ga sploh ne uporabljajo, med dijaki Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov ter Kratko-slovnica in Slovnica na kvadrat (kar se sklada z rezultati poznavanja teh priročnikov pri dijakih), med profesorji pa Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov (tudi to se sklada z rezultati poznavanja). Če primerjamo rezultate analize poznavanja in uporabe, ugotovimo, da učenci, dijaki in profesorji veliko jezikovnih priročnikov poznajo, a jih v precej manjši meri uporabljajo ali pa sploh ne. Iz navedenih razlogov sem tretjo hipotezo **potrdil**.

Hipoteza 4: Profesorji bolj poznajo Jezikovno in Terminološko svetovalnico kot učenci in dijaki.

Hipotezo 4 sem preverjal s pomočjo podatkov, ki so ponazorjeni v grafikonih 41 in 42. Grafikon 41 se navezuje na poznavanje Jezikovne svetovalnice. Največji delež anketiranih je izpostavil, da Jezikovne svetovalnice ne pozna. To je odgovorilo kar 98 % učencev, 95 % dijakov in 68 % profesorjev. Jezikovno svetovalnico pozna le manjši delež udeležencev raziskave, in sicer le 2 % učencev, 5 % dijakov in nekoliko večji delež profesorjev, tj. 32 %. Delež profesorjev, ki uporabljajo Jezikovno svetovalnico, je precej večji od odstotka učencev in dijakov, a je še vseeno večji delež tistih profesorjev, ki Jezikovne svetovalnice ne poznajo. Iz grafikona 42, ki prikazuje podatke o poznavanju Terminološke svetovalnice, lahko razberemo podobne podatke kot pri analizi grafikona o poznavanju Jezikovne svetovalnice. Večina anketiranih Terminološke svetovalnice ne pozna, kar je ponovno izpostavila velika večina, in sicer kar 99 % učencev, 96 % dijakov in 82 % profesorjev. Precej manjši odstotek respondentov raziskave je odgovoril, da Terminološko svetovalnico pozna – le 1 % učencev, 4 % dijakov in 18 % profesorjev. Če povzamemo, ugotovimo, da profesorji bolj poznajo Jezikovno in Terminološko svetovalnico kot učenci in dijaki, a je pomembno poudariti, da kljub temu večinski delež profesorjev obeh svetovalnic ne pozna. Pričakoval sem, da bodo učenci in dijaki obe svetovalnici poznali v večji meri, predvsem Jezikovno svetovalnico, zato so me rezultati analize presenetili. Dr. Ahačič je v intervjuju omenil, da je poznavanje Jezikovne in Terminološke svetovalnice deloma že odvisno od (jezikovnega) znanja posameznika, ki pa ga še marsikateri

dijaki in učenci nimajo dovolj. Svetovalnici namreč predstavljata bolj specifično jezikovno orodje. Iz tega sledi, da je četrta hipoteza **potrjena**.

Hipoteza 5: Učencem, dijakom in profesorjem so pomembni grafična podoba, sistematičnost in urejenost, dostopnost, format in jezik priročnikov ter portalov.

Hipotezo 5 sem preverjal s pomočjo analize podatkov grafikona 43, ki prikazuje pomembnost navedenih lastnosti jezikovnega priročnika. Potrditev te hipoteze zahteva doseganje vsaj povprečne vrednosti 4 pri vsaki lastnosti jezikovnega priročnika. Prav vse lastnosti jezikovnega priročnika glede na odgovore anketiranih dosegajo povprečne vrednosti 4 ali več, kar pomeni, da so vse anketiranim (vsaj) pomembne. Grafična podoba je najpomembnejša učencem, ki so tudi najmlajši in verjetno potrebujejo največ grafične pozornosti in animiranja pri tovrstnih zadevah. Dijakom in profesorjem je enako pomembna. Lastnosti sistematičnost in urejenost ter dostopnost so najpomembnejše profesorjem, za tem pa dijakom, najmanj pomembne so učencem. Format jezikovnega priročnika je prav tako najpomembnejši profesorjem, učencem in dijakom je enako pomemben. Jezik priročnika je najpomembnejši profesorjem, ki jim sledijo učenci, najmanj pomemben pa je dijakom. Pričakovano je, da so lastnosti jezikovnih priročnikov anketiranim pomembne, saj le-te tvorijo kakovosten jezikovni priročnik, ki je lahko anketiranim v največjo pomoč. Peto hipotezo sem **potrdil**.

Hipoteza 6: Večina anketiranih ve, v kateri jezikovni priročnik pogledati, ko so v jezikovni dilemi, a pogosto uporabijo kar spletni brskalnik (npr. Google).

Šesto hipotezo sem preverjal z analizo podatkov iz grafikonov 51–59, v katerih so predstavljeni rezultati uspešnosti reševanja devetih jezikovnih situacij. Iz grafikonov lahko razberemo, da je **največji delež** anketiranih v vseh jezikovnih dilemah izbral pravilen jezikovni priročnik, ki bi rešil posamezno jezikovno situacijo. Kljub temu sem opazil, da je bil odstotek anketiranih, ki so izbrali SSKJ kot možnost rešitve situacije pri vsakem izmed devetih primerov, precej velik. Sklepam, da so poleg ostalih možnosti (respondenti so namreč lahko izbirali več možnosti), anketirani velikokrat izbrali še SSKJ, ker ga verjetno najbolj poznajo in se morda zdi »najbolj varna« možnost. Delež tistih, ki so izbrali napačne odgovore, ki jezikovne situacije ne bi rešili, je sicer precej manjši od ostalih. Opazil sem, da osnovnošolci v precej manjši meri uporabljajo specifične jezikovne priročnike (npr. Slovar slovenskih frazemov, Sinonimni slovar ...) in pogosteje uporabijo SSKJ. Pri vsaki jezikovni dilemi (situaciji) so anketirani poleg pravih možnosti tudi v večji meri izbirali možnost uporabe spletnega brskalnika (npr. Googla). To možnost so najpogosteje in v največji meri izbirali učenci, za tem dijaki in nato profesorji, seveda pa ni bilo tako povsod. Razlogi za to so različni. Predvidevam, da imajo učenci še najmanj jezikovnega znanja, posledično manj vedo in je spletni brskalnik za njih najenostavnejša pot do odgovora. Pomanjkanje znanja je seveda možen razlog tudi pri dijakih in profesorjih. Kljub temu bi želel poudariti, kot je izpostavil tudi dr. Ahačič, da pa tudi spletni brskalnik, npr. Google, velikokrat ob poizvedbi med prvimi možnostmi ponudi spletni jezikovni portal Fran. V nekaterih primerih so se učenci in dijaki sicer bolje znašli kot profesorji. Iz teh rezultatov sem šesto hipotezo **potrdil**.

6 SKLEPI IN ZAKLJUČEK

V teoretičnem delu raziskovalne naloge sem se posvetil teoriji jezikovnih priročnikov. Najprej sem postavil in definiral osnovne pojme, ki so povezani z raziskovalnim področjem. Sklenil sem, da se bom v nalogi osredotočil predvsem na jezikovna portala Fran in Franček, ki sta najtesneje povezana s šolskim okoljem. Fran je že uveljavljeno spletišče, medtem ko Franček predstavlja jezikovno novost v slovenskem izobraževalno-raziskovalnem okolju. Del teorije sem posvetil tudi začetkom, razvoju in aktualnosti omenjenih portalov. V empiričnem delu naloge sem z metodo intervjuvanja in anketiranja pridobival podatke, ki sem jih nato uporabil v analizi. Del intervjujev sem umestil v teoretični del kot neposredne citate, ki teorijo podkrepijo in dodatno utemeljijo.

V raziskavo sem vključil tri anketne skupine, ki so se razlikovale glede na izobraževalni status in starost, saj sem jih želel primerjati in videti realne razlike med njimi. Anketni vzorec je zajemal 85 učencev (osnovnošolcev), 421 dijakov (gimnazijcev) in 38 profesorjev (osnovnošolskih in srednješolskih skupaj). Empirični del se deli na dva dela, in sicer prvi del, v katerem sem preveril splošno razširjenost in poznavanje jezikovnih priročnikov med udeleženci raziskave, in drugi del, v katerem sem se osredotočil na devet jezikovnih situacij in preveril sposobnost razreševanja jezikovnih dilem anketiranih. Kljub temu da sem v nalogi raziskavo delil na dve večji poglavji, v katerima sem najprej preveril razlike med učenci in dijaki, nato pa med vsemi anketnimi skupinami, je največ rezultatov podala direktna primerjava vseh treh anketnih skupin.

Raziskava je pokazala, da imajo anketirani glede na skupino, ki ji pripadajo, različna stališča. Večina šolajočih se (učencev in dijakov) je izpostavila, da jezikovnih priročnikov ne uporablja, medtem ko je večji delež profesorjev pritrdil, da jezikovne priročnike uporablja – profesorji uporabljajo jezikovne priročnike bolj in pogosteje kot dijaki. Velika večina vseh anketiranih uporablja spletne jezikovne portale. Le manjšina je takšnih, ki jih ne uporablja – ta delež sestavljajo predvsem učenci (in dijaki). Anketirani pogosteje uporabijo jezikovne priročnike v spletni obliki (spletne jezikovne portale) in manj pogosto posamezne jezikovne priročnike. Razlogi za to so različni; nekateri pravijo, da imajo raje vonj po knjigah ali pa so starejše duše in jim tako bolj ustreza, to so bili večinoma profesorji, ki so izbirali možnosti posameznih jezikovnih priročnikov, medtem ko je velika večina izpostavljala in poudarjala prednosti digitalizacije priročnikov v smislu časovne ekonomičnosti in praktičnosti.

V nalogi sem želel pridobiti predvsem čim več mnenj učencev, dijakov in profesorjev, saj ta kažejo na resnično stanje in razmere. Profesorji slovenskega jezika so izpostavljali, da se v pouk slovenščine tematika jezikovnih priročnikov ne vključuje dovolj. Poudarjali so predvsem, da ni veliko časa, saj je učni načrt (pre)obremenjen in (pre)poln. Seznanjenost z jezikovnimi priročniki sicer ima vpliv na uporabo le-teh, a ne tako velikega, kot sem pričakoval. Približno pol anketiranih vsake anketne skupine je odgovorilo, da bi jezikovne priročnike več uporabljali, če bi bili z njimi bolj seznanjeni. Večina profesorjev tudi ob večji seznanjenosti ne bi spremenila svojih navad glede uporabe. Precej anketiranih meni, da že jezikovne priročnike in spletne jezikovne portale dovolj poznajo in so suvereni v njihovi uporabi.

Velika večina udeležencev raziskave ne pozna Jezikovne ali Terminološke svetovalnice. Majhen delež, ki ju pozna, v osnovi ve, kje ju poiskati, le učenci se še kdaj zmotijo. Od tistih, ki Jezikovno ali Terminološko svetovalnico poznajo, je delež takšnih, ki so jo že tudi uporabili. Največ anketiranih je svetovalnici uporabilo za pomoč – brskali so med že postavljenimi vprašanji. Delež profesorjev, ki poznajo svetovalnici, je razmeroma večji od odstotka učencev in dijakov. Vsem anketiranim so lastnosti grafične podobe, sistematičnosti in urejenosti, dostopnosti, formata in jezika pomembne – vse lastnosti gradijo jezikovni priročnik, zato so vrednosti, ki določajo pomembnost posamezne kategorije, še toliko višje. Nekatere lastnosti so pomembnejše profesorjem (npr. sistematičnost in urejenost), nekatere pa učencem (npr. grafična podoba jezikovnega priročnika).

Anketirani v največji meri poznajo Slovar slovenskega knjižnega jezika, med temi največji delež zavzemajo učenci. SSKJ-ju sledi Slovenski pravopis, nato pa Slovenska slovnica. Omenjene jezikovne priročnike bolj poznajo učenci, vendar ob tem precej manj poznajo specifične jezikovne priročnike (npr. etimološki slovar ...). Uporaba jezikovnih priročnikov se do neke mere sklada s poznavanjem, a je potrebno poudariti, da anketirani jezikovne priročnike poznajo, vendar jih precej manj uporabljajo – sploh takšne, ki so usmerjeni v posamezno področje jezikoslovja. Med uporabo prednjačijo trije priročniki, ki so bili na prvih mestih tudi glede njihovega poznavanja. V smislu pogostosti uporabe pa jezikovne priročnike (glede na povprečne vrednosti) največ uporabljajo profesorji. Udeleženci raziskave najpogosteje uporabljajo SSKJ, portal Fran in portal Franček. Profesorji v večji meri tudi Slovenski pravopis. Večina anketiranih je izpostavila, da jim je portal Fran bližje kot Franček. Najpogostejši razlog za uporabo jezikovnih priročnikov je osebna raba, kar me je presenetilo, saj sem predvideval, da bo največ anketiranih odgovorilo, da jezikovne priročnike uporabljajo najpogosteje za šolsko rabo. To so poudarili le profesorji. Malo več kot polovica vseh anketiranih vključí jezikovne priročnike v pouk. Glede inovativnih možnosti vključitve slovaropisja v pouk, npr. z igrico Besedoboj, sem ugotovil, da večina anketiranih Besedoboja sploh ne pozna, tistim, ki ga poznajo, pa je všeč.

V devetih jezikovnih situacijah oziroma dilemah sem preveril zmožnost reševanja jezikovnih problemov anketiranih. Večina anketiranih v dani jezikovni situaciji ve, kateri jezikovni priročnik uporabiti, a je med dijaki in učenci pogosta izbira tudi napačnih možnosti, s katerimi jezikovne zagate ne bi razrešili. Kljub temu se povprečne vrednosti napačnih odgovorov gibljejo v nižjih legah. Veliko anketiranih je pri vsaki jezikovni situaciji izbralo poleg ostalih možnosti tudi SSKJ – predvidevam, da so tako ravnali, ker se marsikdaj zdi najbolj »varna« možnost glede na to, da ta jezikovni priročnik najbolj poznajo. Velik delež anketiranih je izbral tudi možnost uporabe spletnega brskalnika (npr. Googla), a je dr. Ahačič v intervjuju omenil, da je pravzaprav tudi to ena izmed možnosti pridobivanja podatkov, ki pa posameznika pogosto preusmeri ravno na Fran. Učenci so ponovno najmanj poznali specifične jezikovne priročnike in predvsem več ter bolje splošne.

Jezikovni priročniki predstavljajo široko zastavljen in odprt raziskovalni izziv, ki ga je potrebno sistematično obravnavati, v kolikor želi posameznik priti do sklepov in ugotovljenega. Ko sem se dela lotil z obravnavo treh anketnih skupin, sem raziskovanju postavil okvir in mejo, ki je bila v tem primeru starost, in rezultati so se izkazali za nadvse zanimive. Razširjenost,

poznavanje in raba jezikovnih priročnikov med anketiranimi vsekakor (glede na svoje lastnosti) variirajo. Raziskovalni problem je zanimiv in bi ga lahko razširil tudi med druge anketne skupine glede na lastnosti, ki bi jih preučeval. Jezikovne tehnologije in s tem samo področje jezikovnih priročnikov gre namreč v korak s časom in vse bolj prodira v naš slovenski tako življenjski kot akademski prostor, kar je v intervjuju potrdil tudi dr. Ahačič. Novosti je pomembno kritično ovrednotiti in skleniti temu primerne zaključke, predvsem pa jih je treba sprejeti in jim dati možnost uspeha. Vsekakor je to, kar so strokovnjaki razvili in naredili za nadaljnji razvoj slovenskega jezika, neprecenljive vrednosti in lahko smo ponosni, da imamo jezikovno-slovaropisno področje jezika tako razvito. Nenazadnje so tudi naloge, kot je takšna, del jezikovnega mozaika, ki se nenehoma dopolnjuje, razvija in širi. Vsak posameznik lahko prispeva k dobri jezikovni kulturi in prihodnosti v takšnem ali drugačnem smislu. Jezikovne novosti, inovativne projekte in zanos do uporabe jezikovnih priročnikov je treba širiti predvsem med mlade in jih, kot je poudaril že dr. Ahačič, vzgajati v dobre uporabnike jezikovnih priročnikov in spletnih jezikovnih portalov, predvsem pa v jezikovno osveščene ljudi. Naloga je pokazala, da k temu veliko prispevajo tudi učni proces in učitelji, ki se jim zdi pomembno, da mlade seznanjajo z jezikovnimi priročniki in portali, jih navadijo na njihovo redno rabo in morda celo navdušijo v tolikšni meri, da kasneje v življenju samoiniciativno posegajo po njih, ko se znajdejo pred jezikovno dilemo. To je proces, ki se ne zgodi čez noč, temveč je treba začeti že pri najmlajših v nižjih razredih osnovne šole in nadaljevati z osveščanjem starejših učencev in dijakov. Le tako bo uporabnik Frančka kasneje posegel še po Franu in drugih (bolj specifičnih) jezikovnih priročnikih, predvsem pa bo postal jezikovno osveščen posameznik, ki bo vedel, kje poiskati odgovor na jezikovno vprašanje.

7 VIRI IN LITERATURA

Ahačič, K., Ježovnik, J., Ledinek, N., Perdih, A., Petric Žižić, Š. in Race, D. (2021). Priprava jezikovnih podatkov za pedagoški portal o slovenščini Franček. *Philological Studies*, 19(1), 203–224.

Clarín.si: slovenski nacionalni konzorcij. (februar 2022). Pridobljeno s https://www.clarin.si/info/k-center/pogosta-vprasanja-za-slovenscino/#1_Spletni_jezikovni_viri_za_slovenscino.

Gomboc, M. (2020). *Mala slovnica slovenskega jezika: priročnik za šolo in vsakdanjo rabo*. Ljubljana: DZS.

Hameršak, L. (2017). *Raba jezikovnih priročnikov pri pouku slovenščine v zadnjem triletju osnovne šole* (Magistrsko delo). Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor.

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (februar 2022). Pridobljeno s <https://www.zrc-sazu.si/sl>.

Jezikovna svetovalnica. (februar 2022). Pridobljeno s <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>.

Kosem, I. (2014). Fran: pameten in intuitiven? *Slovenščina* 2. 0, 2(2), 161–193.

Kozma Ahačič (osebna komunikacija, marec 2022).

Leemeta.si: kako iskati po jezikovnih priročnikih? (februar 2022). Pridobljeno s <https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/kako-iskati-po-jezikovnih-prirocnikih>.

Michelizza, M. (2015). *Spletna besedila in jezik na spletu: primer blogov in wikipedije v slovenščini*. Ljubljana: založba ZRC, ZRC SAZU.

Nataša Jakop (osebna komunikacija, februar 2022).

Poznanovič Jezeršek, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnih Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M., ... Ahačič, K. (2018). *Učni načrt za pouk slovenščine v osnovnih šolah*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Poznanovič Jezeršek, M., Križaj Ortar, M., Krakar Vogel, B., Virk, T., Cestnik, M., Čuden, M., ... Žveglič, M. (2008). *Učni načrt za pouk slovenščine v gimnazijah*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Terminološka svetovalnica. (februar 2022). Pridobljeno s <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce>.

Viri so navedeni po APA standardih, verziji 6.

VIRI SLIK

Slika 1: <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>

Slika 2 (skupek slik): Kozma Ahačič (osebna komunikacija, marec 2022).

Slika 3: <https://www.xn--franek-l2a.si/>

Slika 4: <https://www.xn--franek-l2a.si/>

Slika 5: <https://www.xn--franek-l2a.si/>

Slika 6: <https://kje-je-kaj-v-slovnici.xn--franek-l2a.si/domov>

Slika 7: <https://kje-je-kaj-v-slovnici.xn--franek-l2a.si/domov>

Slika 8: <https://svetovalnica.xn--frank-l2a.si/domov>

Slika 9: Spletni brskalnik Google.

Slika 10: Osebni arhiv.

Slika 11: <https://crkozmed.francek.si/>

Slika 12: Osebni arhiv.

Slika na naslovnici je iz družbenega omrežja Snapchat.

8 PRILOGE

8. 1 Anketni vprašalnik – vse anketne skupine

Dragi dijak/dijakinja, sem Žan Luka Umičević, dijak 2. letnika I. gimnazije v Celju in pod mentorstvom prof. Ane Lavbič pripravljam raziskovalno delo, vezano na področje rabe jezikovnih priročnikov in spletnih jezikovnih portalov. Da bi lahko prišel do pomembnih podatkov, te prosim, da rešiš ta anketni vprašalnik, ki je anonimen. Za pomoč se ti iskreno zahvaljujem.

Učenci	Dijaki	Profesorji
Q1 - Kateri razred obiskuješ? ☐ 6. razred ☐ 7. razred ☐ 8. razred ☐ 9. razred	Q1 - Kateri letnik obiskuješ? ☐ 1. letnik ☐ 2. letnik ☐ 3. letnik ☐ 4. letnik	Q1 - Označite starostno skupino, v katero spadate. ☐ 25–30 let ☐ 31–40 let ☐ 41–50 let ☐ 51–60 let ☐ Nad 60 let

[Za profesorje: **Q1 - Navedite predmet, ki ga poučujete.**]

- ☐ slovenski jezik
- ☐ tuji jeziki
- ☐ družboslovni predmeti
- ☐ naravoslovni predmeti
- ☐ športna vzgoja

Q2 - Ali uporabljaš jezikovne priročnike?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q3 - Ali uporabljaš spletne jezikovne portale (npr. Fran, Franček ipd.)?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q4 - Raje uporabljam jezikovne priročnike v ...

- ☐ ... knjižni obliki. **Q5 - Zakaj?**
- ☐ ... spletni obliki. **Q5 - Zakaj?**

Q6 - Kje si se seznanil z jezikovnimi priročniki oziroma spletnimi jezikovnimi portali?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Samoiniciativno.
- ☐ V šoli (pri pouku).
- ☐ V družinskem/domačem okolju.
- ☐ Splet (samoiniciativno).
- ☐ Mediji (časopisi, spletne novice).
- ☐ Drugo: _____

Q7 - Meniš, da se pri pouku slovenščine dovolj časa posveča uporabi jezikovnih priročnikov?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q8 - Meniš, da se pri pouku ostalih predmetov dovolj časa posveča uporabi jezikovnih priročnikov?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q9 - Ali bi jezikovne priročnike in spletne jezikovne portale več uporabljal, če bi bil z njimi bolj seznanjen?

- ☐ DA Q10 - Zakaj?
- ☐ NE Q10 - Zakaj?

Q11 - Ali poznaš Jezikovno svetovalnico?

- ☐ DA → Q12 - Kje jo najdeš? Q13 - Ali si jo že kdaj uporabil? (DA, NE) Q14 - S kakšnim namenom?

(☐ Da bi našel odgovor na jezikovno vprašanje. Iskal sem med že postavljenimi vprašanji. ☐ Zastavil sem jezikovno vprašanje. ☐ Drugo: _____)

- ☐ NE

Q15 - Ali poznaš Terminološko svetovalnico?

☐ DA → Q16 - Kje jo najdeš? Q17 - Ali si jo že kdaj uporabil? (DA, NE) Q18 - S kakšnim namenom?

(☐ Da bi našel odgovor na terminološko vprašanje. Iskal sem med že postavljenimi vprašanji. ☐ Zastavil sem terminološko vprašanje. ☐ Drugo: _____)

☐ NE

Q19 - Ali te kaj zmoti oziroma ovira pri jezikovnih priročnikih (na splošno ali v smislu rabe)?

Q20 - Kaj iščeš najpogosteje v jezikovnem priročniku? Kaj, glede na tvoje mnenje, tvori dober jezikovni priročnik?

Q21 - Kaj ti je pomembno pri jezikovnih priročnikih in spletnih jezikovnih portalih? Označi.

	1: sploh mi ni pomembno	2: ni mi pomembno	3: vseeno mi je	4: pomembno mi je	5: zelo mi je pomembno
Grafična podoba	☐	☐	☐	☐	☐
Sistematičnost in urejenost	☐	☐	☐	☐	☐
Dostopnost	☐	☐	☐	☐	☐
Format (knjiga, splet ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Jezik	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo:	☐	☐	☐	☐	☐

Q22 - Katere jezikovne priročnike poznaš?

Možnih je več odgovorov. & nbsp;

- ☐ Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)
- ☐ Slovenski pravopis
- ☐ Sinonimni slovar slovenskega jezika
- ☐ Slovar slovenskih frazemov
- ☐ Slovenski etimološki slovar
- ☐ Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov
- ☐ Slovenska slovnica
- ☐ Kratko-slovnica/Slovnica na kvadrat: slovenski slovnici za šole

☐ Drugo:

Q23 - Katere jezikovne priročnike uporabljaš?

Možnih je več odgovorov. & nbsp;

☐ Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)

☐ Slovenski pravopis

☐ Slovar novejšega besedja slovenskega jezika

☐ Sinonimni slovar slovenskega jezika

☐ Slovar slovenskih frazemov

☐ Slovenski etimološki slovar

☐ Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov

☐ Slovenska slovnica

☐ Kratko-slovnica/Slovnica na kvadrat: slovenski slovnici za šole

☐ Drugo:

Q24 - Navedi pogostost uporabe jezikovnih priročnikov oziroma spletnih jezikovnih portalov.

	1: nikoli	2: redko	3: občasno	4: pogosto	5: zelo pogosto
Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenski pravopis	☐	☐	☐	☐	☐
Slovar novejšega besedja slovenskega jezika	☐	☐	☐	☐	☐
Sinonimni slovar slovenskega jezika	☐	☐	☐	☐	☐
Slovar slovenskih frazemov	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenski etimološki slovar	☐	☐	☐	☐	☐
Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenska slovnica	☐	☐	☐	☐	☐
Kratko-slovnica/slovnica	☐	☐	☐	☐	☐

na kvadrat:
slovenski slovnici
za šole

Spletni portal Fran	☐	☐	☐	☐	☐
Spletni portal Franček	☐	☐	☐	☐	☐

Q25 - Kateri spletni jezikovni portal ti je bližje?

- ☐ Bližje mi je portal Fran. **Q26 - Zakaj?**
- ☐ Bližje mi je portal Franček. **Q26 - Zakaj?**
- ☐ Nobeden izmed navedenih.

Q27 - Kdaj uporabljaš jezikovne priročnike?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Za osebno rabo.
- ☐ Za šolsko rabo.
- ☐ Drugo:

Q28 - Ali uporabljaš jezikovne priročnike pri pouku slovenščine?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q29 - Ali uporabljaš jezikovne priročnike pri pouku družboslovnih predmetov?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q30 - Ali uporabljaš jezikovne priročnike pri pouku naravoslovnih predmetov?

- ☐ DA
- ☐ NE

Q31 - Ali poznaš aplikacijo/igro Besedoboj?

- ☐ DA → **Q32 - Kaj ti je pri igri všeč? Bi kaj izboljšal?** _____
- ☐ NE

Kam pogledaš, ko želiš razrešiti dano jezikovno situacijo?

Q33 – Želim poiskati rodilniško končnico besede most.

Q34 – Želim izvedeti, kako se pravilno naglasi in izgovori beseda hrenovka.

Q35 – Pišem e-sporočilo. Da se ne bi ponavljal, me zanima, kje lahko poiščem sopomenke besedi otrok?

Q36 – Zanima me, kako se pravilno zapišejo besede – zajedalec ali zajedavec, glodalec ali glodavec, volilec ali volivec.

Q37 – Sem na obisku pri prijatelju v Kopru. Pogovarjava se, ko naenkrat pozvoni. Prijatelj odpre vrata in reče: »O, nona, si prišla na obisk?«. Zanima me pomen besede nona in kako je ta beseda narečno zaznamovana.

Q38 – S sošolcem igram šah. Ker sva oba navdušena nad poimenovanjem figur, naju zanima, iz katerega stoletja in jezika izvirajo ta poimenovanja, ali so izvirno iz slovenščine: kralj, kmet, konj.

Q39 – Berem časopis in preberem: /.../ osnovni element zemljevida so včasih tudi plastnice ali izohipse /.../ Zanima me, kaj pomeni termin (strokovni izraz) izohipsa.

Q40 Čakam v vrsti na banki in slišim uslužbenko, kako reče sodelavki: »Podaj tole pismo gospej Černe, prosim.« Ker sem jezikovno osveščen, a ne popolnoma prepričan vase, me zanima, ali je uslužbenka pravilno sklanjala besedo gospa. Kje lahko to preverim?

Q41 Na petkovi zabavi pri Metki smo malo preveč spili. Odšli smo na sprehod in srečali dve starejši gospe, ki sta se smejali našemu sošolcu Galu in rekli: »Poglej ga, saj je ves v rožicah«. Zanima me, kaj pomeni rek biti v rožicah. Saj rož sploh ni bilo nikjer!

Možnih je več odgovorov.

- ☐ Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)
- ☐ Slovenski pravopis
- ☐ Slovar novejšega besedja slovenskega jezika
- ☐ Sinonimni slovar slovenskega jezika
- ☐ Slovar slovenskih frazemov
- ☐ Slovenski etimološki slovar
- ☐ Slovar pregovorov in drugih paremioloških izrazov
- ☐ Slovenska slovnica
- ☐ Kratko-slovnica/Slovnica na kvadrat: slovenski slovnici za šole
- ☐ Spletni brskalnik (npr. Google ...)
- ☐ Drugo: _____

IZJAVA

Mentorica **Ana Lavbič** v skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom ***Danes Franček, jutri Fran! Razširjenost in raba sodobnih jezikovnih priročnikov in portalov med teorijo in prakso***, katere avtor je: **Žan Luka Umičević**

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, **22. 3. 2022**

žig šole

Podpis mentorja

Ana Lavbič

Podpis odgovorne osebe

Žan Luka Umičević

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.